

PAGRINDINIO UGDYMO BENDROSIOS PROGRAMOS: MENINIS UGDYMAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Srities paskirtis

1.1. Įgyvendinant meninio ugdymo dalykų bendrąsias programas¹ siekiama, kad mokiniai įgytų bendrąją meninę kompetenciją, t. y. mokėjimą kūrybingai reikšti save meninės raiškos priemonėmis ir suprasti bei vertinti savo pačių ir kitų meninę kūrybą. Mokiniai, išsiugdę meninę kompetenciją, turėtų gebėti savarankiškai ir pagrįstai rinktis tolesnio mokymosi bei dalyvavimo meninėje kūryboje ir kultūroje galimybes, lanksčiai prisitaikyti prie sparčių darbo ir užimtumo pokyčių šiuolaikiniame gyvenime.

1.2. Meninis ugdymas glaudžiai siejamas su ugdymu menu, t. y. su plačiai suprantama įtaka emocinei, dvasinei, intelektinei, fizinei mokinių brandai. Meninė mokinių kūryba ir meno suvokimas atspindi dvasinį jų pasaulį – tai, ką patyrė, suprato, išsiaiškino, ką laiko vertinga arba nevertinga kaip žmonės ir kaip piliečiai. Tiek mokinių meninės kūrybos gebėjimai, tiek ja perteikiamas turinys turėtų būti laikomi lygiai svarbiais. Tik tokiu atveju galima tikėtis, kad meninio ugdymo rezultatai pasirodys ne vien kūrinių pavidalu, bet ir mokinių elgesiu, bendravimu, kasdieniu gyvenimu. Šiuo požiūriu pačių mokinių meninė raiška – reikšmingiausia veikla. Ji – tai savotiškas veidrodis, į kurį žvelgdami mokiniai gali pažinti save, savo vidinį pasaulį ir jį keisti.

1.3. Meninio ugdymo dalykų bendrųjų programų turinys taip pat padeda ugdyti bendrąsias mokinių kompetencijas: mokėjimo mokytis, komunikavimo, pažinimo, socialinę, iniciatyvumo ir kūrybingumo, asmeninę, reikalingas sėkmingai veikti įvairiose gyvenimo ir darbo srityse. Įgytus jų pagrindus mokiniai tobulins mokydami visi gyvenimą.

1.4. Įgyvendinant meninio ugdymo dalykų bendrąsias programas siekiama didinti kultūrinį mokinių sąmoningumą. Jaunuoliams, kurie gyvens ir dirbs šiuolaikinėje intensyvaus tarpkultūrinio bendravimo erdvėje, svarbu būti atviriems ir tolerantiškiems žmonių pažiūrų, papročių, tradicijų, vertybių įvairovei. Meninė kūryba, kaip nė vienas kitas kultūros šaltinis, sudaro mokiniams daug galimybių pažinti gimtąją ir kitų tautų, socialinių grupių kultūras, rūpintis jų paveldu, kūrybingu integravimu į šiuolaikinę kultūrą ir ekonomiką. Ypač šiuo požiūriu svarbu susipažinti su tradicine lietuvių kultūra. Pažindami gimtąją kultūrą, ją gerbdami, mokiniai gali išsiugdyti aiškų kultūrinį tapatumą, tapti visaverčiais savo šalies ir Europos piliečiais.

1.5. Meninio ugdymo elementai turėtų būti integruojami į kitų mokomųjų dalykų pamokas siekiant gerinti mokymo ir mokymosi kokybę. Panaudojant menus, lengvai pažadinamos teigiamos emocijos, įveikiama nereikalinga įtampa, palengvinamas bendravimas – taip sukuriamos palankios protinei veiklai sąlygos. Mokantis meninėje aplinkoje neįkyla nereikalingų kliūčių, yra spartesnis ir gilesnis, pasiekti rezultatai ilgiau išlieka. Meninio ugdymo dalykų pamokose sukuriamos dar didesnės galimybės mokiniams patirti emocinę iškrovą, spręsti vidinius ir tarpasmeninius konfliktus, patirti kūrybinį džiaugsmą, moralinį pasitenkinimą, ugdytis pasitikėjimą, – visos šios psichologinės pasiekos yra labai svarbios.

¹ Pagal šiuo metu galiojančius Bendruosius ugdymo planus mokiniams, besimokantiems pagal pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, privalomos tik dailės ir muzikos dalykų privalomos pamokos. Šokio ir teatro dalykų pamokas mokykla gali skirti atsižvelgdama į savo ir mokinių pasirinkimo galimybes.

1.6. Visų mokinių meninės kūrybos rezultatai kuria patrauklios, atviros įvairovei ir tobulėjimui mokyklos įvaizdį. Dalis mokinių parodo išskirtinius meninius gebėjimus. Itin svarbu, kad gabieji ir besidomintys menu mokiniai būtų laiku pastebėti ir paskatinti lankyti papildomos veiklos būrelius, studijas, meninio ugdymo mokyklas pagal savo polinkius ir interesus. Nemenka jų dalis liks „užsidegę“ menais visą gyvenimą, taps profesionalais, kūrybinės industrijos darbuotojais, menų mokytojais ar tiesiog menininkais, apie kuriuos žymusis meno filosofas E. W. Eisneris rašo: „Sakydamas „menininkai“ turiu galvoje nebūtinai tapytojus ar šokėjus. Aš kalbu apie žmones, kurie plėtoja idėjas, yra išsiugdę jausmus, įgūdžius, vaizduotę kurti tinkamus kūrinius, nesvarbu, kurioje srityje darbuotųsi. Didžiausias pagerbimas žmogui – tai pasakyti, kad jis yra menininkas, nors dirba dailide, virėju, inžinieriumi, fiziku ar mokytoju“². Kitiems menai bus svarbi vartojimo sritis, padedanti iš naujo pažvelgti į save, savo ir visuomenės gyvenimą. Visa to pradžia – mokyklinės menų pamokos. Todėl itin svarbu, kad jos mokinių nenuviltų, kad būtų kuo kokybiškesnės.

II. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, STRUKTŪRA

2. Tikslas – ugdyti dvasines, kūrybines ir fizines mokinių išgales, padėti įgyti bendrąją meninę kompetenciją, reikalingą savarankiškai ir aktyviai dalyvauti meninėje kūryboje ir šiuolaikiniame kultūriniame gyvenime.

3. Uždaviniai. Įgyvendinant meninio ugdymo tikslą mokiniai:

- mokosi kūrybingai reikšti savo patirtį, taikydami sudėtingesnes negu pradinėse klasėse menų priemones, būdus, technikas;
- ugdosi gebėjimus stebėti, interpretuoti ir kritiškai vertinti savo ir kitų meninę raišką, praeities ir dabarties kultūrų meno kūrinius, estetines gyvenimo, bendravimo, kultūrinės ir gamtinės aplinkos savybes;
- plečia gimtosios šalies, Europos ir kitų pasaulio kultūrų paveldo, menų svarbos įvairiose šiuolaikinio darbo ir gyvenimo srityse pažinimą;
- tobulina gebėjimus mokytis menų, vertinti menų mokymosi reikšmę atsižvelgiant į numatomą tolesnį mokymąsi ir planuojamą karjerą.

4. Struktūra

4.1. Meninio ugdymo sritį sudaro ugdymas pagal **dailės, muzikos, šokio, teatro** ir 9–10 (I–II gimnazijų) klasėse siūlomą **šiuolaikinių menų** programas. Visas jas sieja trys ugdomosios veiklos sritys: 1) meninė raiška; 2) meninės raiškos ir meno kūrinių stebėjimas, interpretavimas, vertinimas; 3) menų svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas.

4.2. **Meninė raiška** – tai veikla, kurios metu mokiniai kelia idėjas ir sprendžia meninės jų išraiškos klausimus, kartu remdamiesi savo patirtimi, vaizduote, atskleisdami savo mintis, jausmus, požiūrį ir taikydami įvairias menų priemones, būdus, technikas. Per daugelį kūrybinio proceso etapų mokiniai skatinami ieškoti prasmingiausių meninės raiškos priemonių ir geriausių jų organizavimo formos. Meninės raiškos darbus mokiniai pateikia žiūrovams: rengia parodas, koncertus, šokio ir teatro vaidinimus, pritaikydami juos prie socialinės kultūrinės aplinkos, žiūrovų poreikių, interesų.

4.3. **Stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas** – tai veikla, kai mokiniai stebi savo pačių, draugų, menininkų kūrybos darbus ir išsako kilusias emocijas, suvoktas prasmes, mokosi kritiškai ir konstruktyviai vertinti meninės kalbos ypatybes. Mokiniai skatinami aiškintis, kaip ir kokios mintys, idėjos, požiūriai perteikiami, daugiau dėmesio skiriant žmogaus santykių, konfliktų, būties prasmės ir kitiems svarbiems, jiems aktualiems klausimams.

² Eisner E. W. *What Can Education Learn from the Arts about the Practice on Education?* // International Journal of Education & the Arts, Vol. 5, 2004, Number 4, p. 4.

4.4. **Menų svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas** – tai veikla, kai mokiniams padedama pažinti meno šakų ir įvairių epochų, tautų, socialinių grupių gyvenimo būdo, tradicijų, vertybių sąsajas, menininkų vaidmenį kuriant savo krašto, europinę ir pasaulinę kultūrą, menų ir profesijų, darbinės veiklos, užimtumo sąsajas.

4.5. Į visas meninio ugdymo veiklos sritis integruojamas bendrųjų kompetencijų ugdymas, ypač daug dėmesio teikiama **mokėjimui mokytis**. Mokiniams padedama suprasti, ko, kodėl ir kaip jie mokosi, išmokti planuoti mokymąsi, vertinti sėkmę. Mokiniai skatinami ugdytis metakognityvinio mąstymo gebėjimus – pažinti save kaip besimokančius ir tapti vis labiau savarankiškais, kryptingai ir sąmoningai siekiančiais užsibrėžtų tikslų.

III. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS: INTEGRAVIMO GALIMYBĖS, DIDAKTINĖS NUOSTATOS, MOKYMOSI APLINKA

5. Integravimo galimybės

5.1. Gali būti vykdomi integruoto meninio ugdymo projektai, skiriamos mokomosios užduotys lyginti, analizuoti, interpretuoti ir pan., atsižvelgiant į tai, kad dailės, muzikos, šokio, teatro, taip pat ir literatūros:

- kūrinių turinį sudaro individualiosios kūrėjo patirties ir socialinio kultūrinio konteksto, kuriame kūrinys atsirado, nuostatų, požiūrių raiška;
- meninei kalbai būdingi bendri raiškos elementai: ritmas, tempas (greitis), metafora, dinamika, spalva, kompozicija, erdvė, laikas ir kt.;
- kūrinius sieja bendros kultūros, istorijos, meno teorijos, estetikos ir kritikos žinios, terminai, sąvokos;
- kūrybos procesus sieja vienodos sudedamosios dalys;
- kūrinius interpretuojant, vertinant laikomasi panašių principų;
- moderniosios formos (veiksmo menas, instaliacijos, performansas ir kt.) pagrįstos ne vienos meno šakos priemonių naudojimu.

5.2. Meninio ugdymo integravimo su kitomis ugdymo sritimis galimybės:

- su doriniu ugdymu menų dalykus sieja socialinio bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimų, elgesio kultūros, pagalbos, savigarbos, pagarbos, atsakomybės, tolerancijos ir kitų vertybinių nuostatų ugdymas;
- su gimtosios kalbos ugdymu sieja tai, kad per menų dalykų pamokas mokiniai mokosi aptarti sumanymus, meninę ir estetinę patirtį, vartoti terminus, sąvokas, taisyklingai kalbėti, rašyti, suprasti rašytinius tekstus. Per muzikos ir teatro pamokas yra itin palankios sąlygos integruoti gimtosios ir užsienio kalbų ugdymo turinį, pažinti užsienio šalių kultūras ir tobulinti kalbų mokėjimą;
- su kūno kultūra meninį ugdymą sieja fizinių gebėjimų (koordinacijos, vikrumo ir kitų) ir ypatybių (jėgos, greičio, ištvermės, reaktyvumo, plastiškumo ir kitų) ugdymas, sveikatos stiprinimas, vidinio ir išorinio aktyvumo darnos puoselėjimas, teigiamų emocijų išgyvenimas judant;
- su socialinio ugdymo dalykais (istorija, geografija, pilietiniu ugdymu) menų dalykus sieja bendros istorinės, geografinės, pilietiškumo žinios, Lietuvos ir kitų šalių kultūrų skirtumų, laimėjimų, bendruomenių, tautų, visuomenių vertybių, išreiškiamų menų kūrinuose, pažinimas;
- su gamtamoksliniu ugdymu (biologija, chemija, fizika) menus sieja bendros žinios apie žmogaus organizmo sandarą ir kūno dalių funkcijas (akies ir rankos koordinavimas piešiant, kūno judesių koordinavimas šokant bei vaidinant, taisyklingas kvėpavimas kalbant, vaidinant, dainuojant), menų priemonių (garso, šviesos, spalvų ir kt.), įrankių (instrumentų, teptukų ir kt.) ir medžiagų (dažų ir kt.) naudojimo fizikiniai, cheminiai aspektai;
- su technologijomis menų dalykus sieja kūrybinio projektavimo veikla, technologiniai procesai (pvz., gamyba). Su informacinėmis komunikacinėmis technologijomis meninį ugdymą sieja informacijos paieškos, apdorojimo, pateikimo priemonių ir kompiuterių programų naudojimas.

6. Didaktinės nuostatos

6.1. Planavimas. Bendroji programa nubrėžia pagrindines gaires mokytojams planuojant mokinių ugdymą, mokymą ir mokymąsi. Planuojant numatoma, ko ir kaip mokinius mokyti, kaip mokiniai parodys savo išmokimą, kaip ir pagal kokius kriterijus bus vertinami. Norint veiksmingai planuoti, svarbu nustatyti konkrečios klasės mokinių pasiekimų lygius (patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis) ir teikti mokomąsias užduotis pagal mokinių mokymosi poreikius (individualizuojant). Planuojama laikantis didėjančio sudėtingumo principo: įgytos mokinių žinios, gebėjimai, nuostatos kaskart plėtojami vis aukštesniu pagal sudėtingumą ir išsamumą lygiu. Šis koncentrų principas įgyvendinamas per mokymo ciklus. Ciklą sudaro įvairios trukmės pamokų serija, apimanti visas ugdomosios veiklos sritis ir pasibaigianti mokinių pasiekų įvertinimu. Mokymas ciklais turėtų padėti mokiniams suvokti, kad jie turimas žinias ir gebėjimus tobulina, kad mokosi dėl vis geresnės kompetencijos. Kitas svarbus planavimo aspektas – integravimas. Iš anksto numatant kelių programų turinio integravimo aspektus, sumažinami mokymosi krūviai. Be to, integruojant mokiniams sudaroma galimybė pritaikyti žinias ir gebėjimus naujuose kontekstuose, parodyti tikrą kompetenciją. Mokiniai, kurie sėkmingai sprendžia su gyvenimo praktika susijusias problemas, yra išmokę iš tikrųjų ir ilgam laikui. Kartu tai reiškia, kad jie išmoko sąmoningai, žino, kokių turi žinių ir kaip jas pritaikyti, taip pat ir ko dar nemoka.

6.2. Organizavimas. Prieš pradėdant mokyti ir mokant mokiniams turi būti išsamiai aiškinama, ko jie turėtų išmokti, pateikiama pavyzdžių, rodančių, kokių pasiekimų iš jų tikimasi. Mokiniai taip pat turėtų būti supažindinami su mokymosi būdais, kuriais jie gali siekti numatytų rezultatų. Mokymosi veikla turėtų būti kuo rečiau organizuojama visai klasei ir kuo dažniau – įvairiai skirstant į grupes (diferencijuojant), kad mokiniai daugiau mokytųsi tardamiesi su kitais, bendradarbiaudami. Mokantis socialinėje aplinkoje susidaro ilgiau atmintyje išliekantys prasminiai ryšiai, sutaupoma laiko, išvengiama nuovargio, nerimo. Individualizuojant ir diferencijuojant mokymą reikia kuo rūpestingiau atsižvelgti į mokinių pasiekimų lygį. Vengiama per sunkių, kuriam nors mokiniui ar grupei neįveikiamų užduočių ir priešingai – per lengvų, nereikalingų užduočių. Skiriant mokomąsias užduotis turėtų būti orientuojamasi į mokinio (mokinių grupės) gebėjimų artimiausio vystymosi zoną (L. Vygotskis): tai, ko jie dar negeba, bet galėtų atlikti su daugiau išmanančio asmens (mokytojo, menininko, draugo) pagalba. Mokymosi motyvacijai didinti rekomenduojama sudaryti mokiniams galimybių pasirinkti užduočių turinį pagal savo interesus ir polinkius.

6.3. Vertinimas. Visi mokiniai yra kūrybingi, ir visi gali tam tikru mastu išsiugdyti kūrybingumą, taip pat ir specifinius meninės raiškos gebėjimus. Todėl vertinami visų meninio ugdymo veiklos sričių pasiekimai: meninės raiškos; menų suvokimo, interpretavimo, vertinimo; menų svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimo. Taikomi visi vertinimo būdai (diagnostinis, formuojamasis, apibendrinamasis). Itin svarbus yra formuojamasis vertinimas, kuris padeda išsaugoti mokymosi motyvaciją, ugdyti teigiamą požiūrį į menų, pasiekti, kad kiekvienas mokinis atskleistų visas savo išgales. Vertinimo informacija apie tai, kaip mokiniams sekasi, renkama formaliojo ir neformaliojo stebėjimo būdu, fiksuojant pavyzdžius, rengiant mokinių konferencijas, atliekant diagnostinio vertinimo užduotis, naudojantis aplanku, į kurį sudedami kūrybos ir mokymosi procesą atspindintys darbai (atliktos ir įvertintos užduotys, projektai, eskizai ir kt.). Vertinimo informacija atspindi ne tik tai, ko mokinis išmoko, bet ir ko jis buvo mokomas. Mokytojas, apibendrinęs vertinimo informaciją, priima sprendimą apie mokinio pasiekimus pagal jam pačiam ir mokiniams, administracijai, tėvams aiškius kriterijus. Įvertinant pabrėžiama, kokią individualią pažangą mokinis padarė. Iš įvertinimo turi būti aišku, kuria linkme mokiniui reikia veikti, kad rezultatai būtų dar geresni.

7. Mokymosi aplinka

7.1. Palankus emocinis klimatas. Jį kuria visi mokyklos bendruomenės nariai, tačiau per pamoką labiausiai jis priklauso nuo mokytojo asmenybės savybių ir kompetencijos. Mokytojas, pasitikėdamas savo žiniomis ir gebėjimais, rodydamas pagarbą, laikydamasis susitarimų, tinkamai

padrąšindamas ir vertindamas ilgainiui sukuria su mokiniais kūrybai ir mokymuisi palankius santykius.

7.2. Mokymosi erdvės. Pageidautina, kad dailės, muzikos, pagal galimybes – ir šokio, teatro kabinetai būtų šalia ar netoli vienas kito. Rekomenduotina kurti integruoto meninio ugdymo erdves, kelių menų kambarius, studijas, padalijamų erdvių kompleksus ir kt. Juose turėtų būti pakankamai vietos priemonėms sudėti, mokiniams mokytis grupėmis, mokytojams mokytis ir dirbti visiems kartu. Ne mažiau svarbu mokymuisi panaudoti kitas erdves: biblioteką, informacinius centrus, gamtinę ir kultūrinę mokyklos aplinką.

7.3. Mokymosi priemonės. Muzikos, dailės, šokio, teatro dalykams mokytis reikalingos priemonės nurodomos *Mokyklų aprūpinimo standartuose* (Vilnius, 2001). Kiekviena mokykla aprūpina savo mokinius priemonėmis pagal galimybes. Tačiau kai kurios priemonės būtinos turėti, kad mokymas ir mokymasis apskritai galėtų vykti.

7.3.1. Per dailės pamokas būtinas baltas ir spalvotas popierius, indeliai vandeniui, gamtos medžiagų rinkiniai, įrankiai piešti, tapyti, lipdyti (teptukai, plunksnelės, pieštukai, šaukštai moliui modeliuoti), raizikliai, akrilinių, šilko ir tekstilės dažų komplektai, linoleumo rinkiniai, aplankai darbams saugoti ir nešioti. Kabinete turi būti klajinės staltiesės, kriauklė arba indai švariam ir naudotam vandeniui laikyti.

7.3.2. Per muzikos pamokas būtina muzikos klausymosi aparatūra ir garso įrašai, instrumentas akompanuoti (autentiškos kanklės, gitara, pianinas ar kt.), mokyklinės dūdelės, lamzdeliai arba kitoks melodinis instrumentas, paprasčiausių perkusinių instrumentų (akmenukų, lazdelių, būgnelių, barškučių ir pan.) rinkiniai. Rekomenduojama klasėje laikyti muzikos vadovėlius, natų ir pratybų sąsiuvinius.

7.3.3. Per šokio ir teatro pamokas būtina pritaikyta judėti aplinka (mokyklos sporto ar aktų salė, fojė). Pageidautina, kad mokyklos įrengtų specialią patalpą medinėmis grindimis arba išklotą linoleumu, specialia danga (netinka kilimu ar plytelėmis). Per šokio ir teatro pamokas būtina turėti garso grotuvą, vaizdo demonstravimo aparatūrą, garso ir vaizdo įrašų rinkinius. Pageidautina filmavimo kamera, mokiniams naudoti prieinamas apšvietimo pultas. Per teatro pamokas būtina turėti mobiliųjų dekoracijų detalių, teatrinio kostiumo dalių, sceninių daiktų. Meninio ugdymo procese būtina tikslingai naudoti **skaitmenines technologijas** (kompiuterius ir mokomąsias kompiuterių programas, daugialypę terpę, spausdintuvus, kopijavimo aparatus, fotoaparatus, filmavimo kameras ir kt.). Visos turimos mokymosi priemonės turi būti pakankamai lengvai mokytojams ir mokiniams pasiekiamos.

7.3.4. Bendradarbiavimas su menininkais ir kultūros įstaigomis. Bendravimas su bendruomenėje dirbančiais menininkais didina mokinių domėjimąsi menais, teikia galimybę įgyti naujų praktinių žinių ir gebėjimų tiek mokiniams, tiek mokytojams. Menininkai gali skaityti mokiniams paskaitas, vesti pratybas. Labai svarbu, kad mokiniai galėtų lankytis menininkų dirbtuvėse, repeticijose, stebėti kūrybos procesą, jame dalyvauti. Menų pamokos turėtų kuo dažniau vykti kultūrinėje aplinkoje: galerijose, muziejuose, teatruose ir kt. Tai padeda mokiniams suprasti meninės veiklos svarbą kiekvieno žmogaus ir bendruomenės gyvenime, nuteikia aktyvesnei meninei ir kultūrinei raiškai.

IV. DAILĖ: MOKINIŲ PASIEKIMAI, TURINIO APIMTIS, VERTINIMAS

8. Dailė – meninio ugdymo dalykas.

Dailės dalyko mokymosi pasiekimai, turinio apimtis ir pasiekimų lygių požymiai numatyti atsižvelgiant į meninio ugdymo srities nuostatas ir siekiant dermės su kitais meninio ugdymo dalykais ir kitomis ugdymo sritimis.

8.1. Dalyko tikslas, uždaviniai, struktūra ir integravimo galimybės

8.1.1. Tikslas – siekiama, kad mokiniai ugdytųsi estetinę nuovoką ir dailės raiškos gebėjimus, dvasiškai augtų ir įgytų kultūrinės kompetencijos pagrindus.

8.1.2. Uždaviniai. Įgyvendinant dailės ugdymo tikslą mokiniai:

- stebėdami ir aptardami praeities ir dabarties dailės reiškinius pažįsta Lietuvos ir pasaulio meno paveldą, suvokia jo unikalumą;
- ugdomi dailės gebėjimus mėgindami įvairias tradicines ir šiuolaikines raiškos priemones, išradimai ir drąsiai eksperimentuoja ir improvizuoja;
- nuosekliai atskleidžia kūrybingumą, meninę įžvalgą gėrėdamiesi ir analizuodami grožio bei gėrio apraiškas, linijų, spalvų ir formų įvairovę gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje;
- praktiškai taiko dailės raiškos ir pažinimo gebėjimus: mokosi kurti jaukią aplinką, dalyvauja kultūriniame klasės, mokyklos ir bendruomenės gyvenime, ugdomi etnines bei dorines nuostatas ir pagarbiai priima kitas kultūras.

8.1.3. Struktūra

Dailės dalykas pagrindinėje mokykloje apima vizualinių menų, architektūros, dizaino, tautodailės ir taikomosios dailės pažinimą. Mokydamiesi dailės mokiniai ugdomi specialiuosius meninės raiškos ir šiandieniniame gyvenime būtinus bendruosius gebėjimus, įgyja tvirtą pagrindą asmeninei, socialinei ir kultūrinei kompetencijai ugdyti.

Dailės veiklos sričių ribos sąlygiškos: ugdymo procese sritys integruotos (jos viena kitą papildo, jų proporcijos kinta atsižvelgiant į mokinių amžių, poreikius, individualius gabumus). Svarbu rasti tinkamą dailės raiškos ir meno reiškinių suvokimo, technikų panaudojimo dermę. Pagrindinis grafinės, spalvinės ir erdvinės dailės raiškos siekis – teigiami išgyvenimai (atradimų ir naujos patirties džiaugsmas) iškeliant menines idėjas ir atrandant kūrybinius jų įgyvendinimo būdus.

Programoje ugdymo turinys pateikiamas koncentrais: 5–6, 7–8, 9–10 klasės. Mokinių įgyjamos žinios, įgūdžiai ir gebėjimai aprašomi pagal tokias veiklos sritis:

- **dailės raiška** (idėjų kėlimas; technikų taikymas; grafinių, spalvinių ir erdvinių raiškos priemonių naudojimas; savo dailės kūrinių parodymas);
- **dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas;**
- **dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.**

8.1.4. Integravimo galimybės

Integruojant dailę į kitus dalykus mokiniams lengviau susidaryti visuminį pasaulio vaizdą, galima racionaliau naudoti pamokų laiką, mažinti mokymosi krūvius ir didinti mokinių domėjimąsi kūrybine veikla. Integruoti dailę į kitus mokomuosius dalykus galima įvairiai: bendros temos, integruotos pamokos, išvykos, organizuojami integruotos veiklos projektai ir kt.

Dailė ir dorinis ugdymas. Kūrybos procese mokiniai mokosi išreikšti savo jausmus, savo santykį su gamta, artimiausia aplinka, su aplinkiniais žmonėmis. Mokiniai mokosi bendrauti, padėti vieni kitiems, jautriai ir tolerantiškai vertinti savo ir draugų kūrybą, dailės priemonėmis išreikšti savo svajones, troškimus, lūkesčius, išgyvenimus.

Dailė ir informacinės technologijos. Virtualusis piešimas, linijų, spalvų, šrifto ir komponavimo principų pažinimas, meninis teksto apipavidalinimas, spausdinto teksto ir iliustracijų (piešinių, nuotraukų, schemų, brėžinių, diagramų) derinimas, mokyklinės vizualiosios informacijos (laikraščių, lankstinukų, atvirukų ir kt.) kūrimas, įvairios informacijos paieška internete, integruoti projektai.

Dailė ir matematika. Plokščių ir erdvių geometrinių kūnų pažinimas, ritmas, simetrija, proporcijos, planų piešimas ir dydžių skaičiavimai.

Dailė ir technologijos. Įvairių medžiagų savybių pažinimas, informacijos rinkimas ir projektavimas, tekstilės raštų kūrimas, kostiumo stiliai, drabužių modeliavimas, tautinis kostiumas, maketų kūrimas, daiktų formų ir konstrukcijų pažinimas, šiuolaikinio dizaino ištakos, reikšmė ir uždaviniai.

Dailė ir gamtos mokslai. Spalvos, formos, šviesa ir šešėliai. Gamta ir jos reiškiniai, būsenos, spalvos įvairiu paros ir metų laiku. Gyvūnai ir augalai.

Dailė ir kalbos. Mokiniai skaito, patys rašo ir iliustruoja pasakas, eilėraščius, kuria darbų ciklus pasirinktam literatūros kūriniui. Aptardami savo, draugų ir dailininkų kūrinius mokosi aiškiai reikšti savo mintis ir vartoti tinkamas dailės sąvokas. Mokosi užsienio kalba bendrais bruožais nusakyti Lietuvos architektūros paminklų, dailės ir tautodailės bruožus, papasakoti apie žymiausių dailininkų kūrybą. Ieško dailės sąvokų užsienio kalbos atitikmenų.

Dailė ir muzika. Spalvų ir garsų nuotaikos, ritmas, idėjų perteikimas įvairių menų priemonėmis.

Dailė ir teatras. Scenovaizdžių maketų ir dekoracijų kūrimas, apšvietimo parinkimas, kostiumo projektai, afišų, bilietų, kvietimų ir kt. kūrimas.

Dailė ir socialiniai mokslai. Mokiniai susipažįsta su įvairių istorinių laikotarpių, epochų ir meninių stilių, įvairių pasaulio šalių profesionaliuoju ir liaudies menu, aptaria jo skirtumus, bendriausius bruožus ir meninės raiškos priemones, įvairių rasių ir kraštų žmonių gyvenimo būdo ypatumus, papročius ir etnokultūrinės tradicijas.

8.2. Mokinių gebėjimų raida. Toliau lentelėje aprašoma 5–10 klasių mokinių gebėjimų raida – pasiekimų lygis, kurį turėtų pasiekti daugelis mokinių, baigiančių atitinkamą koncentrą. Nurodomi gebėjimai grupuojami pagal veiklos sritis.

Veiklos sritis	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
1. Dailės raiška			
Idėjų kėlimas	Atrasti vizualinių idėjų artimiausioje aplinkoje ir dailės kūriniuose.	Atrasti vizualinių idėjų artimiausioje aplinkoje, praeities ir dabarties dailės kūriniuose.	Savarankiškai atrasti ir pasirinkti vizualinę idėją iš įvairių kultūrinių šaltinių, aplinkos ir numatyti, kaip ją įgyvendinti.
Technikų taikymas	Idėjai įgyvendinti saugiai taikyti sudėtingesnes dailės technikas.	Eksperimentuojant taikyti tradicines ir mišriasias dailės technikas.	Pasirinkti ir taikyti tradicines ir mišriasias dailės technikas, siekiant norimo rezultato.
Grafinių, spalvinių ir erdvių raiškos priemonių naudojimas	Įvairiai naudoti linijas, spalvas, erdvines formas, foną, perteikiant nuotaiką, įspūdį, objekto ar reiškinių	Naudoti spalvų niuansus, kontrastus, toninę įvairovę plokštumoje ir erdvėje, kuriant statiškas ir dinamiškas	Tikslingai pasirinkti raiškos priemones ir vaizdavimo būdus kuriant darbų ciklus, įvairaus žanro ir stiliaus kompozicijas.

Savo dailės kūrinių parodymas	ypatybes. Dirbti grupėmis ir pritaikyti dailės raiškos įgūdžius apipavidalinant klasės, mokyklos projektus ir renginius. Rodyti savo darbus dailės parodėlėse.	kompozicijas. Bendradarbiauti ir prisidėti prie parodų ir meninių akcijų organizavimo. Apipavidalinti savo dailės raiškos darbus. Kurti vizualiąją mokyklos informaciją.	Bendradarbiauti kūrybiniuose projektuose. Taikant įvairias dailės technikas, naudojantis kompiuterinės grafikos rengyklėmis ir nuotraukomis kurti vizualiąją mokyklos informaciją.
2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Vartojant paprastas dailės sąvokas analizuoti ir vertinti meninius profesionaliosios dailės kūrinių ir tautodailės bruožus. Apibūdinti meninės artimiausios aplinkos dailės ir architektūros paminklų ypatybes. Apibūdinti lankytojų muziejų ir parodų kūrinius ir ekspozicijas. Ieškoti informacijos internete, elektroniniuose ar spausdintuose leidiniuose.	Stebėti ir pagal aptartus kriterijus vertinti įvairių epochų ir meninių stilių vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūrinius, palyginti su kitų menų raiškos priemonėmis. Vertinti svarbiausius meninius šiuolaikinių pastatų ir architektūros paminklų bei vizualinės komunikacijos objektų bruožus. Skirti ir įvardyti dailės kūrinių, matomų muziejų ekspozicijose ir dailės parodose, dailės rūšis, šakas ir žanrus. Tikslingai ieškoti informacijos internete, elektroniniuose ar spausdintuose leidiniuose.	Tinkamai vartojant dailės sąvokas apibūdinti ir vertinti savo ir draugų kūrybines interpretacijas, tradicinės ir šiuolaikinės dailės, tautodailės, dizaino meninės raiškos priemones. Stebint dailės kūrinius ir architektūros paminklus atpažinti ir apibūdinti vienam ar kitam stiliui būdingus bruožus, dailininko individualaus kūrybinio stiliaus ypatumus. Atpažinti ir įvardyti kūrinių, matomų muziejuose ar dailės parodose, meninių stilių ar dailės kryptį. Savarankiškai ir tikslingai ieškoti informacijos internete, elektroniniuose ar spausdintuose leidiniuose.
3. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	Pastebėti ir apibūdinti dailės reiškinius kasdienėje aplinkoje ir žmogaus veikloje. Tyrinėti artimiausios aplinkos gamtos ir kultūros paminklų vertę, etnokultūrinės vietos bendruomenės tradicijas ir papročius.	Analizuoti dailės reiškinius kasdienėje aplinkoje ir žmogaus veikloje. Nusakyti vizualiuosius įvairių kultūrinių tradicijų ypatumus ir paaiškinti, kaip jie veikia kasdienybę.	Paaikškinti, kuo svarbūs visuomenės gyvenime vizualieji reiškiniai. Ižvelgti praeities meninių stilių, vizualinių menų, dizaino, šiuolaikinės architektūros ir populiariosios kultūros įtaką savo aplinkoje.

8.3. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 5–6 klasės

5–6 klasėse dailės dalyko sritys (dailės raiška, dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas, dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje) ugdymo procese integruojamos, viena kitą papildo, jų proporcijos sudaromos atsižvelgiant į mokinių poreikius ir individualius gebėjimus. Esant pasitikėjimo atmosferai skatinama dirbti poromis, grupelėmis, sudaromos sąlygos savarankiškiems meniniams ieškojimams. Dailės kalba pažįstama tyrinėjant raiškos būdus ir elementus, vertinant savo ir dailininkų darbus. Skatinama išpūdžius pagrįsti dailės žiniomis. Mokoma susikaupti, ilgiau įsižiūrint ir analizuojant vieną meno kūrinį. Aptariant įvairias raiškos priemones ir įvairių technikų galimybes, retkarčiais taikomos kolektyvinės veiklos formos.

8.3.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 5-6 klasės

Laukiami mokinių pasiekimai aprašomi kaip sudedamosios dailės kompetencijos dalys: nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas. Nuostatos suprantamos kaip mokinių požiūris į tam tikrą veiklą, jų nusistatymas veikti vienaip ar kitaip. Gebėjimai – tai žinių, įgūdžių, gabumų naudojimas, galios veikti. Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir koku būdu tą žinojimą parodo (ką nors nusako, skiria, ...). Žinių ir supratimo pagrindu išugdomi gebėjimai. Ugdymo gairės atkreipia dėmesį į aktyviojo mokymo ir mokymosi metodus, įvairius pamokų modelius, mokymo ir mokymosi etapus. Jos yra rekomendacinio pobūdžio.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Dailės raiška			
Stengtis išvelgti grožį ir harmoniją gamtoje ir dailės kūriniuose. Pasitikėti savo jėgomis, veikti drąsiai ir iniciatyviai.	1.1. Atrasti vizualinių idėjų artimiausioje aplinkoje ir dailės kūriniuose.	1.1.1. Nusakyti, ką norėtų pavaizduoti stebėdami aplinkos objektus ir dailės kūrinius. 1.1.2. Įvairiais būdais parodyti, kaip tą pačią kūrybinę idėją galima perteikti įvairių menų kalba. 1.1.3. Bendrais bruožais nupasakoti, kokius raiškos būdus (grafinį, spalvinį ar erdvinį), kokias technikas galėtų pasirinkti tam, ką nori pavaizduoti. Pasidaryti eskizą.	Mokiniai savo pastebėjimus ir išpūdžius perteikia įvairiais būdais (ieško spalvų derinių ar linijų įvairovės, kaitalioja formų dydžius, išvelgia jų pasikartojimą, derina pirmą ir antrą planą). Dailės meninė kalba palyginama su muzikos, teatro, šokio, literatūros, kino meno, animacijos ir šiuolaikinių menų (pvz., žemės meno, fotografijos, instaliacijos) išraiškos priemonėmis. Dirbdami kartu (grupėmis) mokiniai lavina abstraktųjį erdvinį mąstymą, per šviesą, garsą, judesį ir vyksmą perteikia savo kūrybines idėjas.
Stengtis išmokti naujų dailės raiškos technikų. Domėtis dailės raiškos įvairove. Stengtis planuoti savo	1.2. Idėjai įgyvendinti saugiai taikyti sudėtingesnes dailės technikas (kreideles, gratažą, koliažą, konstravimą iš įvairių medžiagų ir kt.).	1.2.1. Pasirinkti grafinei, spalvinei ar erdvinei raiškai reikalingas medžiagas ir įrankius, tinkamai pasiruošti darbo vietą. 1.2.2. Atsižvelgti į sudėtingesnių dailės technikų ypatumus: koliažo (vaizdas sudaromas klijuojant ant kartono įvairių spalvų ir skirtingo paviršiaus	Mokytojas mokiniams parodo įvairių technikų galimybes, skatina ieškoti panašia technika atliktų darbų artimiausioje aplinkoje (knygose, internete, parodų ekspozicijose ir kt.). Mokiniai tyrinėja spalvų maišymo efektus ir dažų savybes. Išbando įvairaus dydžio teptukus, įvairių rūšių ir storio plunksnas, palygina ir aptaria jų paliekamus

veiklą ir laiku užbaigti pradėtus darbus. Tinkamai ir taupiai naudoti kūrybos medžiagas. Rūpintis savo ir kitų saugumu, saugoti aplinką.		medžiagas), gratažo (kreidinis popierius dengiamas dviem sluoksniais: vašku arba kiaušinio tryniu, išdžiūvęs – juodu tušu, raizomas medine lazdele ar kitu aštriu daiktu). 1.2.3. Pasirinkti tinkamas medžiagas (vielą, plastiką, antrines žaliavas, gamtines medžiagas ir kt.) pilnavidurėms, tuščiavidurėms, permatomoms ir kt. erdvinėms formoms kurti.	pėdsakus (potėpius, linijas). Mokiniai eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis: kuria monumentaliosios dailės technikų imitacijas (mozaiką iš akmenėlių, vitražą iš skaidraus plastiko, didelio formato piešinius ant vyniojamojo popieriaus ir pan.), pilnavidurius, tuščiavidurius, permatomus ir kt. architektūrinius ir skulptūrų maketus iš antrinių žaliavų, vielos ir gipso.
Stengtis kurti ir ieškoti naujų vaizdavimo būdų. Domėtis dailės raiškos įvairove. Suprasti, kad tą pačią temą (nuotaiką, įspūdį) galima perteikti įvairiais raiškos būdais.	1.3. Įvairiai naudoti linijas, spalvas, erdvines formas, foną, perteikiant nuotaiką, įspūdį, objekto ar reiškinių ypatybes.	1.3.1. Įvairiomis technikomis ir raiškos būdais kurti peizažą, naturmortą, portretą, autoportretą, šaržą. 1.3.2. Ieškoti vaizduojamos figūros (objekto) ir fono jungčių (pagal sumanymą parinkti vienspalvę, margą ar kt. vaizdų aplinką). 1.3.3. Perteikti aplinkos objektų spalvų kaitą, linijų įvairovę, nuotaiką, charakterį simetriškomis ir nesimetriškomis, įvairių žanrų, ritmo ir kolorito kompozicijomis. 1.3.4. Kuriant kompozicijas perteikti įvairias objektų paviršiaus ypatybes. 1.3.5. Vaizduoti pirmo ir antro plano objektus.	Mokytojas mokiniams parodo pavyzdžių, kaip naudojant ritmą, simetriją, asimetriją, įvairų koloritą kurti kompozicijas erdvėje ir plokštumoje. Mokiniai kuria peizažus, naturmortus, portretus ar kito žanro kūrinėlius, stengiasi išgauti kuo daugiau atspalvių. Jie supažindinami su spaudos menu ir kaligrafijos ypatumais, mokosi derinti piešinius, ranka rašytą, pieštą ir kompiuteriu sukurtą šriftą, iliustruoja ir apipavidalina knygas (savo sukurtų pasakų, kitokių kūrinėlių), kuria įvairius objektus, laikraščius, skelbimus, šventinius atvirukus. Iš įvairių medžiagų ir daiktų kuria erdvines formas, ieško įvairių dydžių santykių ir pusiausvyros, siekia formų išraiškingumo.
Domėtis savo ir draugų kūrybine veikla, stengtis bendradarbiauti. Stengtis tinkamai parodyti savo ir draugų kūrybą. Gerbt kitų autorystę.	1.4. Dirbti grupėmis ir pritaikyti dailės raiškos įgūdžius apipavidalinant klasės, mokyklos projektus ir renginius. Rodyti savo darbus dailės parodėlėse.	1.4.1. Renginiui apipavidalinti (dekoracijoms, plakatams, sienlaikraščių iliustracijoms, kvietimams ir kt. piešti) pasirinkti įvairias dailės technikas ir medžiagas (tapyti dažais, tušu ant balto ir spalvoto popieriaus, kurti erdvines formas iš įvairių daiktų, kartono ir antrinių žaliavų ir kt.). 1.4.2. Ranka arba naudojantis tekstų	Remiantis pavyzdžiais, mokiniams paaiškinama, kaip apipavidalinti dailės raiškos darbus: sugalvoti ir iš įvairių medžiagų pagaminti rėmelį, sukurti savo signatūrą (dailininko autorystės ženklą). Mokiniai įvairiuose šaltiniuose tyrinėja, kokia informacija pateikiama apie dailės kūrinius, kartu su mokytoju aptaria, kas yra autorystė, ką reikėtų užrašyti dailės kūrinio metrike. Baigę darbą, mokiniai kitoje jo pusėje (arba ant atskiros kortelės)

Stengtis planuoti savo veiklą ir laiku užbaigti pradėtus darbus.		rengykle kiekvienam savo dailės kūriniui užrašyti metriką (autorius vardą, pavardę, kūrinio pavadinimą, sukūrimo datą, atlikimo techniką). 1.4.3. Originaliai apipavidalinti savo kūrinius (parinkti baltą arba spalvotą foną, sukurti originalų rėmelį iš kartono, popieriaus plastikos, gamtos medžiagų ar papjė mašė). 1.4.4. Bendrais bruožais nusakyti, ką jau moka daryti gerai, kokius įgūdžius pritaikė, ką norėtų tobulinti.	užrašo metriką. Mokytojas skatina mokinius dalyvauti klasės ir mokyklos renginiuose, parodėlėse, gabesnius mokinius supažindina su šalies dailės konkursų sąlygomis, skatina juose dalyvauti. Mokiniai kuria vizualiąją mokyklos informaciją (pvz., lankstinukus, kvietimus, sienlaikraščius, šventinius atvirukus ir kt.), mokosi naudotis informacinėmis technologijomis. Mokiniai skatinami dailės kūrinių puošti savo aplinką, rengiamos mokinių asmeninės ir grupinės parodėlės, kurias, mokytojo padedami, apipavidalina patys mokiniai. Jie skatinami ieškoti idėjų ir temų savo kūrybiniams darbams, siūloma patiems pasirinkti atlikimo techniką.
2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas			
Domėtis daile ir palankiai vertinti savo, draugų ir dailininkų kūrybą. Stengtis kultūringai ir tolerantiškai išsakyti savo nuomonę. Būti smalsiam ir ieškoti informacijos apie dailės kūrinius. Domėtis savo ir kitų kraštų daile ir tradicijomis. Gerbti kultūros paveldą ir suvokti jo išsaugojimo svarbą.	2.1. Vartojant paprastas dailės sąvokas analizuoti ir vertinti meninius profesionaliosios dailės kūrinių ir tautodailės bruožus. 2.2. Apibūdinti meninės artimiausios aplinkos dailės ir architektūros paminklų ypatybes.	2.1.1. Išižiūrėti ir skirti raiškos pobūdį: grafine (eskizas, piešinys, gratažas, atspaudas), spalvine (tapyba guašu ir kt. vandeniniais dažais, aplikacija ir kt.), erdvinė (lipdyba iš molio, popieriaus plastika ir kt.) raiška. 2.1.2. Skirti pagrindinius dailės žanrus (peizažas, natūrmortas, portretas, autoportretas, buitinis ir istorinis). 2.1.3. Išižiūrėti ir nusakyti dailės, tautodailės kūrinių meninius bruožus (spalvų derinius, formų ir kompozicijos ypatumus: simetriška ar nesimetriška, linijų ir dėmių ritmą, simbolių reikšmės, atlikimo techniką). 2.2.1. Išižiūrėti į dailės paminklų, senųjų ir šiuolaikinių pastatų vidaus ir išorės puošybą ir nusakyti formų keliamą įspūdį, įvardyti pastatų paskirtį (pvz., pilis, bažnyčia, visuomeniniai,	Mokiniai skatinami įžvelgti spalvų, linijų, erdvių formų, ritmo įvairovę ir jų darną gamtoje, daiktinėje aplinkoje, dailės ir tautodailės kūriniuose. Vertinant savo, draugų ir profesionalių dailininkų darbus, mokiniai skatinami pagrįsti savo nuomonę ne tik įspūdžiais, bet ir dailės žiniomis. Mokytojas siūlo ieškoti dailės ir tautodailės kūrinių savo aplinkoje, atpažinti vaizduojamosios dailės šakas (tapybą, grafiką, skulptūrą) ir žanrus. Tinka gretinti ta pačia technika seniau ir dabar sukurtus darbus, kartu aptariant meninės jų raiškos priemones. Mokiniai skatinami vartoti pagrindines dailės sąvokas, išsakyti individualų požiūrį, apginti jį ir ieškoti įvairių atsakymų į tą patį klausimą. Kartu su mokytoju mokiniai aptaria artimiausios aplinkos architektūros paminklų meninę ir istorinę vertę, bendruomenės pastangas juos išsaugoti, palygina su kitų šalių praeities ir dabarties dailės ir architektūros paminklais. Mokiniai tyrinėja emocinį spalvos ir ženklų poveikį, simbolinę reikšmę ir

	2.3. Apibūdinti lankytų muziejų ir parodų kūrinius ir ekspozicijas. 2.4. Ieškoti informacijos internete, elektroniniuose ar spausdintuose leidiniuose.	gyvenamieji pastatai ir kt.). 2.3.1. Vartojant paprastas dailės sąvokas (<i>dailė, tapyba, grafika, portretas, autoportretas, skulptūra, keramika</i> ir kt.) pasakoti apie lankytų muziejų ir parodų ekspozicijas. 2.4.1. Pasirinkti reikšminius žodžius informacijos paieškai ir rasti informacijos apie aptartus dailės kūrinius.	pritaikymą kasdienėje aplinkoje: stebi reklamoje ir informaciniuose leidiniuose naudojamus vaizdus ir šriftą, apibūdina jų poveikį. Tinka organizuoti ekskursijas ir supažindinti mokinius su artimiausiais muziejais, įvairių parodų (ne tik vaizduojamosios dailės) ekspozicijomis ir kūrniais, paskui atlikti raiškos užduotis tautodailės formoms pažinti. Jei artimiausioje aplinkoje nėra muziejaus ar dailės galerijos, reikėtų patiems surengti mokinių darbų parodėlę ir kartu aptarti.
3. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje			
Pastebėti artimiausios aplinkos pokyčius ir estetinius reiškinius, susijusius su žmogaus veikla. Stengtis gyventi ir kurti estetiškoje ir tvarkingoje aplinkoje. Domėtis savo ir kitų kraštų kultūrinėmis tradicijomis, jas gerbti ir saugoti. Gerbti kultūros paveldą ir suvokti jo išsaugojimo svarbą.	3.1. Pastebėti ir apibūdinti dailės reiškinius kasdienėje aplinkoje ir žmogaus veikloje. Tyrinėti artimiausios aplinkos gamtos ir kultūros paminklų vertę, etnokultūrinės vietos bendruomenės tradicijas ir papročius.	3.1.1. Stebėti, kokie daiktai ir pastatai buvo kuriami senovėje, kokie kuriami dabar įvairiuose kraštuose, kokia jų paskirtis ir formos, kokios naudojamos medžiagos. 3.1.2. Nusakyti, kaip dailės priemonėmis (keičiant linijas, dėmes, spalvas ir formas, taikant įvairias medžiagas) galima keisti savo aplinką (kurti atvirukus, knygas, reklamą, dizaino gaminių formas, koncertų ir teatro spektaklių apipavidalinimą ir kt.). 3.1.3. Išvardyti artimiausios aplinkos gamtos ir kultūros paminklus, savais žodžiais pasakoti apie vietos bendruomenės kultūros tradicijas. 3.1.4. Kartu su mokytoju aptarti, kur galės pritaikyti įgytus įgūdžius, ko ateityje norėtų mokytis per dailės pamokas.	Mokiniai stebi ir lygina gamtos ir žmogaus sukurtų objektų (architektūros, istorinių, kultūrinių, etnografinių paminklų) išraiškingumą, aptaria jų meninę, istorinę vertę, globos ir išsaugojimo svarbą. Tyrinėjama lietuvių tautodailė, palyginama su kitų tautų liaudies meno pavyzdžiais. Mokiniai supažindinami su architektų kūryba (statinių projektais, miestų kvartalų ir parkų planais, interjero kūrimu), kuria miestų planus-paveikslus, maketus. Galimos su istorija integruotos pamokos. Tinka organizuoti integruotos meninės veiklos projektus, kurti nedideles teatro miniatiūras (pvz., veikėjai – įvairių spalvų ir faktūrų geometrinių formos ir pan.), parinkti apšvietimą, muziką, kurti vizualiąją informaciją (skelbimą ir kt.). Mokiniai, vadovaujami mokytojo, mokosi prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi: planuoti savo veiklą, numatyti ir įsivertinti jos rezultatus.

8.3.2. Turinio apimtis. 5–6 klasės

Nurodoma dailės ugdymo turinio apimtis laiduoja galimybę sėkmingai ugdytis estetinę nuovoką ir dailės raiškos gebėjimus, būtinus 5–6 klasių koncentrą baigiantiems mokiniams.

8.3.2.1. Dailės raiška

Pasirenkamos grafinės, spalvinės ir erdvinės raiškos priemonės ir elementai: atspalvių įvairovė, lokaliosios spalvos, tapyba ant skaidrių paviršių tyrinėjant atvaizdą iš abiejų pusių, stebimi paviršių nelygumai (grublėtas, šiurkštus ir kt.), raštai ir piešiniai. Tyrinėjama plokštuma ir reljefas, perteikiami planai (pirmas ir antras). Išbandomos sudėtingesnės dailės technikos (kreidelės, gratažas, koliažas). Kuriami pilnaviduriai, tuščiaviduriai, permatomi ir kt. maketai iš antrinių žaliavų, vielos, gipso. Tyrinėjamas formos ir medžiagos santykis, judesio kryptys (iš dešinės į kairę, iš kairės į dešinę, aukštyn, žemyn ir kt.).

8.3.2.2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas

Stebimi ir palyginami žanrai (peizažas, natiurmortas, portretas, autoportretas, šaržas, buitinis ir istorinis žanrai). Ieškoma dailės kūrinių aplinkoje, aptariamų jų linijos, spalvos ir formos ir lyginamos su liaudies dailės tradicija. Tyrinėjamas emocinis spalvų ir ritmo poveikis, dekoratyvinė simbolių reikšmė žmogaus gyvenime, informaciniuose ženkluose. Aptariami artimiausios aplinkos gamtos ir architektūros paminklai, meninė ir istorinė jų vertė, visuomenės pastangos juos išsaugoti. Supažindinama su artimiausiais muziejais, jų ekspozicijomis ir kūriniais.

8.3.2.3. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje

Tyrinėjama senųjų ir šiuolaikinių pastatų puošyba, vidus ir išorė, ryšys su aplinka, apibūdinama pastatų paskirtis, palyginama su liaudies architektūra. Aptariama lietuvių liaudies architektūra, mažoji architektūra (koplytėlė, koplytstulpis, krikštas ir kt.) ir palyginama su kitų šalių architektūros pavyzdžiais.

Susipažįstama su vietos bendruomenės tradicijomis ir papročiais. Aptariama dailės reikšmė kasdieniame gyvenime.

8.3.3. Vertinimas. 5–6 klasės

8.3.3.1. Šioje dalyje pateikiami bendriausi trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jie turėtų padėti mokytojui stebėti ir fiksuoti mokinių pasiekimų pažangą, išskirti veiklos sritis, kuriose mokiniui sekasi geriau, o kuriose – sunkiau, pastebėti gabius mokinius ir diferencijuoti ugdymą. Nuostatų raiška integruota į visų trijų lygių pasiekimų aprašą.

8.3.3.2. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės

Lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Dailės raiška	Atlieka mokytojo pateiktas užduotis ir saugiai taiko pasiūlytas dailės technikas. Skiria ir taiko spalvų, linijų, dėmių ir erdvinių formų įvairovę, kuria įvairaus žanro kūrinius. Atlieka mokytojo ar draugų nurodytus darbus apipavidalinant klasės renginius. Dalyvauja dailės	Artimiausioje aplinkoje ir dailės kūriniuose atranda idėjų savo kūrybai, tyrinėja ir išbando įvairius dailės raiškos būdus, pasirenka sudėtingesnes dailės technikas. Skiria ir kūrybingai taiko spalvų, linijų, dėmių ir faktūrų įvairovę. Kuria įvairaus žanro kūrinius, simetriškas ir nesimetriškas įvairaus ritmo kompozicijas.	Artimiausioje aplinkoje, savo, draugų ir dailininkų kūriniuose atranda idėjų savo kūrybai, tyrinėja ir išbando įvairius dailės raiškos būdus, savarankiškai pasirenka sudėtingesnes dailės technikas. Skiria ir kūrybingai taiko spalvų, linijų, dėmių ir faktūrų įvairovę. Pasirenka raiškos būdą ir kuria įvairaus žanro kūrinius, simetriškas ir nesimetriškas įvairaus ritmo kompozicijas.

	parodėlėse, užrašo savo kūrinėlio metriką, pagamina rėmelį iš popieriaus ar kartono.	Pasiūlo temų renginiams ir parodoms. Dirba grupėje, apipavidalina klasės ir mokyklos renginius. Rodo savo kūrinius dailės parodose, užrašo savo kūrinių metriką, kuria originalius rėmelius.	Rodo iniciatyvą ir pasiūlo originalių temų renginiams ir parodėlėms. Imasi atsakomybės ir vadovauja grupės darbui, pasiūlo, kaip apipavidalinti renginius. Rodo savo kūrinius dailės parodose, užrašo savo kūrinių metriką, kuria originalius rėmelius.
Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Tyrinėja menines mokytojo nurodytų dailės ir tautodailės kūrinių ypatybes, palygina su kitų menų raiškos priemonėmis. Stebi ir savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytų artimiausios aplinkos objektų vizualiąsias ypatybes. Vartodamas paprastas dailės sąvokas išvardija lankytų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį.	Tolerantiškai vertina savo ir draugų kūrybinius sumanymus. Vartodamas paprastas dailės sąvokas apibūdina profesionaliosios dailės ir tautodailės meninius bruožus, palygina su kitų menų raiškos priemonėmis. Apibūdina artimiausios aplinkos architektūros, dailės paminklų estetines ypatybes, vartodamas tinkamas sąvokas aptaria meninę ir istorinę jų vertę. Išvardija ir apibūdina lankytų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį.	Pasako originalių pastebėjimų analizuodamas ir vertindamas savo ir draugų kūrybinius sumanymus. Domisi daile ir vartodamas tinkamas dailės sąvokas analizuoja profesionaliosios dailės ir tautodailės meninius bruožus, palygina su kitų menų raiškos priemonėmis. Domisi artimiausios aplinkos architektūros, dailės paminklų estetinėmis ypatybėmis, vartodamas tinkamas sąvokas apibūdina meninę ir istorinę jų vertę. Įsimena ir atpažįsta muziejuose ir parodose matytus dailės kūrinius, pasako jų dailės rūšis ir šakas.
Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	Savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytus artimiausios aplinkos dailės reiškinius, gamtos ir kultūros paminklus.	Išvardija artimiausios aplinkos dailės reiškinius, artimiausios aplinkos gamtos ir kultūros paminklus, savais žodžiais pasakoja apie vietos bendruomenės pastangas juos išsaugoti. Domisi vietos tradicijomis ir papročiais.	Domisi artimiausios aplinkos dailės reiškinais, pasakoja apie vietos gamtos ir kultūros paminklų vertę. Paaikšina, kodėl reikia saugoti paveldą. Išsako originalių pastebėjimų lygindamas vietos ir kitų kraštų tradicijas ir papročius.
Mokėjimas mokytis	Pakviestas dalyvauja kūrybinėje veikloje, mokytojo paprašytas pasako savo nuomonę. Mokytojo padedamas randa su daile susijusios informacijos nurodytuose šaltiniuose (knygose, meno albumuose).	Dalyvauja kūrybinėje veikloje, aktyviai į ją įsitraukia. Mokytojo patariamai numato dailės raiškos darbų seką, pasirenka tinkamus kūrybos reikmenis. Pasako savo nuomonę apie savo ir kitų veiklą, išklauso kitų nuomonę, pateikia pasiūlymų. Kartu su mokytoju aptaria, kur galės pritaikyti įgytus įgūdžius, ko ateityje norėtų mokytis per dailės pamokas. Pagal duotą tinklalapio adresą randa su daile susijusios informacijos.	Savarankiškai dalyvauja kūrybinėje veikloje, pasisiūlo vadovauti. Savarankiškai numato tinkamą dailės raiškos darbų atlikimo seką ir pasirenka kūrybos reikmenis. Drąsiai pasako pastebėjimus apie savo ir kitų veiklą, išklauso kitų nuomonę ir pateikia pasiūlymų. Savarankiškai sieja naują kūrybinę patirtį su išmoktais (jau žinomais) dalykais. Savarankiškai randa su daile susijusios informacijos (internete, meno albumuose ir kt.).

8.4. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 7–8 klasės

7–8 klasėse sudaromos sąlygos įvairių polinkių mokiniams atsiskleisti įvairiomis dailės priemonėmis. Mokiniai pratinami eskizuoti iš natūros, konstruoti, naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis. Įvairiomis technikomis kuriant kompozicijas, tęsiama pažintis su įvairiomis meno rūšimis, dailės šakomis ir žanrais. Tyrinėjama ir estetiškai vertinama savoji aplinka, bandoma atpažinti menines tradicijas ir jų įtaką. Analizuojami ir lyginami kūriniai, priklausantys įvairioms meninėms sistemoms, aptariami jų skirtumai. Atskleidžiama ir siūloma įvairių būdų tai pačiai idėjai įgyvendinti. Skatinamos diskusijos, korektiškai apibendrinamos mokinių išvados. Sudaroma galimybė patirti, kad yra dailės reiškinių (modernusis menas, savamokslių kūryba, vaikų piešiniai ir kt.), kuriuos reikia analizuoti ir vertinti remiantis ne vien klasikinės dailės kriterijais. Mokiniai supažindinami su įvairių rasių ir tautų, įvairių pasaulio šalių profesionaliojo meno ir tautodailės kūriniais. Ugdoma atsakomybė už savitą idėją, individualų požiūrį, savo sprendimus, toleruojamos ir gerbiamos skirtingos nuostatos.

8.4.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 7–8 klasės

Laukiami mokinių pasiekimai aprašomi kaip sudedamosios dailės kompetencijos dalys: nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas. Nuostatos suprantamos kaip mokinių požiūris į tam tikrą veiklą, jų nusistatymas veikti vienaip ar kitaip. Gebėjimai – tai žinių, įgūdžių, gabumų naudojimas, galios veikti. Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir koku būdu tą žinojimą parodo (ką nors nusako, skiria, ...). Žinių ir supratimo pagrindu išugdomi gebėjimai. Ugdymo gairės atkreipia dėmesį į aktyviojo mokymo ir mokymosi metodus, įvairius pamokų modelius, mokymo ir mokymosi etapus. Jos yra rekomendacinio pobūdžio.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Dailės raiška			
Žvelgti į kūrybą kaip į įdomią ir teigiamų atradimų teikiančią veiklą.	1.1. Atrasti vizualinių idėjų artimiausioje aplinkoje, praeities ir dabarties dailės kūriniuose.	1.1.1. Eksperimentuoti pagal pasirinktą dailės kūrinio stilių, esmines aplinkos objektų ypatybes ir atrasti idėjų savai individualiai raiškai. 1.1.2. Gana detalai nupasakoti, kokias priemones galėtų pasirinkti tam, ką nori pavaizduoti, suplanuoti darbų seką. Pasidaryti keletą eskizų variantų. Išsirinkti geriausią.	Mokytojas sudaro sąlygas įvairių polinkių mokiniams atskleisti savo kūrybinius gebėjimus. Mokiniai skatinami stebėti, fiksuoti, analizuoti gamtos formas ir interpretuoti aptartu stiliumi, taikyti įvairius vaizdavimo būdus. Mokiniai turėtų išmokti ieškoti įvairių būdų tai pačiai idėjai perteikti, suvokti, kad naujai ir originaliai sukurti kūriniai yra vertingi ir įdomūs.
Formuotis tvarkingo ir nuoseklaus darbo įgūdžius. Stengtis planuoti savo veiklą, laiku atlikti	1.2. Eksperimentuojant taikyti tradicines (tapyba guašu ir akvarele, piešimas tušu, sangvinu, anglimi, lipdyba ir kt.) ir mišriąsias (koliažas, kalkografija,	1.2.1. Tinkamai atlikti papjė mašė, kalkografijos ir frotažo technikos veiksmus. 1.2.2. Atsižvelgti į piešimo sangvinu, pastele ir anglimi ypatumus (piešinys nepatvarus, nubyra, todėl jį reikia	Mokiniai, išmėgindami sudėtingesnes grafikos ir tapybos technikas bei erdvinės raiškos būdus, mokosi planuoti savo veiklą, numatyti darbo etapus ir rezultatą. Mokytojas parenka tokių užduočių, kurios skatina mokinius eksperimentuoti su netikėtais ir žaismingais

numatytus darbus. Tinkamai ir taupiai naudoti kūrybos medžiagas. Rūpintis savo ir kitų saugumu, saugoti aplinką.	konstravimas iš įvairių medžiagų ir kt.) dailės technikas.	užfiksuoti). 1.2.3. Pasirinkti tinkamus būdus skirtingoms medžiagoms jungti (pvz., sutvirtinti formą karkasu, pritvirtinti gamtos medžiagas prie pakuočių). 1.2.4. Maišant dažus išgauti panašaus tono ir atspalvio ir kontrastingas spalvas. 1.2.5. Pasirinkti tinkamas medžiagas reljefams kurti (plastiliną, molį, popieriaus plastiką ir kt.).	tekstūras teikiančiomis grafikos technikomis. Mokiniai, kurdami nesudėtingų formų dailės dirbinius, geriau suvokia taikomąją dailę, geriau pažįsta erdvinės kūrybos medžiagas, tiria formas ir medžiagos santykį, faktūrų (paviršiaus nelygumų) virtimą tekstūromis (paviršiaus nelygumų piešiniais-raštais). Galimos su istorija ir technologijomis integruotos pamokos, tinka organizuoti projektinį darbą: kurti grupines kompozicijas (miestų, pilių maketus iš atskirų architektūrinių objektų).
Būti atviram kaitai, ieškojimams, naujoms idėjoms ir naujai patirčiai. Atsakingai spręsti kūrybines problemas.	1.3. Naudoti spalvų niuansus, kontrastus, toninę įvairovę plokštumoje ir erdvėje, kuriant statiškas ir dinamiškas kompozicijas.	1.3.1. Bandyti stilizuoti vaizduojant įvairias formas. 1.3.2. Atsižvelgti į statiško ir dinamiško komponavimo principus. 1.3.3. Perteikti pasirinktą koloritą, spalvų kontrastus ir niuansus, tonų įvairovę. 1.3.4. Bandyti taikyti realistinio vaizdavimo principus (mėginti perteikti proporcijas ir judesį, atsižvelgti į pagrindinius linijinės perspektyvos dėsnius).	Mokytojo padedami mokiniai susipažįsta su būdingiausiais įvairių epochų kūrinių kompozicinės sandaros tipais (pvz., vertikalioji, centrinė, įstrižoji kompozicija ir kt.), jų ypatybėmis (statiška, dinamiška, kontrastinga ir kt.), linijinės perspektyvos dėsniais ir interpretuoja šias žinias savo kūryboje. Ugdomi spalvų pažinimo įgūdžiai, tiriamas koloritas, spalvomis kuriama nuotaika. Kompozicijoms kurti naudojami spalvų niuansai ir kontrastai, grynosios, lokaliosios spalvos, tonų ir pustonių įvairovė. Mokiniai skatinami perteikti formų ypatumus: aukštą ir žemą reljefą, šviesos ir šešėlių žaismą, faktūrų įvairovę, dekoruoti raštais ir ornamentais.
Stengtis gyventi ir kurti estetiškoje ir tvarkingoje aplinkoje. Stengtis tinkamai parodyti savo ir draugų kūrybą, laiku atlikti numatytus darbus.	1.4. Bendradarbiauti ir prisidėti prie parodų ir meninių akcijų organizavimo. Apipavidalinti savo dailės raiškos darbus. Kurti vizualiąją mokyklos informaciją (sienlaikraščius ir kt.).	1.4.1. Nusakyti, kokį vaidmenį norėtų pasirinkti grupės veikloje, kokius darbus galėtų atlikti vienas ar su grupe. 1.4.2. Bendrais bruožais nupasakoti, kaip reiktų apipavidalinti dailės darbus (parinkti tinkamos spalvos foną, naudojantis tekstų rengykle užrašyti metriką, informacinius tekstus	Mokiniais atlikus užduotis, mokytojas organizuoja mokinių raiškos darbų aptarimus. Mokiniai, skatinami mokytojo, mokosi įvertinti savo patirtį, priimti atsakomybę už mokymąsi, racionaliai planuoti savo darbus ir laiką. Mokiniai skatinami rengti asmenines ir grupines parodėles, kurti vizualiąją renginių ir parodų informaciją. Mokytojas gabesnius mokinius supažindina su šalies ir tarptautinių

Gerbti kitų autorystę.		ir kt.). 1.4.3. Bendrais bruožais nupasakoti, kaip reikėtų eksponuoti dailės darbus. 1.4.4. Kuriant sienlaikraščius, skelbimus, atvirukus ir kt. taikyti įvairius komponavimo būdus. 1.4.5. Nusakyti, ką jau moka daryti gerai, ko dar norėtų mokytis.	dailės konkursų sąlygomis, skatina juose dalyvauti. Mokiniai, bendradarbiaudami grupėmis, ieško parodos ar renginio temų, aptaria įvairius kūrinių apipavidalinimo (pvz., parinkti foną siekiant paryškinti kūrinio spalvas) ir eksponavimo būdus. Mokiniai skatinami gerbti autorių teises, mokosi įvairiais būdais apipavidalinti savo raiškos darbus: tinkamai užrašyti metriką, kurti originalius rėmelius, parenka tinkamą foną (spalvotą, baltą, pilką ir pan.), kuria originalius rėmelius iš plastiko, kartono, papjė mašė. Baigę darbą, mokiniai kitoje jo pusėje (arba ant atskiros kortelės) užrašo (ranka arba naudodamiesi tekstų rengykle) metriką, sukuria savo autorinį antspaudą (ženklą).
2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas			
Domėtis daile ir palankiai vertinti savo, draugų ir dailininkų kūrybą. Būti smalsiam ir ieškoti informacijos. Pripažinti ir gerbti autorių teises.	2.1. Stebėti ir pagal aptartus kriterijus vertinti įvairių epochų ir meninių stilių vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūrinius, palyginti su kitų menų raiškos priemonėmis. 2.2. Vertinti svarbiausius meninius šiuolaikinių pastatų, architektūros paminklų vizualinės komunikacijos objektų (informacinių ženklų, reklamos ir kt.) bruožus. 2.3. Skirti ir įvardyti dailės	2.1.1. Apibūdinti svarbiausius dailės kūrinių bruožus, pasakyti dailės šakas ir žanrus. 2.1.2. Nusakyti rankraštinės ir spausdintos knygos skirtumus. 2.1.3. Aptarti asmenines ir draugų sukurtas interpretacijas, nurodyti, kurios meninės išraiškos priemonės (linijų pobūdis, spalvų niuansai, kontrastai ir kt.) panaudotos. 2.2.1. Bendrais bruožais nusakyti senosios ir šiuolaikinės architektūros formų skirtumus, detalių ypatumus. 2.2.2. Nusakyti vizualinės komunikacijos objektų ypatybes (spalvų ir ženklų reikšmę, formų ir simbolių keliamą įspūdį ir kt.). 2.3.1. Vartojant tinkamas sąvokas	Mokytojo padedami mokiniai toliau susipažįsta su įvairiomis dailės rūšimis, šakomis ir žanrais. Mokytojas skatina mokinius įvairiuose šaltiniuose ieškoti informacijos apie dailės muziejus ir galerijas, jose eksponuojamus kūrinius. Įdomių dailės istorijos faktų žinojimas teikia mokiniams tvirtesnę pažinimo pagrindą ir leidžia puoselėti meninį jausmą. Todėl mokytojas, supažindindamas su konkrečia epocha, parenka iškiliausių ir būdingiausių kūrinių, padedančių pajusti to laikotarpio dvasią. Tinka organizuoti su istorija integruotas pamokas, išvykas į muziejus ir aptarti, kaip vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūriniuose atsispindi civilizacijos raida. Mokytojas skatina mokinius stebėti ir palyginti architektūros formas, reklamos ir vizualinės komunikacijos objektų ypatumus. Aptariamose raiškos priemonėse, būdingi elementai, bandoma

	kūrinių, matomų muziejų ekspozicijose ir dailės parodose, dailės rūšis, šakas ir žanrus. 2.4. Tikslingai ieškoti informacijos internete, elektroniniuose ar spausdintuose leidiniuose.	(tapyba, grafika, skulptūra, taikomoji dailė, istorinis žanras, buitinis žanras, sakralinė dailė, dekoratyvumas, koloritas ir kt.) pasakoti apie muziejuose ir parodose matytus kūrinius. 2.4.1. Pasirinkti reikšminius žodžius informacijos paieškai ir rasti informacijos apie meno galerijas, dailės parodas ir kt. 2.4.2. Apibūdinti ranka rašyto ir kompiuteriu sukurtą šrifto meninius bruožus.	atpažinti juos artimiausioje aplinkoje. Mokiniai stebi liaudies meistrų dirbinius ir lygina juos su šiuolaikinės serijinės gamybos pavyzdžiais, aptaria rankų darbo vertę. Artimiausioje aplinkoje ir muziejų ekspozicijose atpažįsta vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūrinius, įvardija jų rūšis, dailės šakas, apibūdina ir vertina buitinės bei sakralinės paskirties daiktų formas, medžiagas, puošybą.
3. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje			
Gerbti Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą, tautos tradicijas. Nebūti abejingam ir prisidėti prie artimiausios aplinkos kultūros vertybių išsaugojimo.	3.1. Analizuoti dailės reiškinius kasdienėje aplinkoje ir žmogaus veikloje. Nusakyti vizualiuosius įvairių kultūrinių tradicijų ypatumus ir paaiškinti, kaip jie veikia kasdienybę.	3.1.1. Savais žodžiais paaiškinti, kaip regimoji reklama veikia žiūrovą, ar galima ja pasitikėti. 3.1.2. Nusakyti svarbiausius vizualiuosius vietos parkų architektūros ir želdinių bruožus. 3.1.3. Rasti panašumų tarp įvairių epochų, kultūrų ir dabarties grožio idealų. 3.1.4. Kartu su mokytoju aptarti, kaip dailės žinios praverčia gyvenime.	Mokiniai, remdamiesi konkrečiais pavyzdžiais (iš vietinės aplinkos, žiniasklaidos ir kt.), mokosi kritiškai vertinti reklamą ir masinę kultūrą, jos poveikį gyvenimo būdui. Tinka organizuoti ekskursijas ir per jas aptarti gamtos ir architektūros ryšį (rūmų ir parkų kompleksus, parkus ir jų architektūrą), landšaftą ir jo elementus. Mokytojas skatina mokinius domėtis dailės gyvenimu, ieškoti informacijos apie artimiausioje aplinkoje gyvenančių menininkų kūrybą.

8.4.2. Turinio apimtis. 7–8 klasės

Nurodoma dailės ugdymo turinio apimtis laiduoja galimybę sėkmingai ugdytis estetinę nuovoką ir dailės raiškos gebėjimus, būtinus 7–8 klasių koncentrą baigiantiems mokiniams. Išskiriamas turinio minimumas, būtinas patenkinamam pasiekimų lygiui pasiekti.

8.4.2.1. Dailės raiška

Pasirenkamas šviesus ir tamsus, šiltas ir šaltas koloritas, naudojami spalvų kontrastai ir niuansai, tonų ir pustonių įvairovė. Atliekami optiniai eksperimentai su tos pačios formos, bet skirtingų spalvų derinių dėmėmis. Gilinamasi į dailės žanrų ypatumus: peizažai, natiurmortai, portretai, buitinės ir istorinės tematikos kūriniai, kuriami įvairia technika ir stilistika. Aptariami realistinio vaizdavimo principai: tiriamos ir fiksuojamos žmogaus kūno proporcijos ir judesiai, taikomi pagrindiniai linijinės perspektyvos dėsniai. Kuriamos statiškos ir dinamiškos įvairių nuotaikų kompozicijos, plokštumoje ir erdvėje ieškoma harmoningo ir chaotiško dydžių ir formų santykio. Erdviniams kūriniams ieškoma tinkamos vietos

erdvėje, originalaus santykio su interjeru (pvz., padėti ant žemės, iškelti aukštai ir pan.). Kuriami nesudėtingų formų taikomosios dailės dirbinėliai (pieštukinės, indai ir kt.), eskiziniai žaislų, baldų, transporto priemonių projektai, aptariama sukurtų projektų paskirtis, naudingumas ir patogumas, puošyba. Eksperimentuojama su grafikos technikomis, teikiančiomis netikėtas ir žaismingas tekstūras (pastelė, sangvinas, anglis, frotažas, kalkografija ir kt.). Tarpusavyje derinamos kelios technikos siekiant sukurti mišrios technikos darbą. Derinamas ranka rašytas, pieštas ir kompiuteriu sukurtas šriftas. Piešiami inicialai, imituojamos rankraštinės knygos.

Turinio minimumas. Pakanka, kad mokiniai, naudodamiesi paprastais dailės reikmenimis (pieštukais, flomasteriais, akvarele ir kt.), atliktų nurodytas raiškos užduotis pagal mokytojo pateiktus užduočių atlikimo pavyzdžius.

8.4.2.2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas

Gerinamas dailės šakų ir žanrų (pvz., portretas, istorinis žanras, buitinis žanras, sakralinė dailė ir kt.) suvokimas, lyginami jų skirtumai. Tyrinėjami ir pagal aptartus kriterijus (koloritas, dydžių santykiai, ritmas, linijų įvairovė, dekoratyvumas ir kt.) vertinami įvairių epochų ir meninių stilių vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūriniai, savosios ir draugų kūrybinės interpretacijos. Tyrinėjama šrifto meno raida (dantiraštis, hieroglifai, romėniškasis, gotiškasis šriftas ir kt.), lyginama rankraštinė ir spausdinta knyga. Atkreipiamas dėmesys į senų ir retų spaudinių (pvz., pirmosios lietuviškos spausdintos knygos) meninę vertę. Žiūrimi, lyginami ir analizuojami kūriniai, priklausantys skirtingoms meninėms sistemoms, aptariami jų panašumai ir skirtumai. Vertinami svarbiausi vizualinės komunikacijos objektų meniniai bruožai. Aptariami muziejų ekspozicijose ir dailės parodose matyti kūriniai, pasakoma, kuriai dailės rūšiai, šakai ir žanrui jie priklauso, apibūdinamos svarbiausios meninės raiškos priemonės. Aptariami dailės, dizaino ir tautodailės skirtumai.

Turinio minimumas. Pakanka, kad mokiniai išvardytų artimiausios aplinkos kultūros paminklus, pastebėtų estetinius reiškinius, kartu su klase lankytų muziejus ir parodas, bendrais bruožais nusakytų savo įspūdžius, apibūdintų profesionaliosios dailės ir tautodailės kūrinius vartodami paprastas dailės sąvokas, išvardytų pagrindinius dailės žanrus (portretas, peizažas, natūrmortas).

8.4.2.3. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje

Supažindinama su įvairių epochų grožio idealu ir harmonijos samprata, lyginama su šiuolaikinės visuomenės vertybėmis ir jų atspindžiais mene. Aptariama artimiausioje aplinkoje gyvenančių profesionalių menininkų ir tautodailininkų kūryba. Tyrinėjama artimiausių parkų architektūra ir želdiniai. Stebima regimoji reklama (plakatai, lankstinukai, skrajutės, reklaminiai filmukai ir kt.) ir aptariamas jos poveikis.

Turinio minimumas. Pakanka, kad mokiniai išvardytų artimiausios aplinkos dailės reiškinius ir apibūdintų jų poveikį sau, savais žodžiais paaiškintų, kodėl reikia gerbti ir saugoti paveldą ir tautos tradicijas.

8.4.3. Vertinimas. 7–8 klasės

8.4.3.1. Šioje dalyje pateikiami bendriausi trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jie turėtų padėti mokytojui stebėti ir fiksuoti mokinių pasiekimų pažangą, išskirti veiklos sritis, kuriose mokiniui sekasi geriau, o kuriose – sunkiau, pastebėti gabius mokinius ir diferencijuoti ugdymą. Nuostatų raiška integruota į visų trijų lygių pasiekimų aprašą.

8.4.3.2. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės

Lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Dailės raiška	Atlieka mokytojo nurodytas užduotis, taiko nurodytas dailės technikas. Kuria statiškas ir dinamiškas kompozicijas, naudoja spalvų niuansus ir kontrastus. Atlieka mokytojo ar draugų nurodytą vaidmenį bendrame darbe. Padedamas mokytojo apipavidalina savo raiškos darbus (užrašo metriką, pagamina rėmelį iš kartono ar papjė mašė).	Praeities ir dabarties dailėje įžvelgia idėjų savo kūrybai, eksperimentuoja ir taiko tradicines ir mišriąsias dailės technikas. Kuria statiškas ir dinamiškas kompozicijas, plokštumoje ir erdvėje ieško harmoningo dydžių ir formų santykio, skiria ir taiko spalvų kontrastus ir niuansus, toninę įvairovę. Bendradarbiauja ir prisideda prie parodų ir meninių renginių organizavimo, kuria sienlaikraščius, atvirukus ir kt. Apipavidalina savo raiškos darbus: užrašo metriką, kuria originalius rėmelius.	Praeities ir dabarties dailėje randa idėjų savo kūrybai ir pasirinkta stilistika jas interpretuoja. Savarankiškai eksperimentuoja ir taiko tradicines bei mišriąsias dailės technikas. Kuria statiškas ir dinamiškas kompozicijas, plokštumoje ir erdvėje ieško harmoningo dydžių ir formų santykio, skiria ir taiko spalvų kontrastus ir niuansus, toninę įvairovę. Organizuoja mokyklos parodas ir renginius, prisideda prie meninių renginių organizavimo, kuria sienlaikraščius, plakatus, atvirukus ir kt. Savarankiškai apipavidalina savo raiškos darbus (užrašo metriką, kuria originalius rėmelius) ir eksponuoja parodose.
Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Žiūri ir vartodamas paprastas dailės sąvokas apibūdina mokytojo nurodytus vaizduojamosios ir taikomosios dekoratyvinės dailės kūrinius. Vartodamas paprastas dailės sąvokas vertina mokytojo nurodytų vizualinės komunikacijos objektų (ženklų, reklamos ir kt.) savybes, pasako žiūrimų dailės kūrinių rūšis, dailės šakas, žanrus.	Pagal aptartus kriterijus vertina įvairių epochų ir meninių stilių vaizduojamosios ir taikomosios dekoratyvinės dailės kūrinius, savo ir draugų kūrybines interpretacijas. Pagal aptartus kriterijus vertina vizualinės komunikacijos objektų meninius bruožus. Skiria ir išvardija muziejų ekspozicijose ir dailės parodose matytų kūrinių rūšis, dailės šakas, žanrus ir svarbiausias raiškos priemones.	Atpažįsta ir įsimena iškiliausius įvairių epochų ir meninių stilių vaizduojamosios ir taikomosios dekoratyvinės dailės kūrinius, savarankiškai juos vertina, pasako originalių minčių aptardamas savo ir draugų kūrybines interpretacijas. Savarankiškai vertina vizualinės komunikacijos objektų meninius bruožus, pasako originalių nuomonių. Atpažįsta ir išvardija muziejų ekspozicijose ir dailės parodose matytų kūrinių rūšis, dailės šakas, žanrus ir svarbiausias raiškos priemones.
Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	Savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytus dailės reiškinius, paaiškina jų poveikį sau.	Pagal aptartus kriterijus vertina įvairių epochų, kultūrų ir dabarties grožio idealus. Apibūdina vietos parkų architektūros bruožus. Išsako savo nuomonę apie reklamos poveikį sau.	Savarankiškai vertina įvairių epochų, kultūrų ir dabarties grožio idealus. Domisi vietos parkų architektūra ir apibūdina jos vertingumą. Išsako savitą nuomonę apie artimiausioje aplinkoje ar žiniasklaidoje matytą regimąją reklamą ir jos poveikį sau.

Mokėjimas mokytis	Pakviestas dalyvauja kūrybinėje veikloje, mokytojo padedamas naudojami mokyklos biblioteka, pagal nurodytą tinklalapio adresą randa su daile susijusios informacijos. Mokytojo paprašytas įvertina ją ir paaiškina, kas padėjo siekti norimo rezultato, kas trukdė. Mėgina apibendrinti, ką kitą kartą darytų kitaip.	Dalyvauja kūrybinėje grupėje. Naudojasi mokyklos biblioteka, pagal nurodytą tinklalapio adresą randa su daile susijusios informacijos. Stebi ir pagal aptartus kriterijus vertina savo ir draugų kūrybinę veiklą. Apibendrina, ką kitą kartą darytų kitaip, kaip ieškotų kitokių galimybių ir tobulintų savo kūrybinę veiklą. Savais žodžiais nusako, kaip dailės žinios praverčia gyvenime.	Noriai dalyvauja grupės veikloje, pasisiūlo jai vadovauti. Savarankiškai naudojami mokyklos biblioteka, pagal nurodytą tinklalapio adresą randa su daile susijusios informacijos. Atidžiai stebi ir tolerantiškai vertina kūrybinę savo ir draugų veiklą. Savarankiškai daro išvadas, ką kitą kartą reikėtų keisti ir tobulinti, pasiūlo naujų užduočių atlikimo variantų. Nusako, kaip dailės žinios praverčia gyvenime.
--------------------------	---	--	---

8.5. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 9–10 klasės

9–10 klasėse dailės kalbai suvokti, mokinių interpretaciniams gebėjimams ugdyti taikomos šiuolaikinės raiškos priemonės ir informacinės technologijos. Supažindinama su įvairių meninių epochų, kūrybinių stilių interpretacijų įvairove, modernizmo ir postmodernizmo meninių sistemų savitumais. Aptariant meną kalbama apie pasaulio prieštarumą, skaudžias visuomenės problemas, įvairias grožio apraiškas ir jų atspindžius kūryboje. Pratinama atpažinti kičo apraiškas ir kritiškai vertinti masinės kultūros reiškinius. Siūlomos raiškos užduotys, padedančios suvokti, kad dailė yra ne tik emocinė saviraiška, bet ir sąmoninga, intelektualų pastangų reikalaujanti veikla. Vaizduojant natūrą siekiama perteikti panašumą (proporcijas, judesį, tikras ypatybes ir kt.) arba sutelkti dėmesį į savąjį emocinį požiūrį į vaizduojamą objektą (paryškinant, deformuojant, stilizuojant ir pan.). Ugdomas gebėjimas argumentuotai apginti savo idėją, pasirinktą vaizdavimo būdą (panašumo siekimą arba savąjį emocinį požiūrį), prisiimant atsakomybę už savo sprendimus ir gerbiant kitų požiūrį, nuostatas.

8.5.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 9–10 klasės

Laukiami mokinių pasiekimai aprašomi kaip sudedamosios dailės kompetencijos dalys: nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas. Nuostatos suprantamos kaip mokinių požiūris į tam tikrą veiklą, jų nusistatymas veikti vienaip ar kitaip. Gebėjimai – tai žinių, įgūdžių, gabumų naudojimas, galios veikti. Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir koku būdu tą žinojimą parodo (ką nors nusako, skiria, ...). Žinių ir supratimo pagrindu išugdomi gebėjimai. Ugdymo gairės atkreipia dėmesį į aktyviojo mokymo ir mokymosi metodus, įvairius pamokų modelius, mokymo ir mokymosi etapus. Jos yra rekomendacinio pobūdžio.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Dailės raiška			
Žvelgti į kūrybą kaip į įdomią, teigiamą atradimą ir prasmingų išgyvenimų teikiančią veiklą.	1.1. Savarankiškai atrasti ir pasirinkti vizualinę idėją iš įvairių kultūrinių šaltinių, aplinkos ir numatyti, kaip ją įgyvendinti.	1.1.1. Eksperimentuoti su tradicinėmis ir netradicinėmis raiškos priemonėmis pagal įvairių kūrybos krypčių stilistiką, vaizduojant savo išgyvenimus, tikras gyvenimo	Mokiniai dirba grupėmis arba individualiai: ieško idėjų savo kūrybiniams darbams (eskizuoja, fotografuoja artimiausią aplinką ir aktualius gyvenimo įvykius, stebi įvairių krypčių ir stilistikos dailės kūrinius) ir kartu aptaria, kaip jas įgyvendinti.

Stengtis ieškoti ir kelti naujas idėjas. Stengtis numatyti idėjų įgyvendinimo rezultatus. Domėtis daile ir ieškoti informacijos.		situacijas ir atrasti idėjų savajai raiškai. 1.1.2. Susiplanuoti ir detaliai paaiškinti idėjos ar numatomo rezultato įgyvendinimo etapus. 1.1.3. Pasirinkti atlikimo būdus, numatyti reikiamas kūrybos medžiagas, ieškoti informacijos įvairiuose šaltiniuose.	Mokiniai supažindinami su būdingiausiais įvairių epochų kompozicijos sudarymo principais ir vaizdavimo kanonais. Kūrybinei interpretacijai pasirenkamos tradicinės ir šiuolaikinės raiškos priemonės (pvz., pagal pasirinktą dailės kūrinių kuriami gyvieji paveikslai, mokomasi abstrahuoti vaizdą kuriant erdvinės kompozicijas iš tikrų daiktų ir geometrinių kūnų, skirtingai juos apšviečiant) ir informacinės technologijos (skaitmeninė ir paprasta fotografija, kompiuterinė grafika). Kūrybai naudojami nebereikalingi, išmesti daiktai, jiems suteikiama nauja prasmė ir forma.
Tikslingai ir taupiai naudoti kūrybos medžiagas. Atsakingai ir kūrybingai spręsti kilusius sunkumus. Rūpintis savo ir kitų saugumu, saugoti aplinką.	1.2. Pasirinkti ir taikyti tradicines ir mišriasias dailės technikas siekiant norimo rezultato.	1.2.1. Tinkamai tapyti teptukais, voleliais, kurti mozaiką, vitražo imitacijas atsižvelgiant į numatomą rezultatą. 1.2.2. Maišant dažus išgauti panašaus tono, atspalvio ir kontrastingas spalvas. 1.2.3. Taikyti netradicines technikas (purškimas, trafaretai, fotokoliažas, koliažas, kinetinės priemonės) atsižvelgiant į numatomą rezultatą. 1.2.4. Taikyti sudėtingesnes grafikos technikas: sausoji adata (raižomąja adata raižoma ant poliruoto metalo plokštelės, ji nutepama dažais ir spausdinama), monotipija, kelių spalvų atspaudai (kiekvienos spalvos atspaudui paruošiama atskira klišė).	Mokytojas parenka tokių užduočių, kad mokiniai galėtų atlikti kūrybinius eksperimentus, savarankiškai ieškotų alternatyvių užduočių sprendimo būdų, susipažintų su šiuolaikinių kūrybos formų įvairove. Išbandoma tapyba be teptukų (naudojami trafaretai, purškimas), kuriami asambliažai (erdviniai kūriniai iš daiktų arba jų dalių, tvirtinamų ant įrėmintos plokštumos ar dedamų į dėžutes), komponuojami ornamentai audinių raštams (skarelėms, šalikams, marškinėliams ir kt.). Mokiniai skatinami ieškoti originalios erdvinės raiškos: kurti skulptūrines kompozicijas ir dizaino maketus-fantazijas iš įvairių medžiagų, popieriaus plastikos ir antrinių žaliavų, pritaikyti karkasines ir kinetines konstrukcijas. Konstruojant ypač daug dėmesio skiriama formos funkcionalumui, tradicinių ir neįprastų kūrybos medžiagų derinimui. Tinka organizuoti su technologijomis ir matematika integruotas pamokas: kurti ateities daiktų (pvz., buities technikos, transporto priemonių), kostiumo, baldų, audinių ir interjero projektus-fantazijas, miestų planus-paveikslus.
Stengtis būti atviram kaitai, ieškojimams ir	1.3. Tikslingai pasirinkti raiškos priemones ir	1.3.1. Perteikti realistinius (taikomi spalvinės ir linijinės perspektyvos	Mokiniai skatinami stebėti ir vaizduoti (eskizuoti, piešti, fotografuoti) aplinką ir jos objektus. Siekiama

naujai patirčiai. Stengtis ieškoti idėjų savo kūrybai gamtoje ir įvairių stilių dailės kūriniuose. Veikti drąsiai ir pasitikėti savo kūrybiniais gebėjimais.	vaizdavimo būdus kuriant darbų ciklus, įvairaus žanro ir stiliaus kompozicijas.	dėsniai, perteikiamos tikros proporcijos), sąlygiškus (stilizuotos ir apibendrintos formos, detalės ir spalvos) ir abstrakčius (nevaizduojami tikri daiktai, išnyksta žanrai) vaizdus. 1.3.2. Taikyti įvairias kompozicines sandaras: simetriška, nesimetriška, kadravimas, įstrižoji, centrinė, vertikalioji ir kt. kompozicijos. 1.3.3. Bandyti perteikti šviesą ir šešėlius. 1.3.4. Derinti vaizdą ir tekstą, atsižvelgiant į pasirinktus komponavimo principus.	perteikti panašumą, proporcijas, judesį arba interpretuojamos tikrosios objekto ypatybės, bandoma perteikti suvoktą jo charakterį, emocinį ir psichologinį santykį. Mokytojas skatina mokinius pagal sumanymą pasirinkti raiškos priemones: tradicinių (tapybos, grafikos, skulptūros) arba avangardinių dailės rūšių (konceptualiojo meno, kai idėjos aprašomos, perteikiamos diagramomis, fotografijomis, vaizdo įrašais), kompiuterinės grafikos, žemės meno ir kt. Kuriami realistiniai, abstraktūs ir sąlygiški vaizdai (pvz., simbolinis, impresionistinis, ekspresionistinis, kubistinis, surrealistinis ir kt.), iliustracijos ir kūrybinės interpretacijos literatūros, muzikos, šokio ir teatro temomis. Įvairiomis priemonėmis maketuojami spaudinių projektai (atvirukai, plakatai, ženklai, lankstinukai ir kt.), pritaikomos kompiuterinės technologijos.
Tikslingai planuoti savo veiklą. Stengtis gyventi ir kurti estetiškoje ir tvarkingoje aplinkoje, kūrybingai ją keisti. Stengtis tinkamai parodyti savo ir draugų kūrybą, gerbti autorių teises.	1.4. Bendradarbiauti kūrybiniuose projektuose. Taikant įvairias dailės technikas, naudojantis kompiuterinės grafikos rengyklėmis ir nuotraukomis kurti vizualiąją mokyklos informaciją (skelbimus, plakatus, lankstinukus, sienlaikraščius ir kt.).	1.4.1. Paaiškinti kelis dailės darbų apipavidalinimo (pasportavimo, fono ar rėmelių parinkimo) ir eksponavimo būdus. 1.4.2. Naudotis pateikčių rengykle pristatant dailininkų, draugų ir savo kūrinius. 1.4.3. Taikyti įvairius komponavimo būdus ir technikas kuriant vizualiąją mokyklos informaciją.	Mokytojas pataria, kaip planuoti (su draugais, grupėmis) ir organizuoti dailės parodėles, mokyklinius renginius, meninius projektus ir renginius. Mokytojas gabesnius mokinius supažindina su dailės konkursų sąlygomis, skatina juose dalyvauti. Mokiniai grupėse aptaria, kodėl reikia gerbti autorių teises, kaip apipavidalinti savo dailės raiškos darbus, užrašyti dailės kūrinių metriką. Mokytojas parodo, kaip eksponuoti dailės darbus, pritaikant tradicines (stendus, kartoną, spalvotą popierių) ir netradicines medžiagas (plastiką, antrines žaliavas ir kt.). Mokiniai prisideda prie mokyklos interjero apipavidalinimo, kuria vaizdines priemones dailės ir kitų dalykų pamokoms, skatinami ieškoti originalių sprendimų, mokosi taikyti mišriasias dailės technikas, fotografiją, skaitmenines technologijas.
2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas			
Domėtis daile ir	2.1. Tinkamai vartojant	2.1.1. Nusakyti dailės kūrinių	Mokiniai stebi dailės kūrinius ir bando atpažinti ir

šiuolaikiniais jos reiškiniais. Palankiai vertinti savo, draugų ir dailininkų kūrybą. Suprasti kūrybinio stiliaus reikšmę. Tolerantiškai elgtis ir neįžeidžiant kitų pasakyti savo nuomonę. Gerbti kitų nuomonę. Gerbti tautos tradicijas, Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą. Stengtis pastebėti artimiausios aplinkos estetinius reiškinius. Atsakingai naudotis kitų autorių darbais.	dailės sąvokas apibūdinti ir vertinti savo ir draugų kūrybines interpretacijas, tradicinės ir šiuolaikinės dailės, tautodailės, dizaino meninės raiškos priemones. 2.2. Stebinti dailės kūrinius ir architektūros paminklus atpažinti ir apibūdinti vienam ar kitam stiliui būdingus bruožus, dailininko individualaus kūrybinio stiliaus ypatumus. 2.3. Atpažinti ir įvardyti kūrinių, matomų muziejuose ar dailės parodose, meninį stilių ar dailės kryptį. 2.4. Savarankiškai ir tiksliai ieškoti informacijos internete, elektroniniuose ar spausdintuose leidiniuose.	meninius bruožus (žanrą, vaizdavimo būdą ir pagrindines išraiškos priemones: spalvų kontrastai ir niuansai, judėjimo, erdvės išpūdis, šviesa ir šešėliai, emocinis kolorito poveikis, idėjos ir formos santykis, kompozicija, atlikimo technika ir kt.). 2.1.2. Nusakyti tradicinės vaizduojamosios (kūriniai klasifikuojami į žanrus pagal temas) ir šiuolaikinės dailės (idėja svarbesnė už formą, žanrai išnyksta) skirtumus. 2.1.3. Bendrais bruožais nusakyti menines dizaino ypatybes (idėja, konstrukcijos, formos, funkcijos ir medžiagos sąveika, patogumas ir kt.). 2.2.1. Vartojant tinkamas dailės sąvokas pasakoti apie svarbiausius nagrinėjamo dailės kūrinio stiliaus bruožus. 2.2.2. Nusakyti senųjų ir šiuolaikinių pastatų projektavimo ir statybos ypatumus (kaip ieškoma naujų formų, konstrukcinių sprendimų, kokios medžiagos naudojamos). 2.3.1. Vartojant tinkamas dailės sąvokas vertinti muziejų ar dailės parodų ekspozicijas. 2.4.1. Taikyti išplėstinę paiešką ir rasti informacijos apie dailininkų kūrybą, dailės muziejus ir galerijas, dailės parodas.	įvardyti įvairių dailės krypčių ir judėjimų meninius bruožus. Mokiniai skatinami pasakyti ir pagrįsti savo nuomonę, vartoti tinkamas dailės sąvokas, pagal aptartus kriterijus analizuoti ir vertinti žymiausių dailininkų kūrybą, aptarti aplankytas dailės parodas ir meno renginius. Aptariant vizualinius menus (pvz., kompiuterinį meną, videomeną, meninę fotografiją, instaliaciją, conceptualųjį meną, gyvąją skulptūrą, žemės meną ir kt.) pabrėžiama, kad iliuziniai realistinio vaizdavimo principai nėra vieninteliai dailėje. Mokiniai skatinami ieškoti informacijos ir aptarti šiuolaikinio dizaino kūrinių pavyzdžius, palyginti jų formas ir menines ypatybes su seniau pagamintų daiktų ypatybėmis. Mokiniai stebi ir tyrinėja senųjų pastatų ir šiuolaikinės architektūros formas, konstrukcijas, lygina estetiškes natūralių ir dirbtinių apdailos medžiagų ypatybes. Aptaria, kaip dabarties architektai bando taupyti energiją, kokias parenka statybines medžiagas. Mokiniai skatinami pasakyti savo nuomonę apie ekologines miestų problemas. Tinka organizuoti ekskursijas ir supažindinti mokinius su pagrindiniais Lietuvos muziejais ir jų ekspozicijomis. Per ekskursijas mokiniai supažindinami su kraštovaizdžio, vietos parkų architektūra. Mokytojas nurodo šaltinių, kuriuose galima rasti informacijos apie įvairių epochų ir kultūrų dailę, jos raidą, iškiliausių dailininkų kūrybą, dailės renginius. Gali būti užduodami ilgalaikiai tiriamieji darbai, kurie pristatomi klasėje.
3. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje			

Išvelgti grožį ir harmoniją gamtoje. Noriai prisidėti prie artimiausios aplinkos vertybių išsaugojimo, globoti kultūros paminklus. Suvokti dailės reikšmę įvairiose gyvenimo srityse.	3.1. Paaiškinti, kuo svarbūs visuomenės gyvenime vizualiieji reiškiniai ir reginiai. Išvelgti praeities meninių stilių, vizualinių menų, dizaino, šiuolaikinės architektūros ir populiariosios kultūros įtaką savo aplinkoje.	3.1.1. Vartojant dailės sąvokas apibūdinti svarbiausius šiuolaikinių renginių bruožus (apšvietimas, vaizdas ekranuose, didelio formato plakatai ir kt.). 3.1.2. Nusakyti, kaip technologijos veikia šiuolaikinės dailės formas (meninę fotografiją, skaitmeninę spaudą, videomeną, kinetinį meną ir kt.). 3.1.3. Apibūdinti tautodailės įtaką šiuolaikiniams vizualiesiems reiškiniams. 3.1.4. Paaiškinti dailės reikšmę šiuolaikinėje visuomenėje ir sau, nurodyti mėgstamą dailės stilių ar dailininką.	Mokytojas skatina mokinius domėtis šiuolaikinių renginių apipavidalinimu, reklama ir svarstyti, kaip jie veikia žiūrovą. Tinka organizuoti integruotos veiklos projektus (pvz., pagal pasirinktą literatūros, muzikos ar dailės kūrinį kurti šešėlių teatrą ar gyvąsias skulptūras, ieškoti netradicinių sprendimų naudojant nebereikalingus daiktus, veidrodžius ir apšvietimą, kurti garsų foną, rengti informacinius lankstinukus ir kt.). Mokytojas skatina mokinius ieškoti informacijos apie dailininkų kūrybą įvairiose gyvenimo srityse (interjero ir drabužių kūrimas, reklama, žiniasklaida, teatras ir kt.). Diskusijose aptariamos masinės kultūros formos, kičo apraiškos žiniasklaidoje, mokomasi atpažinti praeities stilių įtaką artimiausioje aplinkoje, išvardijami šiuolaikinio dizaino uždaviniai. Mokiniai skatinami išsakyti savo nuomonę apie visuomenės vartotojiškumo problemas.
--	--	---	---

8.5.2. Turinio apimtis. 9–10 klasės

Nurodoma dailės ugdymo turinio apimtis laiduoja galimybę sėkmingai ugdytis estetinę nuovoką ir dailės raiškos gebėjimus, būtinus 9–10 klasių koncentrą baigiantiems mokiniams. Išskiriamas turinio minimumas, būtinas patenkinamam pasiekimų lygiui pasiekti.

8.5.2.1. Dailės raiška

Tyrinėjamos lokalsios spalvos, spalvų kontrastai ir niuansai, šviesa ir šešėliai, bandoma perteikti spalvinę perspektyvą. Pasirenkamas abstrahavimas, stilizacija, kadravimas, sąlygiškumas. Atliekami optiniai-iliuziniai eksperimentai siekiant plokštumoje išgauti judėjimo ir erdvės išpūdį. Išbandomos netradicinės spalvinės raiškos medžiagos ir reikmenys (tapyba be teptukų: purškimas, trafaretai, asambliažas, vitražo ir mozaikos imitacijos, fotokoliažas). Iš paprastų medžiagų ir antrinių žaliavų kuriami maketai, erdvinių daiktų kompozicijos (iš trijų ar penkių dalių), derinant skirtingus panašių formų ir spalvų dydžius. Aptariama formos, funkcijos ir medžiagos sąveika. Karkasinėms ir kinetinėms konstrukcijoms naudojamos tikros ir imituotos medžiagos (objektai, daiktų maketai, suvenyrai, skulptūrėlės). Išbandomos sudėtingesnės grafikos technikos (sausoji adata, kelių spalvų atspaudai), kuriami fotografijų ciklai, pritaikomos skaitmeninės technologijos. Derinamas vaizdas ir tekstas. Kuriamos piešinių ar atspaudų serijos, naudojant tą patį piešinį ar klišę (pagrindą, spausdinimo formą), keičiant spalvas. Mokiniai kuria savo autorinį antspaudą (ženklą), originalius rėmelius iš netradicinių medžiagų (plastiko, kartono, papjė masė ir kt.).

Turinio minimumas. Pakanka, kad mokiniai taikytų paprastas dailės technikas, užduotis atliktų pagal mokytojo nurodytus pavyzdžius, nereikalaujama originalios raiškos.

8.5.2.2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas

Tyrinėjami dailės kūrinių vaizdavimo būdų (realistinio, sąlygiškojo ir abstrakčiojo) skirtumai: spalvinės perspektyvos dėsniai, proporcijos, kolorito reikšmė, fragmentiškumas, emocinis kolorito poveikis ir pan. Lyginami įvairūs tos pačios temos atskleidimo (perteikimo) būdai. Vertinamos tradicinės dailės ir šiuolaikinių vizualinių menų pagrindinės meninės išraiškos priemonės (pvz., vizualinių menų: idėjos svarba ir žanrų išnykimo problema). Aptariami įvairių meninių epochų raiškos bendrumai ir skirtumai, lyginamos įvairios kūrybos kryptys, tradicinės ir netradicinės meninės išraiškos priemonės, šiuolaikiniai vizualiniai menai (instaliacija, žemės menas, objektai, akcijos, meninė fotografija, videomenas, kompiuterinis menas). Aptiriamos ir palyginamos pramoninio (pvz., buities technikos, transporto priemonių ir kt.) ir grafinio (pvz., plakatų, reklamos, ženklų, spaudinių ir kt.) dizaino formos ir meniniai bruožai. Aptiriamos visuomenės vartotojiškumo, „sudaiktėjimo“, ekologinės miestų problemos.

Turinio minimumas. Pakanka, kad mokiniai skirtų realistinį ir abstraktųjį vaizdavimo būdą, domėtųsi tradicinėmis ir netradicinėmis šiuolaikinio meno formomis, apibūdintų dailės kūrinius vartodami paprastas dailės sąvokas. Pakanka, kad mokiniai bendrais bruožais nusakytų menines pramoninio ir grafinio dizaino ypatybes, apibūdintų pagrindinius šiuolaikinių menų panašumus ir skirtumus.

8.5.2.3. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje

Aptariama praeities stilių, šiuolaikinės architektūros, dizaino, populiariosios kultūros įtaka artimiausioje aplinkoje. Palyginama dailės reikšmė įvairiose epochose, kultūrose ir dabarties visuomenėje. Apibūdinama technologijų įtaka šiuolaikinei dailei ir jos reiškiniams (reklamai, renginių ir žiniasklaidos apipavidalinimui).

Turinio minimumas. Pakanka, kad mokiniai atpažintų ir išvardytų artimiausios aplinkos dailės reiškinius, nusakytų, kuo dailės žinios ir įgūdžiai naudingi kasdieniame gyvenime.

8.5.3. Vertinimas. 9–10 klasės

8.5.3.1. Šioje dalyje pateikiami bendriausi trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – kiekvienos veikos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jie turėtų padėti mokytojui stebėti ir fiksuoti mokinių pasiekimų pažangą, išskirti veiklos sritis, kuriose mokiniui sekasi geriau, o kuriose – sunkiau, pastebėti gabius mokinius ir diferencijuoti ugdymą. Nuostatų raiška integruota į visų trijų lygių pasiekimų aprašą.

8.5.3.2. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 9–10 klasės

Lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Dailės raiška	Atlieka mokytojo nurodytas užduotis, taiko pasiūlytas tradicines ir mišriasias dailės technikas. Pasirenka nurodytą stilistiką ar vaizdavimo būdą, kuria pavienius kūrinius ir darbų ciklus. Atlieka nurodytą vaidmenį bendrame darbe. Kuria mokyklos	Pasiūlo kūrybinių idėjų ir numato, kaip jas įgyvendinti, tikslingai pasirenka stilistiką ir vaizdavimo būdą, interpretuoja aplinkos objektų, reiškinių ar dailės kūrinių sukeltus išgyvenimus. Skiria ir taiko tradicines bei mišriasias dailės technikas, kuria darbų ciklus, įvairaus žanro ir abstrakčias	Pasiūlo originalių kūrybinių idėjų ir numato jų įgyvendinimo etapus, savarankiškai pasirenka stilistiką ir vaizdavimo būdą, interpretuoja aplinkos objektų, reiškinių ar dailės kūrinių sukeltus išgyvenimus. Savarankiškai pasirenka ir tikslingai taiko tradicines ir mišriasias dailės technikas, kuria darbų ciklus, įvairaus žanro ir

	vizualiąją informaciją (plakatus, skelbimus) mokytojo nurodyta technika. Apipavidalina savo darbus (užrašo metriką, parenka foną – pasportą).	kompozicijas. Derina savo sumanymus bendrame darbe. Kuria vizualiąją mokyklos informaciją taikydamas įvairias dailės technikas, kompiuterinę grafiką ir naudodamasis nuotraukomis. Apipavidalina savo raškos darbus: parenka foną – pasportą, pagamina rėmelius iš kartono ar antrinių žaliavų.	abstrakčias kompozicijas. Imasi iniciatyvos ir organizuoja parodas ir menų šventes. Savarankiškai kuria vizualiąją mokyklos informaciją taikydamas įvairias dailės technikas, kompiuterinę grafiką ir naudodamasis nuotraukomis. Pasiūlo originalių, netradicinių sprendimų apipavidalindamas savo raškos darbus.
Dailės raškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Žiūri mokytojo nurodytus dailės ir tautodailės kūrinius. Vartodamas paprastas dailės sąvokas apibūdina pagrindines raškos priemones. Žiūri ir vartodamas paprastas dailės sąvokas aptaria mokytojo nurodytus praeities ir šiuolaikinės architektūros kūrinius, išvardija svarbiausius jų bruožus.	Pagal aptartus kriterijus ir vartodamas tinkamas dailės sąvokas vertina pagrindines tradicinės ir šiuolaikinės dailės raškos priemones. Įžvelgia praeities stilių, šiuolaikinės architektūros ir populiariosios kultūros įtaką savo aplinkoje. Vertina svarbiausius dizaino ir tautodailės bruožus ir išvardija skirtumus.	Domisi dailės kūrinių ir vartodamas tinkamas dailės sąvokas savarankiškai vertina pagrindines vizualinių menų raškos priemones, suvokia ir aptaria dailininkų iškeltas idėjas ar problemas. Aktyviai domisi Lietuvos ir pasaulio dailės reiškinių, atpažįsta iškiliausių dailės ir architektūros kūrinių meninių stilių. Savarankiškai vertina svarbiausius dizaino ir tautodailės bruožus ir išvardija skirtumus.
Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	Savais žodžiais apibūdina artimiausios aplinkos dailės reiškinius, nusako jų poveikį sau.	Remdamasis savo patirtimi ir kitų žiniomis analizuoja šiuolaikinio pasaulio dailės reiškinius (reklamos poveikį, grafinio ir pramoninio dizaino sprendimus ir kt.). Nusako, kaip tai veikia žmogaus kasdienybę.	Paaškina, kaip istorinio laikotarpio estetiniai idealai ar kūrėjo individualybė veikia analizuojamo dailės kūrinio meninę išraišką. Paaškina subkultūrų kilmę ir socialines jų susiformavimo priežastis.
Mokymasis mokytis	Dirbdamas individualiai ar su grupe atlieka tai, kas siūloma. Stebi ir pagal aptartus kriterijus aptaria kūrybos procesą, vertina jo rezultatus. Tardamasis su mokytoju planuoja savo veiklą.	Dirba individualiai ar su grupe. Domisi naujomis kūrybinės veiklos galimybėmis, ieško būdų joms įgyvendinti. Tolerantiškai aptaria savo ir draugų kūrybinę veiklą ir vertina jos rezultatus. Pasirenka naujas raškos priemones ir konsultuodamasis su mokytoju ieško naujų kūrybinės veiklos būdų ir formų.	Pasitiki savo jėgomis, dirba iniciatyviai ir noriai vadovauja grupei. Kūrybingai įgyvendina savo sumanymus, aktyviai siūlo naujas kūrybinės veiklos formas ir jų įgyvendinimo būdus. Stebi savo ir draugų mokymosi procesą, argumentuotai jį vertina. Bendradarbiaudamas su mokytoju išsikelia naujus mokymosi uždavinius ir numato, kaip juos spręsti.

V. MUZIKA: MOKINIŲ PASIEKIMAI, TURINIO APIMTIS, VERTINIMAS

9. Muzika – meninio ugdymo dalykas.

Muzikos dalyko mokymosi pasiekimai, turinio apimtis ir pasiekimų lygių požymiai parengti atsižvelgiant į meninio ugdymo srities nuostatas ir siekiant dermės su kitais meninio ugdymo dalykais ir kitomis ugdymo sritimis.

9.1. Dalyko tikslas, uždaviniai, struktūra ir integravimo galimybės

9.1.1. Tikslas – suteikti kiekvienam mokiniui kultūrinio sąmoningumo ir muzikinės kompetencijos pagrindus, ugdyti emocingą ir kūrybingą asmenybę, norinčią ir gebančią įvairiomis formomis dalyvauti muzikiniame gyvenime, muzika praturtinti savo asmeninį gyvenimą.

9.1.2. Uždaviniai. Įgyvendinant muzikinio ugdymo tikslą mokiniai:

- ugdosi pagarbą muzikai, plėtoja muzikinę estetinę patirtį muzikuodami ir gilindamiesi į muzikinės kultūros palikimą;
- įvairia muzikine veikla atskleidžia ir plėtoja savo muzikinius-kultūrinius interesus ir vertybines nuostatas;
- ugdosi atlikimo ir kūrybinius gebėjimus naudodamiesi įvairiomis raiškos priemonėmis ir kūrybos technologijomis;
- turtina muzikinį žodyną ir raštingumo patirtį;
- ugdosi kritinę nuovoką, stiliaus pojūtį, socialinio kultūrinio muzikos konteksto supratimą;
- siekia dalytis savo muzikine patirtimi su kitais, nori ir geba pristatyti savo šalies muzikinę kultūrą svetur.

9.1.3. Struktūra. Dalyką sudaro trys veiklos sritys:

- muzikinė raiška. Ji apima mokinių dainavimo, grojimo, kūrybos ir pasirodymo gebėjimų, būtinų žinių ir supratimo, šioms veikloms būtinų nuostatų ugdymą. Muzikuodami, kurdami ir dalyvaudami kultūriniuose renginiuose mokiniai išmoksta taikyti būtiną muzikos kalbos žinias praktikoje, turtinamas jų muzikinis žodynas, plėtojama akustinė patirtis;
- muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas. Jis apima mokinių akustinės patirties ir muzikinio žodyno plėtrą remiantis įvairių kultūrų ir laikotarpių muzikos kūrinių pavyzdžiais; muzikos suvokimo ir meninių išgyvenimų, estetinių išpūdžių išreiškimo žodžiu, analitinių ir vertinimo gebėjimų ugdymą, muzikinių sąvokų žodyno įvaldymą;
- muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Jis apima įvairių muzikinių reiškinių, tradicijų, muzikos reikšmingumo visuomenės gyvenime tyrinėjimą ir asmeninės muzikinės patirties savistabą.

9.1.4. Integravimo galimybės. Muzika gali būti integruojama su kitais menų ir kitų ugdymo sričių dalykais:

- klausantis muzikos vystosi klausymosi, žodinio teksto supratimo gebėjimai;
- išreiškiant žodžiu muzikos kūrinio sukeltus išpūdžius, analizuojant ir mokantis dainos tekstą lavinami kalbėjimo, teksto supratimo gebėjimai, teksto ritmo pojūtis, atmintis, tyrinėjama įvairių asmenų ir socialinių grupių vertybinės nuostatos, požiūriai;
- interpretuojant muzikos kūrinių remiamasi istorinėmis, geografinėmis, literatūrinėmis, etinėmis ir religinėmis žiniomis, ugdomas kūrybingumas, gebėjimas išreikšti savo nuomonę;
- analizuojant muzikos kūrinių struktūras, ritmikos, melikos, harmonijos ypatybes ieškoma analogijų tarp muzikinių ir matematinių reiškinių, ugdomas loginis-matematinis intelektas;

- kūrybinių darbų pagrindu gali tapti ekologinės, socialinės, darniojo vystymosi ar kitos aktualios temos, kūrybiams sumanymams įgyvendinti naudojamosi skaitmeninėmis technologijomis;
- klausantis įvairių kultūrų, laikotarpių muzikos kūrinių susipažįstama su tautos, Europos ir pasaulio istorija, ugdomas tolerantiškas požiūris į kitas kultūras, savęs, savo tautos kaip pasaulio dalies suvokimas;
- atliekant vokales ir ritmines pratybas, dainuojant, grojant lavinami taisyklingo kvėpavimo įgūdžiai, dikcija, artikuliacija, laikysena, judesių koordinacija, didinama fizinė ištvermė;
- muzikiniuose spektakliuose siejamos dailės, teatro, šokio, technologinės žinios ir gebėjimai.

9.2. Mokinių gebėjimų raida. Toliau lentelėje aprašyti apibendrinti muzikiniai mokinių gebėjimai, parodytos jų vystymosi nuo 5 iki 10 klasės tendencijos. Įgyti žemesniame konkurencijos gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos toliau plėtojami aukštesniame pateikiant sudėtingesnę turinį ir platesnį kontekstą.

Mokinių gebėjimų raida

Veiklos sritys	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
1. Muzikinė raiška	Patogiu registru tiksliai intonuojant išraiškingai dainuoti išmoktas vienbalses dainas. Raiškiai deklamuoti dainos tekstą, paaiškinti jo prasmę. Mokytoju padedant aptarti savo dainavimo veiklą, taikyti mokytojo nurodytas dainavimo mokymosi strategijas.	Tiksliai intonuojant ir atliekant interpretacinius ženklus dainuoti išmoktas vienbalses dainas ir (arba) ritmiškai deklamuoti. Mokyti dainuoti taikant įvairias strategijas. Su mokytoju ir mokiniais aptarti savo rezultatus, numatyti tobulinimosi būdus.	Tiksliai intonuojant dainuoti išmoktas įvairių faktūrų ir įvairios stiliistikos dainas ir (arba) ritmiškai deklamuoti. Taikant žinomas raiškos priemones sudaryti interpretacinį dainos planą. Kontroliuoti mokymosi procesą ir tobulinti rezultatus.
	Mintinai ir iš natų pagroti keletą išmoktų nesudėtingų instrumentinių kūrinių ir dainų pritarimų. Kelių balsų ansamblyje tiksliai atlikti savo partiją. Mokytoju padedant aptarti savo grojimo veiklą, taikyti mokytojo nurodytas mokymosi groti strategijas.	Iš natų ir mintinai pagroti keletą išmoktų solo ir (arba) ansamblinių kūrinių perkusiniaus ar melodiniu instrumentais. Grojant solo ar ansamblyje išreikšti dinamikos, tempo, artikuliacijos niuansus. Mokyti groti taikant įvairias strategijas. Su mokytoju ir mokiniais aptarti savo rezultatus, numatyti geresnio rezultato siekimo būdus.	Melodiniu instrumentu mintinai pagroti pasirinktą solo kūrinį, išreikšti dinamikos, tempo, artikuliacijos niuansus. Iš natų ir mintinai groti instrumentinius ansamblius ir pritarimus dainoms. Planuoti mokymosi groti laiką ir numatyti tobulinimosi būdus.
	Pagal pavyzdžius (ar savarankiškai) kurti įvairias muzikines struktūras. Kuriant taikyti išmoktus muzikos	Sukurti aiškios struktūros kompoziciją, atlikti ir paaiškinti savo sumanymą. Kūrybai naudoti įvairius muzikos kalbos	Sukurti pasirinktos stiliistikos ir apibrėžtos apimties dainą ar instrumentinį kūrinį. Kūrybai naudoti

	kalbos elementus, vadovautis mokytojo pasiūlytomis kūrybos strategijomis. Analizuoti ir tobulinti savo kompoziciją, nusakyti sėkmę ir nesėkmes.	elementus ir prieinamas kompiuterių programas. Kuriant taikyti įvairias kūrybos strategijas, įsiklausyti į vertinimus ir atsižvelgiant į juos numatyti tobulintinus kūrinio elementus.	prieinamas kompiuterių programas. Kuriant taikyti asmeniškai tinkamiausias kūrybos strategijas, planuoti darbo etapus, kontroliuoti kūrybos procesą ir tobulinti rezultatą.
	Suplanuoti pasirodymus klasės renginiuose: parinkti repertuarą ir atlikėjus. Vadovautis mokytojo pasiūlytomis pasirodymo planavimo strategijomis.	Suplanuoti savo kūrinio pristatymą pasirinktoje mokyklos ar kitoje aplinkoje. Rasti informacijos apie muzikinius renginius, interneto svetaines, tinkamas kūrybai skelbti. Suplanuoti savo veiklą rengiantis pasirodymui.	Klasėje įgytą muzikinės raiškos patirtį panaudoti kitų dalykų pamokose ar popamokiniame renginyje. Atrinkti, suplanuoti ir pristatyti savo kūrybą pasirinktoje aplinkoje, pasirinkti asmeniškai tinkamiausią vaidmenį rengiant pasirodymą.
2. Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas	Išklausius muzikos kūrinį apibūdinti emocinius potyrius ir (arba) pagavas, įspūdžius ir kūrinio pobūdį. Apibūdinti muzikos ir regiono, tradicijų ir pan. ryšį. Išgirsti ir įvardyti nurodytus muzikos kūrinio elementus. Pasisakyti taisyklinga kalba, įsiklausyti į kitų nuomonę ir palyginti ją su savąja.	Remiantis patirtimi ir socialinių mokslų žiniomis apibūdinti klausomus kūrinius. Susieti kūrinio pobūdį su sukūrimo ir laikotarpio ypatumais. Išgirsti ir įvardyti esminius muzikos kūrinio bruožus, nustatyti kūrinio stilių ir būdingus raiškos elementus. Įvairiais būdais tikrintis muzikos suvokimo kokybę, išsakyti nuomonę taisyklinga kalba ir tiksliais sąvokomis.	Klausant muzikos atpažinti ir apibūdinti vienam ar kitam stiliui būdingus bruožus, kūrėjo individualaus stiliaus ypatumus. Paaiškinti kultūrinio konteksto (istorinio laikotarpio, estetinių idealų, kūrėjo individualybės ir kt.) įtaką kompozitoriaus kūrybai ir analizuojamo kūrinio pobūdžiui. Tiksliai naudotis muzikos suvokimo strategijomis, reikšti mintis taisyklinga kalba.
3. Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	Remiantis patirtimi paaiškinti muzikos reikšmę savo šeimos ir artimiausios aplinkos gyvenime. Tiksliai naudotis mokytojo pasiūlytais informacijos šaltiniais, fiksuoti svarbiausius dalykus. Apmąstyti ir nusakyti savo sėkmę ir sunkumus mokantis muzikos.	Remiantis patirtimi ir kitų sričių žiniomis analizuoti šiuolaikinio muzikinio pasaulio ypatumus, subkultūrų atsiradimą ir ypatumus. Paaiškinti, kaip muzika veikia kasdienybę. Mokantis muzikos naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, informacinėmis komunikacinėmis priemonėmis. Apmąstyti ir nurodyti mėgstamiausią muzikos stilių, paaiškinti priežastis. Apibūdinti savo išgyvenimus klausant, kuriant ir atliekant muziką.	Remiantis kitų menų ir socialinių mokslų žiniomis paaiškinti, kokią vietą visuomenės gyvenime muzika užėmė konkrečiame laikotarpyje, analizuoti priežastis. Savarankiškai ieškoti ir analizuoti informacijos apie muzikinį gyvenimą, vertingiausia informacija dalytis su kitais. Apmąstyti ir nurodyti stipriąsias ir silpnąsias savo muzikinės patirties ypatybes, atsižvelgiant į jas rinktis užduočių sudėtingumą ir atitinkamą partiją repertuare.

9.3. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 5–6 klasės

Šiame skyriuje aprašomi nurodytam ugdymo koncentrai numatyti mokinių pasiekimai, jų ugdymo gairės, turinio apimtis ir pasiekimų lygių požymiai.

9.3.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 5–6 klasės

Šioje dalyje atskleidžiama 5–6 klasių mokinių muzikinė kompetencija, susidedanti iš ugdytinų kiekvienos veiklos srities nuostatų, gebėjimų ir šiame ugdymo koncentre įsisąmonintų žinių. Ugdymo gairės yra rekomendacinio pobūdžio. Čia siūlomi naujausi ir praktikoje jau taikomi būdai, padėsiantys mokiniams pasiekti iškeltus tikslus. Gebėjimų numeracija 1.1 ir 1.2 atitinka dainavimo, 1.4 ir 1.5 – grojimo, 1.7 – kūrybos, 1.9 – pasirodymo raišką. Gebėjimai, pažymėti 1.3, 1.6, 1.8, 1.10, 2.3 ir 3.2 numeriais, priklauso mokymosi mokytis sričiai.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Muzikinė raiška			
Vertinti save ir kitus kaip svarbius ir visaverčius individualaus ar grupinio muzikavimo dalyvius. Ugdytis norą savitai muzikuoti.	1.1. Patogiu registru tiksliai intonuojant dainuoti išmoktas vienbalses dainas, taikyti taisyklingo kvėpavimo ir garso formavimo įgūdžius. 1.2. Dainuoti išraiškingai, tinkamai frazuojant. 1.3. Mokytojui padedant aptarti savo dainavimo veiklą, taikyti mokytojo nurodytas dainavimo mokymosi strategijas.	1.1.1. Pademonstruoti taisyklingo kvėpavimo ir garso formavimo ypatumus. 1.1.2. Dainuojant taisyklingai atlikti muzikos kalbos elementus (žr. <i>Turinio apimtį</i>). 1.1.3. Paaiškinti, kaip atliekamas kanonas, sutartinė. 1.2.1. Iš klausos ir iš natų atpažinti frazės pradžią ir pabaigą. 1.2.2. Raiškiai padeklamuoti dainos tekstą, suprasti pagrindinę mintį, dramaturgiją. 1.3.1. Paaiškinti, kokios yra dainavimo mokymosi strategijos. 1.3.2. Nusakyti savo sėkmę ir sunkumus mokantis dainuoti.	Mokiniai su mokytoju aptaria taisyklingo kvėpavimo ir garso formavimo įgūdžių reikšmę dainavimo kokybei. Nuolat atliekami kvėpavimo ir vokalių įgūdžių lavinimo pratimai. Atlikdami įvairius pratimus mokiniai mokosi girdėti dvibalsę faktūrą. Antru balsu dainuoja kartu su mokytoju. Iš klausos mokosi padainuoti paprastas dvibalses dainas, sutartines, kanonus. Klausydami, stebėdami ir aptardami su kitais mokiniiais ir mokytoju draugų ir profesionalių atlikėjų dainavimą mokosi atskirti frazę, pamatyti ją iš natų, dainuoti išraiškingai frazuojant, klausant kelis draugų muzikavimo pavyzdžius skirti išraiškingą ir neišraiškingą frazavimą.
Ugdytis kantrybę mokantis groti	1.4. Mintinai ir iš natų pagroti keletą išmoktų nesudėtingų instrumentinių kūrinių ir	1.4.1. Žinoti ir pademonstruoti taisyklingo kvėpavimo ypatumus (grojant pučiamuoju instrumentu). 1.4.2. Grojimo praktikoje reikiama vartoti	Nuolat iš klausos pakartodami neilgus mokytojo atliekamus melodijos ar ritmo motyvus mokiniai lavinasi muzikinę atmintį. Mokosi mintinai groti nesudėtingus ritminius ar harmoninius akompanimentus (pvz., įvairios

sudėtingesnį repertuarą.	dainų pritarimų (pavyzdžiui, būgno lazdelėmis, skudučiais, dūdele, fleita, K. Orfo instrumentais ir kt.). 1.5. Kelių balsų ansamblyje tiksliai atlikti savo partiją. Girdėti save tarp kitų ir savo grojimu neužgožti melodijos. 1.6. Mokytojui padedant aptarti savo grojimo veiklą, taikyti mokytojo nurodytas mokymosi groti strategijas.	muzikos kalbos elementus (žr. <i>Turinio apimtis</i>) 1.4.3. Pademonstruoti garso išgavimo būdus (turimais instrumentais). 1.5.1. Atsižvelgiant į savo galimybes pasirinkti tinkamiausią partiją. 1.5.2. Apgalvoti ir pasakyti savo nuomonę, koks akompanimentas – ritminis ar harmoninis – geriausiai tiktų atliekamai melodijai. 1.6.1. Paaiškinti, kokios yra mokymosi groti strategijos. 1.6.2. Nusakyti savo sėkmę ir sunkumus mokantis groti.	T–S–D–T akordų variacijos) dainoms. Iš natų mokosi pagroti sudėtingesnius instrumentinius solinius kūrinius. Radę natose nepažįstamų notacijos ženklų mokytojo padedami juos išsiaiškina ir išmoka atlikti. Nuolat groja daugiabalsius kūrinius (daugiau daugiabalsių nei solinių kūrinių). Mokytojas primena mokiniams mokymosi groti strategijas, pataria, kurią geriau rinktis. Mokiniai aptaria ir vertina kitų grupių grojimą ir įsivertina savo indėlį ansamblyje. Aptaria ir įvertina kitų grupės draugų grojimą, apibūdina grojant drauge kylančius jausmus (pvz., patogų, gera, nedrąsu, nėra tikrumo ir pan.). Mokosi kalbėti kultūringai, informatyviai, vertinti ne žmogų, o jo veiklos rezultatus. Mokiniai skatinami kalbėti taip, kad jų komentarai būtų naudingi mokantis toliau.
Paisyti autorinių teisių, suprasti, kad negalima kopijuoti kitų mokinių ar kompozitorių idėjų.	1.7. Pagal pavyzdžius (ar savarankiškai) kurti įvairias muzikines struktūras (pvz., ritmines deklamacijas, ritminius pritarimus dainoms ar skambančiam muzikos kūriniui, melodijos frazes, grafines partitūras ir kt.). 1.8. Vadovautis mokytojo pasiūlytomis kūrybos strategijomis. Analizuoti ir tobulinti savo kompoziciją.	1.7.1. Pasirinkti idėjų kūriniui (iš artimiausios aplinkos, savo nuotaikos, kitų menų kūrinių ir pan.). 1.7.2. Kuriant tinkamai vartoti muzikos kalbos elementus (žr. <i>Turinio apimtis</i>) arba rinktis netradicines priemones. 1.7.3. Nurodyti struktūrinius kūrinio elementus. 1.8.1. Žinoti ir paaiškinti mokymosi kurti strategijas. 1.8.2. Nusakyti savo sėkmę ir sunkumus mokantis kurti.	Išsiaiškina paprasčiausias muzikines formas, jų sudarymo principus ir jas sukuria pasirinktomis priemonėmis (sukomponuoja paprastąją vienos, dviejų ar trijų dalių arba variacijų rondo formą). Kuriama grupėje, kartu aptariama idėja, jos įgyvendinimo būdai, išsiaiškinamos reikiamos priemonės ir pasirenkama garsinė medžiaga. Skatinamos grupinės improvizacijos, kai vienas mokinyss-dirigentas nurodo mokiniams atlikimo tempą, dinamiką, atlikėjų grupes. Mokiniai skatinami kurti analizuojamų formų kūrinėlius ar struktūrinius elementus. Mokytojo padedami mokiniai susipažįsta su paprastomis kompiuterinėmis muzikos komponavimo programomis (pvz., <i>Music Maker</i>, <i>Rhythm Maker</i>, <i>Groovy City</i> ir pan.). Mokytojas paaiškina mokiniams kūrybinio proceso etapus, mokiniai skatinami analizuoti ir aptarti savo veiklą ir rezultatus.

Tinkamai įvertinti savo galimybes.	1.9. Suplanuoti pasirodymus klasės ir mokyklos renginiuose, juose dalyvauti. 1.10. Vadovautis mokytojo pasiūlytomis pasirodymo planavimo strategijomis.	1.9.1. Parinkti repertuarą ir atlikėjus. 1.9.2. Paaiškinti, kuo skiriasi scenos kultūra atliekant įvairių žanrų muziką. 1.9.3. Paaiškinti klausytojo elgesio taisykles. 1.10.1. Apibūdinti pasirodymų rūšis ir ypatumus.	Atsižvelgiant į renginio charakterį mokiniai skatinami kurti įvairius muzikinius kūrinėlius, pvz., sporto komandos palaikymo skanduotes, humoristinius kupletus, pritaikyti tinkamą muzikinį foną ir pan. Aptardami su mokytoju ir naudodamiesi sukaupta patirtimi išsiaiškina elgesio scenoje ypatumus. Stebėdami įvairios stiliškos muzikos atlikėjų pasirodymus ar jų vaizdo įrašus susikuria įvairios elgsenos scenoje stereotipus.
2. Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas			
Tolerantiškai reikšti savo nuomonę. Gerbti savo krašto muzikinę kultūrą.	2.1. Išklausius muzikos kūrinį apibūdinti sukeltą įspūdį. Apibūdinti kūrinio pobūdžio ryšį su regionu, tradicijomis ir pan. Išgirsti ir įvardyti nurodytus išraiškos elementus. 2.2. Palyginti kelis kūrinius nurodant jų skirtumus. 2.3. Kalbėti vartojant taisyklingą kalbą, įsiklausyti į kitų nuomones ir palyginti jas su savo potyriais.	2.1.1. Iš klausos priskirti kūrinio fragmentą konkrečiam stiliui (džiazas, rokas, populiarioji, modernioji ar senovinė muzika), taip pat konkrečiam kraštui (Lietuvos regionai ir tradiciniai žanrai, Europos ir pasaulio tautų muzika). 2.1.2. Iš klausos nustatyti kūrinio dermę, faktūrą, formą, atlikėjų sudėtį. 2.1.3. Išvardyti muzikos kolektyvų rūšis, apibūdinti jų sudėtį. 2.2.1. Paaiškinti, kuo kūriniai panašūs ir kuo skiriasi (atlikėjų sudėtis, nuotaika, stilius, regionas ir pan.). 2.2.2. Išskirti labiausiai patikusį kūrinį, paaiškinti, kodėl. 2.3.1. Suprasti, kad nuomonės gali būti skirtingos.	Mokytojas muzikos klausymuisi teikia kuo įvairesnį repertuarą – stiliškos, regionų, atlikėjų sudėties požiūriu. Teikia kūrinių, kuriuose aiški dermė, faktūra. Remiantis mokinių patirtimi aiškinamasi ir įvardijama muzikinių kolektyvų rūšys, muzikos rūšys pagal atlikimo charakterį, paskirtį. Pavadinimai užrašomi lentoje. Taip pat pasakomi ir lentoje užrašomi klausomų kūrinių fragmentų autoriai ir pavadinimai, tačiau mokiniai neprivalo jų įsiminti. Analizuojant kūrinius laikomasi lyginimo ir gretinimo principo. Mokiniai mokosi kurti muzikos kūrinių vertinimo kriterijus ir juos taikyti klausantis muzikos. Užduodamos muzikos vertinimo užduotys popamokinei muzikinei veiklai. Mokiniai skatinami kalbėti apie muziką išraiškingai, turtinga ir taisyklinga kalba, atidžiai ir pagarbiai klausytis kitų, naudotis gauta informacija tobulinant savo muzikos pažinimą.
3. Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje			
Suprasti muzikinio paveldo	3.1. Remiantis savo patirtimi paaiškinti muzikos reikšmę savo	3.1.1. Sieti Lietuvos istorijos faktus su tautosaka, pažinti Lietuvos muzikos tradicijas (pvz., dainų šventės, „Dainų dainelės“	Mokytojo padedami mokiniai aiškinasi įvairių meno rūšių raiškos priemonių panašumus ir skirtumus, mokosi muzikos sukeltus vaizdinius išreikšti kitų menų

reikšmę kiekvienos tautos raidai.	šeimos ir artimiausios aplinkos gyvenime. 3.2. Tikslingai naudotis mokytojo pasiūlytais informacijos šaltiniais. Apmąstyti ir nusakyti savo sėkmę ir sunkumus mokantis muzikos, labiausiai patinkančią veiklą muzikos pamokoje.	konkursas, tradiciniai miesto ar regiono renginiai ir pan.). 3.2.1. Nurodytame informacijos šaltinyje rasti, užfiksuoti ir įsiminti svarbiausius dalykus. 3.2.2. Nurodyti sunkumų keliančias muzikinės veiklos sritis. 3.2.3. Mokytojo padedamam numatyti tobulinimosi būdus.	priemonėmis. Mokomasi sieti mokinių turimas istorines žinias su to laikotarpio muzikos kūriniais. Daugiau dėmesio skiriama šiuolaikinio pasaulio įvykiams. Analizuojant liaudies dainų tekstus ieškoma sąsajų su Lietuvos istorija, vertybinėmis nuostatomis, tautos ypatybėmis. Mokytojo padedami mokiniai nuolat vertina savo muzikos pažinimo laimėjimus, sėkmę ir nesėkmes, analizuoja priežastis. Mokiniai skatinami savarankiškai ieškoti informacijos, tikslingai ją apdoroti, kurti savo fonotekas, rinkti duomenis apie patinkančius atlikėjus, jų kūrybos charakterį, kaitą.
-----------------------------------	---	---	--

9.3.2. Turinio apimtis. 5–6 klasės

Turinio formavimo pagrindas šiame ugdymo konkreste – muzikos įvairovės suvokimas ir sąvokų įvaldymas.

5–6 klasėje mokiniai mokosi vartoti muzikos sąvokas. Taisyklingai kalbėti apie muziką mokomasi tiek muzikuojant, tiek klausant muzikos, nuolat apmąstant, vertinant savo veiklą ir diskutuojant apie ją. Mokiniai skatinami pajusti įvairių muzikos kūrinių ypatybes ir tiksliai jas nurodyti.

9.3.2.1. Atliekamo ir klausomo repertuaro parinkimo gairės

Dainavimas. A–d² apimties įvairių nuotaikų autorinės ir liaudies dainos, žaidimai, sutartinės, kanonai. Parenkamos antrą balsą turinčios *ostinato* pobūdžio dvibalsės dainos, mažai disonansų turinčios sutartinės. Repertuare turėtų būti dainų, iliustruojančių šiame ugdymo konkreste išmokstamus muzikos kalbos elementus.

Grojimas. Pagrojamoms visoms nedidelėms apimties dainoms iš dainavimo repertuaro. Vienas du sudėtingesni autoriniai kūriniai išmokstami mintinai. Nuolat grojami nesudėtingi (pagrindinių harmonijos funkcijų) daugiabalsiai (3–4 balsų) kūrinėliai, pvz., T–D–T, T–S–D–T junginiai ir dainelių akompanimentai (daugiausia ritminiai). Repertuare turėtų būti kūrinių, iliustruojančių šiame konkreste išmokstamus muzikos kalbos elementus.

Muzikos klausymasis. Muzikos klausymuisi parenkamas repertuaras, iliustruojantis ir padedantis suvokti įvairių stilių ir žanrų kūrinius (pvz., įvairūs šokiai, dainos, maršai, pjesės, stambesni įvairių stilistinių laikotarpių kūriniai, įvairių kultūrų muzikos pavyzdžiai) ir tinkamai vartoti atitinkamas muzikos kalbos sąvokas. Tų pačių muzikos kūrinių pravartu klausytis keletą kartų, keliant skirtingas užduotis.

Repertuaro kiekybė priklauso nuo konkrečios klasės, kiekvieno mokinio pajėgumo ir galimybių.

9.3.2.2. Muzikos kalba

Ritmika. *Garso trukmių santykio ir pulsacijos pojūčio ugdymas.* Klausydamiesi muzikos, mokiniai mokosi pajusti jos pulsą, parodyti jį beldžiant, plojant ar judant. Atliekami įvairūs daugiabalsiai ritminiai (pvz., trečias balsas *ostinato*, sudėtingesnis antras balsas ir judrus pirmas balsas) pratimai. Atliekami koordinaciją lavinantys kūno ritmikos pratimai.

Melika. *Garso aukščio skirtumų ir melodikos pojūčio ugdymas.* Mokiniai mokosi nustatyti ir iliustruoti atliekamos melodijos judėjimo kryptį. Solfedžiuojamos įvairios slinktytys. Išsiaiškinama mažorinės ir minorinės dermių struktūra ir laipsniai, alteracijos ženklai. Aiškinamasi melodijų tipai (vokalinio ir instrumentinio tipo melodijos).

Išraiškos elementai. Pakartojamos, papildomos ir įtvirtinamos *dinamikos, tempo, artikuliacijos, instrumentuotės, harmonijos (klasikinė, šiuolaikinė, džiaz)* sąvokos.

Formos elementai. Dramaturginiai kūrinio procesai: pradžia, vystymas ir pabaiga, įtampa ir atoslūgis. Periodo, paprastosios ir sudėtinės dviejų, trijų dalių, variacijos, rondo, kupletinė, kanono, fugos formos. Aiškinantis formos sudarymo principus pravartu atlikti kūrybinių užduočių, improvizuoti pagal nurodytą formą.

Stiliai ir žanrai. Išsiaiškinamos ir kalbant apie muziką vartojamos *stiliaus (istoriniai stiliai, stilistinės kryptys, populiarius stiliai)* sąvokos. Analizuojama dainų rūšys, šokiai, maršas – būdingi bruožai, paskirtis; koncertiniai ir sceniniai žanrai: simfonija, koncertas, opera, baletas ir kt.

Muzikos instrumentai. Etniniai instrumentai (pagrindiniai Lietuvos etniniai instrumentai – kanklės, lamzdelis, skudučiai, armonika ir kt.); būdingiausi kitų analizuojamų muzikinių kultūrų instrumentai (pvz., afrikietiški būgnai, Indijos sitaras, tabla, tambūras, Kinijos gongai, Tibeto trimitai, liutnios, būgnai; Indonezijos gamelano ansamblis ir kt.).

Atlikėjų sudėtis. Orkestrų rūšys, instrumentiniai ir vokaliniai ansambliai, chorų rūšys.

9.3.3. Vertinimas. 5–6 klasės

Šioje dalyje pateikiamas apibendrintas mokinių pasiekimų aprašas. Iš jo matyti, kaip muzikinė mokinių kompetencija (nuostatų, gebėjimų ir žinių visuma) reiškiasi trimis skirtingais lygiais: patenkinamu, pagrindiniu ir aukštesniu. Aukštesnio lygio aprašas apima ir žemesnių lygių pasiekimus. Šio skyrelio medžiaga padės mokytojui įvertinti mokinių pasiekimus ugdymo koncentro pabaigoje ir numatyti tolesnius mokymosi uždavinius skirtingo pasirengimo mokiniams. Pateikiama ir pagal savo darbo ypatumus bei įvaldytą turinį pakoreguotu aprašu galima vadovautis ir nustatant tarpinius pasiekimus.

9.3.3.1 .Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės

Lygiai Veiklos sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Muzikinė raiška	Patogiu registru tiksliai intonuodamas padainuoja mokytojo pasiūlytą gebėjimus atitinkančią vienbalsę dainą. Instrumentiniame ansamblyje atlieka <i>ostinato</i> partiją. Dalyvauja kūrybinėje grupėje, atlieka kitų sukurtus kūrinius. Pasirodymo projektuose atlieka pagalbinę funkciją.	Patogiu registru tiksliai intonuodamas vienas išraiškingai padainuoja išmoktą vienbalsę dainą. Raiškiai padeklamuoja dainos tekstą mintinai. Mintinai ir iš natų pagroja keletą išmoktų instrumentinių kūrinių ir dainų pritarimų. Ansamblyje tiksliai atlieka savo partiją. Sukuria mokytojo	Vienas išraiškingai padainuoja sudėtingesnę platesnio diapazono vienbalsę dainą, padainuoja dvibalsio kūrinio partiją. Mintinai pagroja keletą sudėtingesnių instrumentinių kūrinių ar <i>solo</i> partiją kelių balsų ansamblyje. Skaity iš lapo. Sukuria pasirinktos formos kompoziciją. Vadovauja

		nurodytą muzikinę struktūrą, turinčią būdingus pradžios, vystymo ir pabaigos bruožus. Kompoziciją fiksuoja kurdamas grafines partitūras. Numato ir atlieka pasirinktą funkciją klasės renginiuose.	rengiantis klasės renginiams.
Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas	Klausydamasis muzikos kūrinio išgirsta ir įvardija dalį mokytojo nurodytų muzikos kūrinio elementų.	Iš klausos priskiria kūrinio fragmentą stilistinei krypčiai (džiazas, rokas, popmuzika, elektroninė, modernioji, akademinė muzika ir kt.), muzikinei kultūrai ir regionui (Lietuva, Dzūkija (ir kt. regionai), Afrika, Indija ir kt.). Apibūdina kūrinį vartodamas muzikines sąvokas, pagrindžia, kodėl kūrinys patiko ar nepatiko.	Klausydamasis muzikos kūrinio išgirsta ir tiksliai įvardija muzikos kūrinio elementus. Bando paaiškinti, kaip skambėtų muzikos kūrinys, jei būtų pavartotos kitokios išraiškos ir kalbos priemonės.
Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	Paaishkina asmeninį kūrinio poveikį, apibūdina mėgstamą muziką. Žino kai kuriuos tradicinius Lietuvos muzikinio gyvenimo įvykius (pvz., Dainų šventės tradicija, gyvenamosios vietos renginys ir pan.). Drauge su kitais pritaiko įgytą muzikavimo patirtį kitose pamokose ir veiklos srityse.	Pristato savo šeimos ir artimiausios aplinkos muzikines tradicijas, Apibūdina savo mėgstamą muzikos stilių. Žino svarbiausius Lietuvos muzikinio gyvenimo įvykius (Dainų šventės, Dainų dainelė, gyvenamosios vietos, mokyklos tradiciniai renginiai), kelis šiuo metu žymiausius Lietuvos atlikėjus.	Pristato ir apibūdina šeimos muzikines tradicijas, padainuoja dainą, išmoktą šeimoje. Žino gyvenamosios vietos tradicinius muzikinius renginius, susieja juos su etninėmis ypatybėmis. Žino Lietuvos tradicinius renginius ir išsako savo nuomonę apie juos, įvardija keletą žymių Lietuvos atlikėjų. Dalyvauja papildomoje muzikinėje veikloje.
Mokymasis mokytis	Randa bendriausią informaciją mokytojo nurodytuose šaltiniuose. Išklauso draugų mintis apie savo veiklą. Klausiamas nurodo savo mokymosi sunkumus ir sėkmingos veiklos sritis.	Mokydamasis taiko mokytojo nurodytas strategijas. Randa, fiksuoja ir suklasifikuoja nurodytą informaciją. Paaishkina, kas sekėsi, kas nesisekė muzikinėje veikloje, padaro išvadą, ką kitą kartą reikėtų daryti kitaip. Nurodo labiausiai patinkančią muzikinės veiklos sritį.	Randa ir pasiūlo naujų informacijos šaltinių. Sėkmingai taiko mokymosi strategijas. Apmąsto ir apibūdina mokymosi veiklą, jaučia atsakomybę už mokymosi rezultatus. Remdamasis grįžtama informacija ir tardamasis su mokytoju išsikelia mokymosi uždavinius.

9.4. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 7–8 klasės

Šiame skyriuje aprašomi nurodytam ugdymo koncentrai numatyti mokinių pasiekimai, jų ugdymo gairės, turinio apimtis ir pasiekimų lygių požymiai.

9.4.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 7–8 klasės

Šioje dalyje atskleidžiama 5–6 klasių mokinių muzikinė kompetencija, susidedanti iš ugdytinų kiekvienos veiklos srities nuostatų, gebėjimų ir šiame ugdymo koncentre įsisąmonintų žinių. Ugdymo gairės yra rekomendacinio pobūdžio. Čia siūlomi naujausi ir praktikoje jau taikomi būdai, padėsiantys mokiniams pasiekti iškelto tikslus. Gebėjimų numeracija 1.1 ir 1.2 atitinka dainavimo, 1.4 ir 1.5 – grojimo, 1.7 – kūrybos, 1.9 – pasirodymo raišką. Gebėjimai, pažymėti 1.3, 1.6, 1.8, 1.10, 2.3 ir 3.2 numeriais, priklauso mokymosi mokytis sričiai.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Muzikinė raiška			
Vertinti įgytą muzikavimo patirtį ir siekti ją plėsti, dalytis su kitais.	1.1. Tiksliai intonuojant dainuoti išmoktas vienbalses dainas ir (arba) atlikti ritmines deklamacijas. 1.2. Dainos nuotaiką perteikti interpretacinėmis išraiškos priemonėmis. 1.3. Mokyti dainuoti taikant įvairias strategijas. Su mokytoju ir mokiniais aptarti savo rezultatus, numatyti tobulinimosi būdus.	1.1.1. Apibūdinti savo balso ypatumus ir pasirinkti, kuriuo balsu – aukštu ar žemu – dainuoti, arba pasirinkti instrumentinę partiją, jei balsas pradėjo keistis (mutuoti). 1.1.2. Rinktis ir atlikti ritmines deklamacijas, jei intonavimo įgūdžiai neišlavinti, ir (arba) deklamuoti dainos tekstą. 1.1.3. Žinoti ir taisyklingai atlikti muzikos kalbos elementus (žr. <i>Turinio apimtis</i>). 1.2.1 Pasakyti ir paaiškinti pagrindinių interpretacinių raiškos priemonių paskirtį, emocinį krūvį, tuo remiantis sudaryti interpretacinį dainos planą. 1.3.1. Žinoti dainavimo mokymosi strategijas. 1.3.2. Taikyti mokytojo nurodytus dainavimo tobulinimo būdus.	Mokiniai iš natų mokosi dainuoti sudėtingesnes vienbalses dainas. Klausosi daug liaudies dainininkų ar folkloro ansamblių atliekamų dvibalsių dainų. Iš klausos mokosi pritaikyti antrą balsą liaudies dainoms. Iš klausos mokosi sudėtingesnių dvibalsių autorinių dainų. Grupėje, mokytojo padedami, aptaria interpretacines priemones ir jų poveikį atliekamo kūrinio įtaigumui. Mokytojui pateikus dvi skirtingas dainas išsiaiškina, kokios priemonės geriausiai atskleistų jų nuotaiką. Sudėtingesnėms dainoms kuria interpretacinį planą. Kuria įsivaizduojamas interpretacijas (kaip skambėtų daina, jei būtų parašyta kita derme, ir pan.). Mokosi dainuoti iš klausos ir iš natų; iš klausos išmoksta populiarių ir patinkančių dainų, skambančių radijo eterijoje. Aiškinasi, kaip tobulinti savo dainavimo techniką ir išraiškingumą.
Siekti tobulinti savo muzikavimo	1.4. Iš natų ir mintinai pagroti išmoktų solinių ir ansamblinių kūrinių	1.4.1. Apibrėžti solo ir ansamblinio muzikavimo skirtumus. 1.4.2. Teisingai vartoti muzikos kalbos	Iš natų mokosi pagroti sudėtingesnius solinius kūrinius. Ansamblyje groja atitinkančią galimybes partiją.

gebėjimus, jausti atsakomybę už atliekamų kūrinių skambėjimo tikslumą.	perkusiniu ar melodiniu instrumentu. 1.5. Grojant atsižvelgti į dinamikos, tempo, artikuliacijos niuansus. 1.6. Mokyti groti taikant įvairias strategijas. Su mokytoju ir mokiniais aptarti savo rezultatus, numatyti tobulinimosi būdus.	elementus (žr. Turinio apimtis). 1.5.1. Sudaryti ir tinkamais ženklais užrašyti interpretacinį instrumentinio kūrinio planą. 1.5.2. Natų tekste atpažinti ir įvardyti interpretacinius ženklus. 1.6.1. Žinoti mokymosi groti strategijas. 1.6.2. Tobulinti grojimo įgūdžius mokytojo nurodytais būdais.	Kartu su mokytoju aptaria repertuarą ir iš siūlomų kūrinių pasirenka labiausiai patinkančius. Patys suranda ir pasiūlo instrumentinių kūrinių. Kaupiamas klasės grojimo ir dainavimo repertuaras. Grupėje aptaria, kokios interpretacinės išraiškos priemonės geriausiai atskleistų kūrinio nuotaiką, sukuria interpretacinį kūrinio planą ir tiksliai pagal jį atlieka kūrinį. Kuria įsivaizduojamas interpretacijas, instrumentuotes (pvz., jei šį kūrinį atliktų fagotas, ir pan.). Mokydami groti išbando įvairias mokytojo siūlomas strategijas, renkasi sau tinkamiausias.
Siekti kūrybos originalumo. Tolerantiškai vertinti kitų kūrybą, išsakyti naudingų pastabų.	1.7. Sukurti aiškos, paprastos struktūros kompoziciją (įprastomis ar netradicinėmis priemonėmis), atlikti ir paaiškinti savo sumanymą. 1.8. Kuriant taikyti įvairias kūrybos strategijas, kontroliuoti kūrybos procesą, kritiškai vertinti savo darbą ir jį tobulinti.	1.7.1. Kūrybai pasirinkti žinomas muzikos kalbos priemones (žr. <i>Turinio apimtis</i>). 1.7.2. Nusakyti kūrybos proceso etapus (idėjos iškėlimas, apibūdinimas, priemonių parinkimas, užrašymas ir t. t.). 1.7.3. Žinoti ir nusakyti darbo kompiuterių programa etapus. 1.8.1. Žinoti kūrybos strategijas. 1.8.2. Išklausius kitų vertinimus pasirinkti pagrįstus, pagal juos tobulinti kompoziciją.	Aiškinasi kūrybos proceso etapus, idėjos ir koncepcijos svarbą kūriniui. Kuria įsivaizduojamų kūrinių koncepcijas, žodines ir grafines partitūras, mokytojo skatinami apgalvoja keletą jų variantų. Mokosi fiksuoti kūrinio sumanymą kuo informatyvesniais grafinais simboliais, juos paaiškinti. Kūrybiniais bandymams naudojasi kompiuterių programomis. Mokytojo padedami nukopijuoja iš klausyto repertuaro arba perrašo originalias melodijas ar kūrinius į kompiuterių programą, juos aranžuoja. Išbando įvairias kūrybos proceso organizavimo strategijas. Mokytojas stebi mokinių veiklą ir pataria, kaip geriau, našiau panaudoti laiką, skatina savarankiškai kontroliuoti kūrybinius procesus.
Ugdytis iniciatyvumą ieškant savo muzikinės raiškos	1.9. Rasti galimybių pritaikyti savo muzikinės raiškos patirtį kitose pamokose ar mokyklos renginiuose (pvz., klasės	1.9.1. Paaiškinti, kuo siūlomas muzikos kūrinys pajavirintų ir pagražintų pamoką ar renginį. 1.9.2. Išmanyti renginio organizavimo etapus, pasirinkti artimą veiklos barą	Ieško informacijos apie mokyklos renginius, domisi jų programomis, padeda jas rengti, pasiūlo savo numerius. Ieško interneto svetainių muzikinei kūrybai skelbti, dalyvauja virtualiose diskusijose apie kūrybą. Dalyvauja sudarant klasės diskotekos

galimybių.	vakarėlyje, mokyklos renginyje, mokyklos radijo stotyje, internete ir kt.).	pagal asmenines ypatybes.	grojaraštį, pateikia savo kūrinių, aptartų klasėje ir visų kartu išrinktų. Mokytojo padedami stengiasi tikslingai ir našiai naudoti pasirengimui skirtą laiką.
	1.10. Rasti informacijos apie muzikinius renginius, interneto svetaines, tinkamas kūrybai skelbti. Suplanuoti savo veiklą rengiantis pasirodymui.	1.10.1. Pateikti mokyklos, klasės renginių tvarkaraštį, interneto svetainių adresus. 1.10.2. Sudaryti detalų pasirengimo renginiui planą, numatyti reikiamas priemones.	
2. Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas			
Ugdyti skonį ir tolerantiškai vertinti įvairią muziką. Jausti atsakomybę už išsakomą nuomonę ar vertinimus.	2.1. Remiantis sukaupta patirtimi ir socialinių mokslų žiniomis apibūdinti klausomus kūrinius, siejant juos su sukūrimo laikotarpio ypatumais, vieta. 2.2. Gretinant kelis kūrinius įvairiais požiūriais (aranžuotės, atlikimo, originalumo ir kt.) įvertinti jų skirtumus, išskirti labiausiai patikusį, pagrįsti nuomonę. 2.3. Įvairiais būdais tikrintis muzikos suvokimo kokybę, išsakyti nuomonę taisyklinga kalba, vartojant tikslias sąvokas.	2.1.1. Išvardyti ir teisingai užrašyti nagrinėtų populiariosios muzikos krypčių pavadinimus, nurodyti laikotarpį. 2.1.2. Naudojantis pateiktųjų rengimo programa parengti pasirinktos muzikos stilistinės krypties pristatymą. 2.1.3. Išgirsti ir taisyklingai įvardyti muzikos kalbos ir išraiškos priemones (žr. <i>Turinio apimtis</i>). 2.2.1. Paašškinti kūrinio pobūdį ir keliamas emocijas susieti su konkrečių išraiškos priemonių panaudojimu. 2.2.2. Išdėstyti pagal patikimą kelis išklausytus kūrinių fragmentus ir pagrįsti nuomonę vartojant muzikines sąvokas. 2.3.1. Žinoti ir paašškinti reikiamas muzikines sąvokas. 2.3.2. Išklausti mokytojo ir draugų išsakomas nuomones ir naudotis jomis.	Mokytojas pristato pateikiamus klausytis kūrinius nurodydamas jų sukūrimo epochą ir laikotarpį ar regioną. Apibūdinant kūrinius laikomasi principo „nuo visumos prie detalių“. Mokytojas, klausydamasis mokinių kalbos, pataria, kokias sąvokas reikia vartoti kalbant apie muziką. Daugiausiai dėmesio skiriama šiuolaikinės populiariosios muzikos analizei. Ieškoma kūrinių, kuriuose panaudoti akademinės ar etninės muzikos fragmentai. Mokytojas leidžia pasakyti kiekvienam mokiniui savo subjektyvią nuomonę, bet mokomasi pastebėti ir objektyvius dalykus, aiškinamasi kokybiško muzikos kūrinio požymiai. Mokiniai skatinami suprasti, kad mokytojo ir draugų išsakomos nuomonės ir pastabos gali padėti mokytis.
3. Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje			

Suprasti, kad kiekvienai emociškai būsenai ar nuotaikai yra sava muzika.	3.1. Remiantis patirtimi ir kitų sričių žiniomis analizuoti šiuolaikinio muzikinio pasaulio ypatumus, subkultūrų atsiradimą ir ypatumus. Paaiškinti, kaip muzika veikia kasdienybę. 3.2. Mokantis muzikos naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, informacinėmis komunikacinėmis priemonėmis. Apibūdinti savo išgyvenimus klausant, kuriant ir atliekant muziką.	3.1.1. Remiantis patirtimi nustatyti, kada, kur, kokia muzika tinka. 3.1.2. Rasti senųjų epochų ir nūdienos muzikinių tradicijų panašumų. 3.1.3. Apibūdinti populiariosios muzikos žvaigždžių bruožus. 3.2.1. Žinoti muzikos informacijos šaltinius (<i>Muzikos enciklopedija</i>, <i>Muzikos terminų žodynas</i>, žurnalas <i>Muzikos barai</i>, skyreliai kituose leidiniuose, radijo ir televizijos laidos ir kt.; interneto svetainės). 3.2.2. Ieškoti įdomiausių įvairių atlikėjų internetinių svetainių, dalytis informacija. 3.2.3. Apmąstyti ir nurodyti mėgstamiausią muzikos stilių, veiklą, paaiškinti priežastis.	Mokytojas nurodo šaltinius, kur galima rasti informacijos apie muzikos stilius ir kūrybos principų raidą, užduoda ilgalaikių tiriamųjų darbų, kurie pristatomi klasėje. Diskutuojama apie emocinę muzikos poveikį, sudaromas klasės „nuotaikų“ grojaraštis. Mokiniai skatinami skaityti muzikinę spaudą, papasakoti įdomiausią informaciją klasėje. Mokytojas domisi muzikiniais mokinių interesais, pristato savo mėgstamą muziką, dalijasi su mokiniams muzikos įrašais ir informacija. Mokiniai skatinami savarankiškai kurti savo fonotekas, rinkti duomenis apie patinkančius atlikėjus.
--	--	---	---

9.4.2. Turinio apimtis. 7–8 klasės

Turinio formavimo pagrindas šiame ugdymo konkurse – populiariosios muzikos fenomenas, populiariosios ir akademinės muzikos sąsaja paieška.

9.4.2.1. Atliekamo ir klausomo repertuaro parinkimo gairės

Dainavimas. *Turinio minimumas. Jei intonaciniai mokinio gebėjimai neišugdyti arba balsas mutuoja, jis gali atlikti ir kurti ritmines deklamacijas arba deklamuoti dainos tekstą mintinai. Dainavimo repertuarą mokinys atlieka su klase.*

Mokytojas parenka dainuoti kuo įvairesnių populiarių ir akademinų stilistinių krypčių ir liaudies dainų. Mokiniai skatinami surasti ir siūlyti padainuoti su klase jiems patinkančių dainų.

Grojimas. *Turinio minimumas. Groti kaip akompanimentą ostinato partiją. Pagroti vieną nesudėtingą kūrinėlį arba dalį sudėtingesnio melodiniu instrumentu.*

Groti parenkami įvairaus sudėtingumo (atsižvelgiant į klasės pajėgumą) melodinių ir perkusinių instrumentų ansambliai. Per dvejus metus pagrojama keli kūriniai solo su akompanimentu. Į grojimo repertuarą įtraukiama ir pačių mokinių sukurtų kūrinių.

Muzikos klausymasis. *Turinio minimumas. Mokinys išgirsta ir nurodo pagrindinius muzikos kūrinio elementus (tempas, dėmė, faktūra), apibūdina kūrinio pobūdį.*

Klausomasi muzikos kalbos skirtys ir įvairovę iliustruojančių įvairių kultūrų ir įvairios stiliškos kūrinų. Gilinamasi į bruožus, skiriančius vienos kultūros ar stiliaus kūrinius nuo kitų.

9.4.2.2. Muzikos kalba

Ritmika. Garso trukmių santykio ir pulsacijos pojūčio ugdymas. *Turinio minimumas. Ostinato dariniai. Nesudėtingi ritminiai pratimai, atliekami iš klausos ir iš natų.*

Nuolat atliekamos koordinaciją lavinančios ritmikos užduotys, kūno ritmikos pratimai; įtvirtinami ir sudėtingiau konstruojami ritmo dariniai, išmokyti žemesnėse klasėse.

Melika. Garso aukščio skirtumų ir melodikos pojūčio ugdymas. *Turinio minimumas. Motyvo pakartojimas iš klausos. Mokiniai grafiškai ar judesiu parodo melodijos judėjimo kryptį.*

Analizuojami gamos (garsaeilio) sudarymo principai, pagrindinio tono paskirtis. Išsiaiškinama pagrindinės harmoninės funkcijos (T–S–D–T), akompanavimo melodijai principai. Mokytojo pateiktai frazei klausimui mokiniai improvizuoja frazę atsakymą.

Išraiškos elementai. *Turinio minimumas. Mokiniai atpažįsta ir paaiškina pagrindines tempo, dinamikos, harmonijos rūšis.*

Taisyklingai vartoja sąvokas kūrinio tempui, dinamikai, harmonijai, faktūrai apibūdinti, atpažįsta natose ir atlieka kūrinį pagal nurodytus tempo, artikuliacijos ir dinamikos ženklus.

Formos. *Turinio minimumas. Mokiniai atpažįsta ir paaiškina kupletinę formą.*

Džiazo kompozicijos forma (bliuzo kvadratas, solinių instrumentų improvizacijos). Kontrasto ir pasikartojimo principai.

Stiliai ir žanrai. *Turinio minimumas. Mokiniai atpažįsta ir paaiškina svarbiausias populiariosios muzikos kryptis, skiria džiazą ir popmuziką.*

Pjesė, bliuzas, svingas, roko opera, miuziklas. Stilistinės džiaz, populiariosios muzikos kryptys.

Muzikos instrumentai. Elektroniniai muzikos instrumentai.

Atlikėjų sudėtis. Populiariosios muzikos ansamblių rūšys. Džiazo orkestrų rūšys.

9.4.3. Vertinimas. 7–8 klasės

Šioje dalyje pateikiamas apibendrintas mokinių pasiekimų aprašas. Iš jo matyti, kaip muzikinė mokinių kompetencija (nuostatų, gebėjimų ir žinių visuma) reiškiasi trimis skirtingais lygiais: patenkinamu, pagrindiniu ir aukštesniu. Aukštesnio lygio aprašas apima ir žemesnių lygių pasiekimus. Šio skyrelio medžiaga padės mokytojui įvertinti mokinių pasiekimus ugdymo koncentro pabaigoje ir numatyti tolesnius mokymosi uždavinius skirtingo pasirengimo mokiniams. Pateikiamu ir pagal savo darbo ypatumus bei įvaldytą turinį pakoreguotu aprašu galima vadovautis ir nustatant tarpinius pasiekimus.

9.4.3.1. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės

Lygiai Veiklos sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Muzikinė raiška	Tiksliai intonuodamas padainuoja ir pagroja pasirinktą iš išmokytojų kūrinių arba ritmiškai padeklamuoja	Tiksliai intonuodamas padainuoja vienbalses dainas ir (arba) ritmiškai padeklamuoja (repuoja) pasirinktą ar	Mintinai ir iš natų padainuoja vienbalses ir dvibalses dainas ir (arba) ritmiškai padeklamuoja (repuoja) pasirinktą ar savo

	(repuoja) pasirinktą ar savo sukurtą tekstą. Vartodamas išmokus muzikos kalbos elementus sukuria kūrinio fragmentą ar neaiškios struktūros darinį. Stebi ir tolerantiškai vertina draugų pasirodymus.	savo sukurtą tekstą. Dainuodamas ir grodamas naudoja interpretacines išraiškos priemones kūrinio nuotakai perteikti. Iš natų ir mintinai pagroja turimu instrumentu solinių ir (arba) ansamblinių kūrinių. Sukuria nurodytos ar pasirinktos struktūros kompoziciją. Suplanuoja savo kūrinio pristatymą pasirinktoje mokyklos ar kt. aplinkoje.	sukurtą tekstą. Dainuodamas tiksliai ir pagrįstai naudoja interpretacines išraiškos priemones dainos nuotakai perteikti. Mintinai pagroja solinį kūrinį turimu melodiniu instrumentu. Savitai interpretuoja atliekamą kūrinį. Sukuria didesnės apimties kūrinį ir paaiškina jo koncepciją. Pristato savo kūrinį pasirinktoje mokyklos ar kt. aplinkoje. Dalyvauja pasirinktame muzikiniame kolektyve, koncertuoja.
Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas	Lygindamas mokytojo nurodytus muzikos kūrinius nurodo kelis išraiškos elementus. Paaiškina emocinį kūrinio poveikį.	Nusako estetinį kūrinio įspūdį ir savais žodžiais apibūdina jo nuotaką, charakterį, paaiškina, kokios panaudotos išraiškos priemonės tai nulėmė. Lygindamas kelis fragmentus įvardija muzikos kūrinio stilių, regioną ir mokytojo nurodytus raiškos elementus. Gretina kelis kūrinius ir vertina remdamasis asmenine patirtimi bei vartodamas muzikos sąvokas.	Įvardija muzikos kūrinio stilių, regioną ir nurodytus elementus. Gretindamas kelis kūrinius vertina meninę jų vertę ir savo nuomonę pagrindžia, taisyklingai vartoja muzikos sąvokas. Paaiškina estetinį kūrinio įspūdį, charakterį ir susieja jį su panaudotomis raiškos priemonėmis.
Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	Apibūdina savo indėlį grupėje, rengusioje tiriamąjį darbą. Apibūdina mėgstamą muzikos stilių, taisyklingai vartoja pagrindines sąvokas.	Pateikia kriterijus atitinkantį tiriamąjį darbą. Remdamasis savo patirtimi paaiškina, kaip muzika veikia kasdienybę.	Vadovauja grupei, rengiančiai tiriamąjį darbą. Remdamasis informacijos šaltiniais analizuoja šiuolaikinio muzikos pasaulio ypatumus, daro savo apibendrinimus ir išvadas.
Mokymasis mokytis	Dirbdamas individualiai ar su grupe atlieka, kas nurodyta. Kartais siekia grįžtamosios informacijos, kad galėtų siekti geresnių rezultatų. Sunkiai sekasi nusakyti mokymosi sunkumus.	Veikloje tikslingai taiko įvairias muzikos mokymosi strategijas. Aktyviai įsitraukia į veiklą dirbdamas individualiai ir su grupe. Jaučia atsakomybę už bendrą rezultatą. Siekia grįžtamosios informacijos, kad galėtų tobulinti savo muzikinius gebėjimus.	Ieško įvairių muzikos informacijos šaltinių, nurodo juos visai klasei. Aktyviai įsitraukia į veiklą dirbdamas individualiai ir imasi vadovauti grupei. Veikia pasitikėdamas savo jėgomis. Siekia grįžtamosios informacijos, kad galėtų tobulinti savo muzikinius gebėjimus. Atsakingai teikia grįžtamąją informaciją, kad galėtų tobulėti kiti.

9.5. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 9–10 klasės

Šiame skyriuje aprašomi nurodytam ugdymo koncentrai numatyti mokinių pasiekimai, jų ugdymo gairės, turinio apimtis ir pasiekimų lygių požymiai.

9.5.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 9–10 klasės

Šioje dalyje atskleidžiama 5–6 klasių mokinių muzikinė kompetencija, susidedanti iš ugdytinų kiekvienos veiklos srities nuostatų, gebėjimų ir šiame ugdymo koncentre įsisąmonintų žinių. Ugdymo gairės yra rekomendacinio pobūdžio. Čia siūlomi naujasi ir praktikoje jau taikomi būdai, padėsiantys mokiniams pasiekti iškeltus tikslus. Gebėjimų numeracija 1.1 ir 1.2 atitinka dainavimo, 1.4 ir 1.5 – grojimo, 1.7 – kūrybos, 1.9 – pasirodymo raišką. Gebėjimai, pažymėti 1.3, 1.6, 1.8, 1.10, 2.3 ir 3.2 numeriais, priklauso mokymosi mokytis sričiai.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Muzikinė raiška			
Suprasti stiliaus reikšmę atliekamos muzikos poveikui ir išraiškingumui. Kurti savo stilių.	1.1. Tiksliai intonuoiant dainuoti išmoktas įvairių faktūrų ir stilistikos dainas ir (arba) ritmiškai deklamuoti (repuoti) pasirinktą ar sukurtą tekstą). 1.2. Vartojant žinomas išraiškos priemonės sudaryti interpretacinį dainos planą. 1.3. Kontroliuoti mokymosi procesą ir tobulinti rezultatus.	1.1.1. Iš natų tiksliai perskaityti dainos melodiją ir ritmiką ir atlikti išraiškos ženklus. 1.1.2. Paaiškinti įvairių faktūrų atlikimo ypatumus (kanonas, sutartinė, daina, lydimas akompanimento, ir kt.). 1.2.1. Nurodyti keletą pristatomos stilistikos analogijų. 1.2.2. Pasirinkti (arba apibūdinti) atitinkantį dainos stilių kostiumą. 1.3.1. Nusakyti sėkmę ir sunkumus mokantis dainuoti. 1.3.2. Nusakyti, kaip galėtų tobulinti savo dainavimo gebėjimus.	Iš klausos ir iš natų mokosi dainuoti įvairių faktūrų, stilistikos ir sudėtingesnės dramaturgijos dainas. Intonavimo ar kitų sunkumų turintiems mokiniams mokytojas parenka jų balso ypatumus atitinkančią partiją ar dainavimas pakeičiamas instrumentiniu muzikavimu. Esant galimybei mokiniams siūloma dainuoti karaokę, parenkant kuo įvairesnės stilistikos dainas. Mokosi sukurti pagrįstą interpretacinį dainos planą vartodami tinkamiausias muzikos išraiškos priemones. Su mokytoju aptaria įvairios stilistikos kostiumus, kostiumo reikšmę sceniniam įvaizdžiui. Ieško pavyzdžių šiuolaikiniame koncertiniame gyvenime, kostiuminiuose kino filmuose ir kt. Mokytojas stebi mokinių veiklą ir pataria, kaip geriau, našiau panaudoti laiką, skatina savarankiškai kontroliuoti muzikos mokymąsi.
Suprasti stiliaus reikšmę.	1.4. Melodiniu instrumentu mintinai pagroti pasirinktą iš žinomų solinį kūrinį. Iš natų ir mintinai groti instrumentinius kūrinius ir dainų pritarimus, solo ir ansamblyje.	1.4.1. Iš natų tiksliai perskaityti kūrinio melodiją ir ritmiką ir atsižvelgti į išraiškos ženklus.	Iš groto repertuaro pasirenka vieną sudėtingesnį solinį kūrinį, savarankiškai tobulindami jo atlikimą parengia kūrinį klasės koncertui. Mokosi sukurti pagrįstą interpretacinį kūrinio planą vartodami tinkamiausias muzikos išraiškos priemones. Stebi vaizdo įrašus ir

	1.5. Atliekant įvairius kūrinius perteikti jų stiliaus ypatybes. 1.6. Planuoti mokymosi groti laiką ir numatyti tobulinimosi būdus.	1.5.1. Apibūdinti įvairios stilistikos kūrinių atlikimo ypatybes, pademonstruoti arba rasti iliustruojančių pavyzdžių iš profesionalių atlikėjų repertuarų. 1.6.1. Nusakyti sėkmę ir sunkumus mokantis groti. 1.6.2. Nusakyti, kaip galėtų tobulinti savo grojimo gebėjimus, kiek tam skirti laiko.	aptaria atlikėjo išraiškingumo svarbą, poveikį klausytojui. Mokytojas stebi mokinių veiklą ir pataria, kaip geriau, našiau panaudoti laiką, kokias mokymosi strategijas taikyti, skatina savarankiškai kontroliuoti muzikos mokymąsi.
Suprasti ir vertinti savo individualumą, siekti jį išreikšti savita kūryba.	1.7. Sukurti pasirinktos stilistikos ir apibrėžtos apimties dainą ar instrumentinį kūrinį (pvz., repas, dainuojamoji poezija, šokis, instrumentinė pjesė ir pan.). Kuriant naudotis kompiuterių programomis. 1.8. Kuriant taikyti asmeniškai tinkamiausias strategijas, planuoti darbo etapus, kontroliuoti kūrybos procesą ir tobulinti rezultatą.	1.7.1. Apibrėžti savo kūrybos stilių. 1.7.2. Paaiškinti kūrinio dramaturgijos principus (pradžia, vystymas, pabaiga; vystymas, kulminacija, atoslūgis; lėta, greita, lėta; pasikartojimų reikšmė; dalumas ir pan.). 1.7.3. Kuriant išmaniai naudotis pasirinkta kompiuterine komponavimo programa. 1.8.1. Nurodyti, kurios mokymosi strategijos asmeniškai veiksmingiausios.	Aiškinasi, kaip perteikti individualų savo stilių kūryboje. Aiškinasi kūrinio dramaturgijos principus ir išraiškos priemonių reikšmę. Ieško savo kūrybai priimtinausių formų ir žanrų. Naudojasi komponavimui skirta IKT programine įranga. Mokosi sukurti kūrinio koncepciją, fiksuoti ją pasirinktu būdu (žodinė, grafinė, natų partitūra ar kt.) ir pagrįsti pasirinktas išraiškos priemones. Mokytojas stebi mokinių veiklą ir pataria, kaip geriau, našiau panaudoti laiką, skatina savarankiškai kontroliuoti muzikos mokymąsi. Pateikiant kuo įvairesnių užduočių ir nurodant jų atlikimo kriterijus mokiniams perduodama atsakomybė pasirinkti užduoties atlikimo lygį; taip pat aptariamos galimybės mokytis muzikos pasirinktu lygiu.
Gebėti dirbti savarankiškai. Būti produktyviu kūrybinės.	1.9. Klasėje įgytą muzikinės raiškos patirtį panaudoti kitų dalykų pamokose ar popamokiniame renginyje (pvz., literatūrinėje popietėje, sporto varžybose, dailės parodoje, diskotekoje ir kt.).	1.9.1. Parinkti kūrinį viešam pasirodymui. 1.9.2. Įrašyti savo kūrybos ir (arba) mėgstamos muzikos kompaktinę plokštelę ir (arba) skaitmeninį vaizdadiskį. 1.9.3. Pristatyti savo kūrybinę biografiją	Skaito muzikinę spaudą, su mokytoju ir bendraklasiais aptaria įvairius savo kūrybos sklaidos būdus, muzikinės grupės įkūrimo ypatumus. Aktyviai ieško įvairių savo kūrybos sklaidos būdų. Mokosi pasirinkti ansamblio narius, paskirstyti partijas ansamblyje, organizuoti repeticijas,

komandos nariu.	1.10. Atrinkti ir pasirengus pristatyti savo kūrybą pasirinktoje aplinkoje, pasirinkti asmeniškai tinkamiausią vaidmenį rengiant pasirodymą.	ir kūrybos stilių. 1.10.1. Žinoti, kur galima skelbti kūrybą. 1.10.2. Žinoti savo polinkius ir galimybes pasirenkant vaidmenį kūrybinėje komandoje.	parinkti repertuarą, susirasti koncertinę erdvę. Aiškinasi komandinio darbo ypatumus, mokosi vadovauti grupei. Mokosi planuoti veiklą derindami repeticijų grafiką ir vietą. Numato pasirodymo scenovaizdį, aprangos detales.
2. Muzikos kūrinių klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas			
Vertinti save kaip savo tautos muzikinės kultūros kūrėją ir skleidėją. Rinktis kokybišką įvairių stilių muziką.	2.1. Klausant muzikos atpažinti ir nusakyti vienam ar kitam stiliui būdingus bruožus, kūrėjo individualaus stiliaus ypatumus. Paaiškinti kultūrinio konteksto (estetinių istorinio laikotarpio idealų, kūrėjo individualybės ir kt.) įtaką kompozitoriaus kūrybai ir analizuojamo kūrinio pobūdžiui. 2.2. Tikslingai naudotis muzikos suvokimo strategijomis, reikšti mintis taisyklinga kalba.	2.1.1. Paaiškinti stiliaus, žanro, formos sąvokas. 2.1.2. Kelis fragmentus sugrupuoti pagal kompozitorių, grupę, stilistinę kryptį. 2.1.3. Išvardyti žymiausius stilistinių epochų kompozitorius ir bent po vieną jų kūrinių, pagrindines populiariosios muzikos kryptis ir jų atstovus. 2.2.1. Žinoti ir laikytis kalbos taisyklių apibūdinant muzikos kūrinių, taisyklingai vartoti muzikos sąvokas.	Mokytojas pristato kiekvieną klausomą kūrinių nurodydamas kompozitorių, epochą, regioną. Gilinamasi į kompozitoriaus asmenybę, ieškoma charakterio ir biografijos faktų atspindžių kūryboje. Išsamiai analizuojami žymiausi žymiausių kompozitorių kūriniai. Muzikos kūriniai apibūdinami ir vertinami vartojant muzikos sąvokas, vaizdinga kalba. Rašomos klausyto kūrinio interpretacijos. Mokytojas pateikia įdomiausių faktų iš pristatomo kompozitoriaus biografijos ir nurodo šaltinių, kur mokiniai galėtų plėsti savo žinias.
3. Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje			
Suprasti muziką įvairiuose kontekstuose.	3.1. Paaiškinti, kokią vietą visuomenės gyvenime užėmė muzika aptariamame laikotarpyje. 3.2. Nurodyti stipriąsias ir	3.1.1. Apibūdinant socialinę muzikos reikšmę remtis savo patirtimi, istorijos ir geografijos žiniomis. 3.1.2. Paaiškinti socialines estetinių idealų susiformavimo priežastis. 3.1.3. Paaiškinti muzikos reikšmę šiuolaikinėje visuomenėje, sau. 3.1.4. Nurodyti mėgstamą muzikos stilių, apibūdinti jo raidą. 3.2.1. Apibrėžti savo muzikinės veiklos	Analizuojamas socialinis populiariųjų muzikos krypčių kontekstas. Parengiamos stilistinės krypties raidos analizės ir jų pristatymai. Mokytojas nurodo informacijos šaltinius ir tiriamųjų darbų vertinimo kriterijus. Mokytojas skatina mokinius apmąstyti savo muzikinės veiklos potyrius ir išgyvenimus ir išsakyti kilusias mintis. Pateikiant kuo įvairesnių užduočių ir nurodant jų atlikimo kriterijus mokiniams perduodama atsakomybė pasirinkti užduoties atlikimo lygį;

	silpnąsias savo muzikinės patirties ypatybes. Savarankiškai ieškoti informacijos apie muzikinį gyvenimą ir analizuoti ją.	siekius. 3.2.2. Užduotis rinktis atsižvelgiant į savo galimybes ir patirtį. 3.2.3. Vertingiausią informaciją pristatyti klasėje.	taip pat aptariamąs galimybes mokytis muzikos pasirinktu lygiu. Mokiniai skatinami savarankiškai ieškoti informacijos, tiksliai ją apdoroti, kurti savo fonotekas, rinkti duomenis apie patinkančius atlikėjus, jų kūrybos charakterį, kaitą. Aiškinamasi informacijos patikimumo kriterijai, kokybė.
--	---	--	---

9.5.2. Turinio apimtis. 9–10 klasės

Turinio formavimo 9–10 klasėse pagrindas – stilius (stilistinė epocha, stilistinė kryptis, individualus stilius).

9.5.2.1. Atliekamo ir klausomo repertuaro parinkimo gairės

Dainavimas. *Turinio minimumas. Dainuoja ansamblyje. Ritmškai deklamuoja tekstą (atlieka repo kompozicijas).*

Dainuoti parenkamos įvairios stilistikos autorinės dainos, etnografinių Lietuvos regionų liaudies dainos, įvairių faktūrų dainos (kanonai, sutartinės, kupletinės homofoninės dainos ir kt.).

Grojimas. *Turinio minimumas. Ostinato partijos instrumentiniame ansamblyje.*

Mokytojo parengtos kelios aranžuotės dainuoti pritariant instrumentams. Du trys sudėtingesni autoriniai kūriniai melodiniam instrumentui (repertuaro dydis priklauso nuo klasės pajėgumo ir interesų). Aranžuotės perkusinių instrumentų ansambliams. Mokiniai skatinami atlikti savo sukurtus kūrinius.

Muzikos klausymasis. *Turinio minimumas. Žymiausi kompozitoriai. Etnografiniai Lietuvos regionai, jų muzikos ypatybės. Žymiausi Lietuvos kompozitoriai.*

Vakarų muzikos istorijos ir lietuviškosios muzikos studijavimas. Šiuolaikinės (XX–XXI a.) stilistinės kryptys. Kūriniai modeliai, iliustruojantys stilistinę kryptį (pvz., klasicizmą – J. Haydno kvartetai ar simfonijos arba kiti kūriniai, tiksliai iliustruojantys stilistines klasicizmo ypatybes; sutartinės, kaip Aukštaitijos regionui būdinga dainų rūšis, ir pan.). Kūriniai, geriausiai atskleidžiantys individualų kompozitoriaus stilių (pvz., W. A. Mozarto simfonijos Nr. 40 pirmoji dalis, „Mažoji nakties muzika“ ir pan., L. van Beethoveno Penktosios simfonijos pirmoji ir ketvirtoji dalis ir Devintosios simfonijos finalas, Patetinės sonatos pirmoji dalis; M. K. Čiurlionio simfoninė poema „Miške“, fortepijoniniai preliudai; B. Kutavičiaus „Paskutinės pagonių apeigos“, „Pink Floyd“ grupės „Dar viena plyta sienoje“ („Another Brick in the Wall“) iš albumo „Siena“ („The Wall“) ir pan.).

9.5.2.2. Muzikos kalba

Ritmika. Garso trukmių santykio ir pulsacijos pojūčio ugdymas. *Turinio minimumas. Iš klausos pakartojami nesudėtingi ritmikų pratimai. Ritminės improvizacijos perkusiniiais instrumentais skambant muzikos kūriniui. Nesudėtingi kūno ritmikų pratimai.*

Kartojama ir įtvirtinama žemesnėse klasėse įgyta patirtis. Kuriami ir užrašomi kūno ritmikų pratimai arba žinomos dainos ritmas užrašomas kūno ritmikų partitūra.

Melika. Garso aukščio skirtumų ir melodikos pojūčio ugdymas. *Turinio minimumas. Iš klausos atliekamos išgirstos melodinės slinkty.*

Kartojama ir įtvirtinama žemesnėse klasėse įgyta patirtis. Aiškinamasi atonalumo principas.

Išraiškos elementai. *Turinio minimumas. Išgirsti ir taisyklingai įvardyti mokytojo nurodytus muzikos kalbos elementus.*

Kartojama ir įtvirtinama žemesnėse klasėse įgyta patirtis, siekiama tiksliai vartoti sąvokas.

Formos. Analizuojamos būdingiausios stilistinei kryptčiai tiksliai (pvz., klasicizmas – sonatos forma ir pan.) ir neapibrėžtos (pvz., minimalizmas – T. Riley „In C“ ir pan.) kūrinų formos, serializmo principas.

Stilistinės epochos. Vakarų muzikos istorijos epochos. Šiuolaikinės muzikos stilistinės kryptys: spektrinė muzika, minimalizmas, serializmas, aleatorika; ekspresionizmas, impresionizmas, romantizmas, klasicizmas, barokas, viduramžiai. Lietuvos muzikos raida Vakarų muzikos istorijos kontekste.

Kartojimas: muzikos rūšys, žanrai, formos, atlikėjų kolektyvų, balsų rūšys.

9.5.3. Vertinimas. 9–10 klasės

Šioje dalyje pateikiamas apibendrintas mokinių pasiekimų aprašas. Iš jo matyti, kaip muzikinė mokinių kompetencija (nuostatų, gebėjimų ir žinių visuma) reiškiasi trimis skirtingais lygiais: patenkinamu, pagrindiniu ir aukštesniu. Aukštesnio lygio aprašas apima ir žemesnių lygių pasiekimus. Šio skyrelio medžiaga padės mokytojui įvertinti mokinių pasiekimus ugdymo koncentro pabaigoje ir numatyti tolesnius mokymosi uždavinius skirtingo pasirengimo mokiniams. Pateikiamu ir pagal savo darbo ypatumus bei įvaldytą turinį pakoreguotu aprašu galima vadovautis ir nustatant tarpinius pasiekimus.

9.5.3.1. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 9–10 klasės

Lygiai Veiklos sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Muzikinė raiška	Padainuoja pasirinktą žinomą dainą ar ritmiškai padeklamuoja (repuoja) pasirinktą ar savo sukurtą tekstą. Iš natų ar mintinai daugiabalsiame kūrinyje pagroja paprasčiausią partiją. Pasirinktomis priemonėmis sukuria nedidelės apimties kompoziciją. Savo kūrybą pristato tik klasėje.	Tiksliai intonuodamas padainuoja dvi (ar daugiau) pasirinktas skirtingos stiliškos ir faktūros dainas (pvz., sutartinę ir šiuolaikinę autorinę dainą) ir (arba) ritmiškai padeklamuoja (repuoja) pasirinktą ar savo sukurtą tekstą. Dainuodamas perteikia dainos stiliaus ypatybes. Pagroja daugiabalsio instrumentinio kūrinio partiją. Sukuria aiškos struktūros vokalinę ar instrumentinę kompoziciją, nusako kūrinio sumanymą. Kurdamas vartoja išmokus muzikos kalbos elementus, naudojami prieinamomis kompiuterių programomis. Muzikinės raiškos rezultatus pristato bendruomenei, sklaidai naudojami	Išraiškingai ir laisvai padainuoja įvairios stiliškos ir faktūros dainų. Išraiškingai perteikia atliekamų dainų stiliaus ypatybes, vartoja būdingus muzikos kalbos elementus. Melodiniu instrumentu mintinai pagroja pasirinktą solinį kūrinį perteikdamas jo stiliaus ypatybes. Iš natų arba mintinai groja daugiabalsio instrumentinio kūrinio partiją. Sukuria dainų ar instrumentinių kūrinių, kūrybingai vartoja išmokus muzikos kalbos elementus, naudojami kompiuterių programomis, išmano ir taiko dramaturgijos principus. Atsižvelgdamas į savo gebėjimus randa tinkamą savo kūrybos sklaidai vietą, atranka kūrinius, pristato juos, domisi kitų kūrybine veikla, rašo viešus atsiliepimus.

		informacinėmis komunikacinėmis technologijomis.	
Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas	Klausydamas muzikos atpažįsta ir įvardija žinomus kūrinius. Įvardija nurodytus muzikos kalbos elementus. Kai kuriuos kūrinius teisingai priskiria stilistinei epochai.	Atpažįsta ir įvardija klasėje klausomus žymiausius epochos kūrinius. Klausydamas muzikos atpažįsta ir apibūdina individualų kompozitoriaus stilių, stilistinę epochą. Paaiškina, kaip estetiniai istorinio laikotarpio idealai, socialinė padėtis, kūrėjo individualybė atsiliepią analizuojamo kūrinio pobūdžiui.	Nurodo įvairių epochų muzikos kūrinių stilistinius skirtumus. Atpažįsta ir įvardija klasėje klausomus žymiausius epochos ir kompozitoriaus kūrinius, žino ir daugiau vieno ar kito kompozitoriaus kūrinių. Susieja kūrėjo asmenybės, istorinio laikotarpio, socialinės padėties ypatybes ir paaiškina, kaip jos atsiliepia analizuojamo kompozitoriaus kūrybai.
Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	Nusako asmeninę muzikinės veiklos svarbą.	Remdamasis savo patirtimi ir kitų sričių žiniomis analizuoja šiuolaikinio muzikinio pasaulio ypatumus, subkultūrų atsiradimą ir ypatumus. Paaiškina, kaip muzika veikia jo kasdienybę, nurodo mėgstamą muzikos kryptį.	Paaiškina subkultūrų atsiradimą ir socialines jų priežastis. Nusako estetinio muzikos idealo raidos dėsnumus, nurodo stilistinius bruožus, būdingus ir kitoms analizuojamo laikotarpio meno rūšims. Išsamiai apibūdina, kokį poveikį muzikinė veikla daro asmeninėms ypatybėms, apibūdina savo muzikinį skonį, pagrindžia savo pasirinkimą..
Mokymasis mokytis	Nusako savo muzikinius interesus, gebėjimų pobūdį ir tobulinimosi galimybes.	Numato savo muzikinių interesų plėtojimo būdus. Grįžtamąją informaciją panaudoja tolesnio mokymosi tikslais. Tikslingai naudojasi muzikos mokymosi strategijomis, vartoja taisyklingą kalbą ir terminiją. Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais, informacinėmis komunikacinėmis priemonėmis. Apibūdina savo išgyvenimus klausant, kuriant ir atliekant muziką, nusako kylančius sunkumus.	Numato savo muzikinės patirties ir įgūdžių tobulinimo būdus, grįžtamąją informaciją panaudoja keldamas naujus tikslus, pats teikia pasiūlymų ir konstruktyvios kritikos kitų mokinių veiklai. Tikslingai ir veiksmingai naudojasi muzikos mokymosi strategijomis. Kalba vaizdžia, taisyklinga ir dalykiškai tikslia kalba. Kitiškai naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais, randa naujų vertingų internetinių nuorodų ir dalijasi jomis.

VI. ŠOKIS: MOKINIŲ PASIEKIMAI, TURINIO APIMTIS, VERTINIMAS

10. Šokis – meninio ugdymo dalykas.

10.1. Dalyko tikslas, uždaviniai, struktūra ir integravimo galimybės

10.1.1 Tikslas – suteikti mokiniams galimybę plėtoti šokio raiškos gebėjimus bei estetinę patirtį ir įgyti kultūrinės kompetencijos pagrindus, reikalingus kūrybingai dalyvauti bendruomenės gyvenime.

10.1.2. Uždaviniai

Įgyvendinant tikslą siekiama, kad mokiniai:

- domėtusi šokio įvykiais ir jautų poreikį juose dalyvauti (stebėti, reikštis, vertinti);
- plėtotų šokio raiškos patirtį, atrastų individualų judėjimo stilių;
- plėtotų meninę įžvalgą, kūrybinę ir estetinę patirtį komunikuodami šokio raiškos priemonėmis;
- plėtotų šokio supratimo ir vertinimo gebėjimus gilindamiesi į šokio palikimą, analizuodami savo patirtį.

10.1.3. Struktūra

Šokio dalyko pagrindinėje mokykloje ugdymo turinys pateikiamas pagal šias esmines veiklos sritis:

- **šokio raiška** (apima šokimą ir šokio kūrybą, šokio veiklos pristatymą);
- **šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas** (apima savo, klasės draugų, mokyklos, mėgėjų šokio grupių pasirodymų, profesionalių šokio spektaklių (vaizdo medžiagos, pagal galimybes – tikrovėje) stebėjimą, aiškinimąsi ir vertinimą);
- **šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas** (apima šokio vaidmens mokinių socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje (šeima, klasė, mokykla, gyvenamosios vietos bendruomenė ar bendrų interesų grupė), kasdienės šokio naudos ir įgyjamos šokio patirties apmąstymą, planavimą ir vertinimą).

Visų šių sričių veiklos ugdymo procese yra integralios, plėtojančios mokinių patyrimą, pradedant psichofizinėmis galiomis, baigiant estetiniu santykiu su šokiu, todėl turi būti nuosekliai ir kryptingai taikomos ugdymo procese. Atsižvelgiant į mokinių patirtį, klasės savitumą, mokyklos kontekstą svarbu rasti šių sričių veiklų ir jų proporcijų dermę ugdymo procese, siekiant geriausiai patenkinti mokinių poreikius, suteikti jiems galimybę pasiekti geriausius mokymosi rezultatus. Atliekant visų sričių veiklas mokiniai skatinami ugdytis pilietiškumo, mąstymo savitumo ir išraiškos laisvės vertybes ir įprasminti jas kasdiniame gyvenime.

10.1.4. Integravimo galimybės

Gali būti vykdomi įvairūs bendri šokio ir kitų mokomųjų dalykų projektai, šokio veikla gali būti integruojama į kitų dalykų pamokas ar šokio pamokose remiamasi kitų dalykų turiniu, pavyzdžiui:

- sprendžiamos bendravimo ir tolerancijos problemos drauge su kitais šokant ir kuriant, pažįstant kitų tautų šokius;
- susipažįstama su įvairių istorinių laikotarpių, kultūrinių epochų, geografinių vietovių šokio paveldu, tradicijomis ir naujovėmis;
- gamtiniame pasaulyje ir jo reiškiniuose atrandama kūrybinių, judesio idėjų;
- šokio veiklos įspūdžiai ir potyriai išreiškiami žodžiu ar raštu tinkamai suformuluotomis mintimis taisyklingai vartojant šokio sąvokas; mokytojai literatūros tekstai naudojami kaip kūrybinės idėjos; ieškoma žodinės ir nežodinės (šokio) raiškos priemonių ir būdų sąsajų;
- rūpinantis savo kūnu pažįstamos jo judėjimo galimybės;
- šokiui kurti, fiksuoti ir demonstruoti naudojamos skaitmeninės technologijos.

10.2. Mokinių gebėjimų raida

Toliau lentelėje nurodoma kiekvienos veiklos srities mokinių gebėjimų raida pagal ugdymo koncentrus, t. y. tai, ką turi gebėti dauguma mokinių baigdami tam tikrą koncentrą. Tai turėtų padėti mokytojams planuoti ugdymo proceso tikslus, kryptis, metodus ir veiklas.

Veiklos sritys	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
1. Šokio raiška	Šokti ir kurti išreiškiant šokio elementus (judesį, erdvę, ritmą, tempą, judesio jėgą), jungiant judesius į derinius pagal kūrybinį sumanymą ir (arba) šokio žanro ypatumus. Įgyvendinti atskirus klases, mokyklos šokio projekto veiklos etapus.	Šokti ir kurti išreiškiant ir tyrinėjant šokio elementus (judesį, erdvę, ritmą, tempą, judesio jėgą), jungiant judesius į derinius pagal kūrybinį sumanymą ir (arba) istorinį kultūrinį šokio stilių. Atlikti pasirinktą ar nurodytą funkciją (šokti, kurti, repetuoti, pristatyti ir t. t.) šokio projekte.	Šokti ir kurti išreiškiant, tyrinėjant ir derinant šokio elementus (judesį, erdvę, ritmą, tempą, judesio jėgą), jungiant judesius į struktūras pagal kūrybinį sumanymą ir (arba) šokio žanro, stiliaus ypatumus ir siekiant estetiškos kokybės. Vienam ar su grupe inicijuoti ir organizuoti šokio projektą, suplanuoti ir įgyvendinti įvairius veiklos etapus.
2. Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Išsakyti savo nuomonę apie matytą šokį pagal sutartus vertinimo kriterijus, vartoti tinkamas sąvokas. Atpažinti ir įvardyti šokio pavyzdžius, nurodyti bruožus, rodančius šokio žanrą, kraštą.	Nagrinėti stebimą ar atliekamą šokį, remtis šokio vertinimo kriterijais, vartoti tinkamas sąvokas. Atpažinti ir įvardyti šokio pavyzdžius, nurodyti bruožus, rodančius istorinį kultūrinį šokio laikotarpį.	Nagrinėti ir lyginti stebimus ar atliekamus šokius, remtis šokio vertinimo kriterijais, vartoti tinkamas sąvokas. Iš pavyzdžių atpažinti, įvardyti ir palyginti šokius pagal būdingus tam tikro meto, krašto, žanro bruožus.
3. Šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	Nusakyti šokio paskirtį žmogaus gyvenime. Nusakyti šokio mokymosi sėkmes ir nesėkmes, analizuoti pasiekimų gerinimo būdus.	Paašškinti, kaip asmeninė šokio patirtis veikia šokio keliamus išgyvenimus, šokio suvokimą ir perteikimą. Analizuoti savo šokio mokymosi veiklą ir pasiekimus. Nusakyti mokymosi etapus (planavimas, veikimas, apmąstymas) ir juos įgyvendinti.	Paašškinti, kaip šokio raiška padeda save pažinti, išreikšti, socialiai įtvirtinti, bendrauti. Samprotauti, kaip įgyta šokio mokymosi patirtis padeda kitose mokymosi srityse. Nusakyti galimus mokymosi būdus (stebint, kuriant, analizuojant, vienam ar su draugais) ir pasirinkti tinkamiausią.

10.3. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 5–6 klasės

Ugdymo gairėse, kurios yra rekomendacinio pobūdžio, aprašoma mokinių ir mokytojo veikla, kurios laukiamas rezultatas – mokinio kompetencija, suprantama kaip nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visuma. Nuostatos suprantamos kaip mokinių nusiteikimas dalyvauti įvairiose šokio veiklose. Pagrindinio ugdymo pakopoje žinios yra suprantamos kaip šokio atlikimo, kūrimo, stebėjimo ir vertinimo procedūrų žinios, taip pat žinios, susijusios su sąvokomis, terminais, kultūros paveldo ir šiuolaikinio meno informacija. Gebėjimai – tai galios veikti pagal nuostatas, taikant įgytas žinias ir supratimą. Skyrelyje *Turinio apimtis* nurodomos ugdymo turiniui siūlomos temos, galimos idėjos, aspektai, į kuriuos rekomenduojama atsižvelgti organizuojant ugdymo procesą.

10.3.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 5–6 klasės

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Šokio raiška			
Toleruoti savo ir kito kūno sudėjimą, judėjimo stilių.	1.1. Šokti atsižvelgiant į šokio žanro ypatumus.	1.1.1. Jausti savo kūną ir kontroliuoti judėjimą. 1.1.2. Jausti erdvę (asmeninę ir bendrąją) ir paisyti kitų šokančiųjų buvimo joje. 1.1.3. Paisyti šokio ritmo, tempo ir judesio trukmės. 1.1.4. Perteikti šokio nuotaiką, plastinį judesio pobūdį.	1.1. Mokytojas organizuoja ugdymo procesą pateikdamas kūrybinių užduočių, kurios plėtoja mokinių psichofizinio laisvumo, kūno jautimo, savęs suvokimo ir valdymo gebėjimus. Mokiniai mokosi kontroliuoti save, sukaupti dėmesį, numatyti veiksmus, koordinuoti judesį ir mintį (pvz., paeiliui arba pagal ženklą atliekamas panašus arba priešingas judesys, judesys keičiamas žodžiu). Pabrėžiamas judesių darnos, judėjimo sklandumo, kūno kinestezinių galių ugdymas. Visų užduočių metu mokiniai skatinami tyrinėti šokio elementus (erdvę, ritmą, tempą, judesių jėgą), perteikti dinامينius kontrastus (pvz., greitai ir lėtai; kampuotai smulkiai ir banguotai plačiai; aukštai ir žemai; liūdnai ir linksmi), judėti su įvairiais objektais (su kėde, kamuoliu, dėže, vėduokle, ant stalo), pereiti iš vienos šokio figūros į kitą (iš rato į liniją, į dvi linijas). Mokiniai mokosi įvairių šokių pavieniui, poromis, grupėmis. Mokytojas pateikdamas šokius skatina, kad mokiniai susipažintų su įvairių

Siekti savitai šokti ir kurti pavieniui ir drauge su kitais. Aktyviai dalyvauti pristatant savo, klasės šokio veiklą.	1.2. Kurti susietas judesių sekas, jungiant judesius į derinius pagal kūrybinį sumanymą ir (arba) šokio žanrą. 1.3. Įgyvendinti kai kuriuos veiklos etapus klasės, mokyklos šokio projekte.	1.2.1. Išvelgti kūrybinių idėjų įvairiuose šokio žanruose, kituose meno kūriniuose, savo gyvenimo įvykiuose ir pan. 1.2.2. Išvardyti šokio elementus (judesys, erdvė, ritmas, tempas, judesio jėga) ir jų derinimo galimybes. 1.2.3. Išvardyti šokio kūrybos procesus (improvizavimas, komponavimas) ir jų skirtumus. 1.3.1. Paaiškinti, ko reikia įgyvendinant šokio projektą (iškelti idėją, tinkamai parinkti muziką, kostiumus, atlikėjus, atlikimo vietą).	žanrų šokių bruožais ir juos perteiktų atlikdami, mokydamiesi šokių atrastų savo judėjimo stilių. 1.2. Mokytojas pateikia užduočių, skatinančių mokinius improvizuoti, tyrinėti ir ieškoti judesių, jų erdvinio ir ritminio derinimo galimybių. Žodžiu ir įvairia veikla aiškinamasi šokio kūrybos esmė (idėjų kėlimas, išraiškos priemonių pasirinkimas, šokio elementų raiškos galimybės) ir procesai (improvizavimas, komponavimas). Mokytojas skatina mokinius išvelgti idėjų kūrybai kituose meno kūriniuose, artimiausioje aplinkoje, aktualiuose mokiniams gyvenimo įvykiuose. Siūlomi įvairūs improvizavimo ir komponavimo būdai: pavieniui, poromis ir grupėmis. 1.3. Mokiniai mokosi kuriamoms šokio kompozicijoms parinkti muzikinį akompanimentą (įvairių stilių muzika, nemuzikiniai garsai, skaitomas tekstas, tylą), atlikimo vietą (uždara patalpa, atvira erdvė), kostiumus ar jų detales.
2. Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas			
Domėtis kultūriniu šokio paveldu. Toleruoti įvairių kraštų ir kultūrų šokius.	2.1. Įvardyti šokio pavyzdžius ir nurodyti bruožus, nusakančius šokio žanrą, kraštą. 2.2. Išsakyti savo nuomonę apie matytą šokį, vartojant tinkamas šokio sąvokas.	2.1.1. Skirti tradicinius lietuvių ir kitų tautų šokius. 2.1.2. Skirti pagrindinius šokio žanrus. 2.2.1. Išvelgti estetines šokio savybes (išraiškingumas, žaismingumas), analizuojant šokį taikyti vertinimo kriterijus	2.1. Mokytojas pateikia stebėti įvairių šokio žanrų, rūšių pavyzdžių. Mokiniai kartu su mokytoju nagrinėja šokį ieškodami pateiktų pavyzdžių skirtumų ir panašumų šokio elementų, muzikos, kostiumų, šokėjų skaičiaus požiūriu. Lygina šokio žanrus ir rūšis su dailės, muzikos, teatro, literatūros žanrais ir rūšimis, raiškos priemonėmis. 2.2. Mokiniai analizuoja kartu su mokytoju stebimus remdamiesi savo patirtimi ir žiniomis. Mokytojas skatina mokinius dalytis mintimis su draugu, aptarti grupėje ir išsakyti visiems.

		(pvz., kokie judesiai, kaip siejasi su muzika, kaip išsidėstę šokėjai, kaip tai veikia žiūrovą, ir pan.). 2.2.2. Sekti informaciją apie šokio renginius mokykloje, bendruomenėje, naudojantis IKT, spauda ir kitais šaltiniais.	Mokiniai mokosi išvelgti pagrindinę šokio temą, nuotaiką, išsakyti savo įspūdžius, kuriuos sukėlė stebimas šokis, ir išgyvenimus, patirtus atliekant ar kuriant šokį. Mokiniai skatinami vartoti šokio sąvokas (<i>judesys, erdvė, ritmas, tempas, nuotaika, šokėjai</i> ir kt.). Mokytojas skatina mokinius naudotis įvairiais informacijos šaltiniais (spauda, internetu, televizija, radiju).
3. Šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas			
Stengtis pastebėti artimiausios aplinkos šokio reiškinius. Siekti įgyti šokio žinių ir naujų potyrių.	3.1. Nusakyti šokio funkcijas žmogaus ir visuomenės gyvenime. 3.2. Apmąstyti, ko mokėsi per šokio pamokas, nusakyti, kuri veikla labiausiai patiko.	3.1.1. Skirti pagrindines šokio rūšis (ritualiniai, socialiniai, buitiniai, scenos šokiai). 3.2.1. Nusakyti turimą šokio patirtį (pvz., ko mokėsi – šokti, kurti, stebėti, kokių šokių moka).	3.1. Mokiniai stebi šokį įvairioje aplinkoje įvairių visuomeninio gyvenimo įvykių metu (teatre, miesto šventėje parke, lauko scenoje, televizijos laidoje) ir aptaria ten atliekamų šokių skirtumus ir panašumus grupėmis, kartu su mokytoju. 3.2. Mokant mokytis mokiniai skatinami aktyviai tyrinėti savo psichofizines galias (pvz.: „Ar galiu atlikti įdomų apsisukimą, aukštą šuolį?“), plėtoti metakognityvinius gebėjimus (pvz.: „Man labai gerai sekasi pašokti aukštai, bet nesiseka suderinti judesių su draugu, mums abiem reikėtų labiau susikaupti“).

10.3.2. Turinio apimtis. 5–6 klasės

10.3.2.1. Šokio raiška. Pateikiami būdingi pagrindinių žanrų (liaudies, pramoginio, klasikinio (baleto), šiuolaikinio, breiko ir kt.) šokio žingsniai, jų deriniai, šokiai ar jų fragmentai. Supažindinama su įvairia šokio ritmika (pvz., dviejų dalių metro – polka, ča ča ča, trijų dalių metro – polonezas, valsas ir kt.). Kūrybai siūloma naudoti įvairios kilmės (pvz., buitinius, pantomimos, abstrakčius, šokio), kontrastingus (pvz., aukštas šuolis, staigus kritimas, lėtas vertimasis, banguotas atsikėlimas, staigus sukinyš) judesius. Aiškinamasi šokio elementų raiškos ir kūrybos procesų ypatumai kuriant ir analizuojant įvairių šokio žanrų pavyzdžius. Mokytis parenkama pavyzdžių, atitinkančių psichofizines mokinių galias. Nereikalaujama žingsnius atlikti techniškai. Skatinama mokantis šokių pažinti savo kūną, fizinės judėjimo galias, jas plėtoti. Supažindinama su kūrybos procesais (improvizavimas, komponavimas) ir būdais (pavieniui, poromis, grupėmis).

10.3.2.2. Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas. Stebėti pateikiama įvairių šokio žanrų pavyzdžių (liaudies, pramoginio, klasikinio (baleto), šiuolaikinio, breiko ir kt.). Aptariamas šokis įvairiose kultūrose: tradicijos ir dabartis (pvz., lietuvių apeigų šokiai, Vakarų Europos, Lotynų ir Šiaurės Amerikos buitiniai šokiai, Europos ir Azijos scenos šokiai, Afrikos čiabuvių, Amerikos indėnų ritualiniai šokiai ir kt.).

10.3.2.3. Šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas. Stebimas šokis artimiausioje aplinkoje – klasėje, mokykloje, mieste, kaimo šventėje, televizijoje, teatre ir pan. Aptariama stebimų šokių reikšmė ir funkcijos kultūriniame bendruomenės gyvenime. Siūloma rinkti informaciją apie mokykloje vykstančius šokio renginius ar renginius, kuriuose esama šokio fragmentų, ir ja dalytis su klasės draugais, tėvais įvairiomis komunikacijos priemonėmis – žodžiu, raštu, elektroniniu paštu. Skatinama apmąstyti savo patirtį ir numatyti artimiausią šokio mokymosi perspektyvą (ko norėtų išmokti per kitą pamoką, semestrą, per kitus mokslo metus, gal norėtų mokytis papildomai būrelyje).

10.3.3. Vertinimas. 5–6 klasės

10.3.3.1. Šiame skyrelyje pateikiami bendriausi trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jais nusakomi gebėjimai, žinios ir supratimas, kuriuos mokinys turi būti įgijęs ugdymo koncentro pabaigoje. Nuostatos atskirai nevertinamos, jų raiška atsispindi visų trijų lygių pasiekimuose. Nurodomi pasiekimų lygių požymiai padės mokytojams įvertinti mokinių pasiekimus ir numatyti tolesnius mokymosi uždavinius, ugdymo proceso organizavimo kryptis.

10.3.3.2. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės

Lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Šokio raiška	Turi paskirų žinių apie vieną ar du šokio žanrus ir skirtingų kraštų šokius, atlieka juos padedamas mokytojo. Šokdamas iš dalies atsižvelgia į šokio žanro ypatumus. Stokoja kūrybinių idėjų, padedamas mokytojo sujungia keletą judesių į seką. Improvizuoja ir komponuoja judesius tik kartu su kitais, padedamas mokytojo. Įgyvendina vieną veiklos etapą klasės šokio projekte.	Turi išsamesnių žinių apie įvairių kraštų ir žanrų šokių pagrindinius žingsnius, šokius, geba juos atlikti. Šokdamas atsižvelgia į šokio žanro ypatumus. Įžvelgia kūrybinių idėjų įvairiuose šokio žanruose, kasdieniame savo gyvenime. Jungia judesius į keletą įvairių sekų atsižvelgdamas į kūrybinį sumanymą. Improvizuoja ir komponuoja judesius grupėje ir pavieniui, padedamas mokytojo. Įgyvendina 2–3 veiklos etapus klasės šokio projekte.	Turi išsamių ir tvirtų žinių apie įvairius šokio žanrus, skirtingų kraštų šokius, geba juos atlikti atsižvelgdamas į būdingus bruožus. Įžvelgia netikėtų kūrybinių idėjų įvairiuose šokio žanruose, kituose meno kūriniuose, savo gyvenimo įvykiuose. Išradingai jungia judesius į keletą įvairių judesių derinių, atsižvelgdamas į kūrybinį sumanymą. Savarankiškai improvizuoja ir komponuoja judesius ir grupėje, ir pavieniui. Įgyvendina 3–4 veiklos etapus klasės ir (arba) mokyklos šokio projekte.
Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Padedamas mokytojo įvardija vieną du kontrastingų šokio žanrų ar kraštų šokio	Iš pavyzdžių atpažįsta įvairių žanrų, kraštų šokius, nurodo būdingus jų bruožus. Dažnai tinkamai vartoja	Iš pavyzdžių atpažįsta įvairių žanrų, kraštų šokius, nurodo būdingus jų bruožus, susieja su geografinė vieta,

	pavyzdžius. Savais žodžiais apibūdina šokį.	šokio sąvokas.	papročiais. Svarsto galimas įvairių žanrų ar kraštų šokių sąsajas. Tinkamai vartoja šokio sąvokas.
Šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	Padedamas mokytojo įvardija vieną dvi šokio rūšis, vieną šokio funkciją žmogaus gyvenime.	Iš pavyzdžių atpažįsta pagrindines šokio rūšis, nusako šokio funkcijas žmogaus ar visuomenės gyvenime.	Iš pavyzdžių atpažįsta pagrindines šokio rūšis, jas palygina. Nusako šokio funkcijas žmogaus ar visuomenės gyvenime, svarsto, kaip jos susijusios su geografine vieta.
Mokėjimas mokytis	Savo veiklos sėkmę ir nesėkmes nusako padedamas mokytojo. Negali nusakyti veiklos gerinimo būdų (pvz., ką reikėtų padaryti, kad pasisektų).	Nusako savo šokio veiklos sėkmę ir nesėkmes (pvz.: „Man šiandien gerai sekėsi kurti kartu su draugu“). Ieško, kaip pagerinti šokio veiklą (pvz.: „Man reikėtų labiau pasistengti improvizuojant judesius“).	Pastebi savo šokio veiklos išskirtinumus ir juos pagrindžia (pvz.: „Labai gerai pasiekė perteikti nuotaiką, nes...“). Svarsto veiklos rezultatų gerinimo galimybes ir aktyviai veikia ta kryptimi.

10.4. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 7–8 klasės

Ugdymo gairėse, kurios yra rekomendacinio pobūdžio, aprašoma mokinių ir mokytojo veikla, kurios laukiamas rezultatas – mokinio kompetencija, suprantama kaip nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visuma. Nuostatos suprantamos kaip mokinių nusiteikimas dalyvauti įvairiose šokio veiklose. Pagrindinio ugdymo pakopoje žinios yra suprantamos kaip šokio atlikimo, kūrimo, stebėjimo ir vertinimo procedūrų žinios, taip pat žinios, susijusios su sąvokomis, terminais, kultūros paveldo ir šiuolaikinio meno informacija. Gebėjimai – tai galios veikti pagal nuostatas, taikant įgytas žinias ir supratimą. Skyrelyje *Turinio apimtis* nurodomos ugdymo turiniui siūlomos temos, galimos idėjos, aspektai, į kuriuos rekomenduojama atsižvelgti organizuojant ugdymo procesą.

10.4.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 7–8 klasės

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Šokio raiška			
Pagarbiai bendrauti šokant kartu su kitu.	1.1. Šokti atsižvelgiant į istorinį kultūrinį šokio stilių.	1.1.1. Rodyti taisyklingos laikysenos, koordinuoto judėjimo pagrindus. 1.1.2. Tyrinėti šokio elementus (judesį, erdvę, ritmą, tempą, judesio jėgą) ir jų raiškos variantus.	1.1. Mokytojas teikia kūrybinių užduočių judėjimo sklandumui, laisvumui, kūno kinestezinėms galioms ugdyti. Mokiniai tyrinėja traukos jėgos poveikį žmogaus laikysenai, judėjimui, šokiui saugiai, taisyklingai pakildami ir nusileisdami (šuolių metu), krisdami ir atsikeldami (vertimosi metu). Mokiniai mokosi derinti raumenų tempimą ir atpalaidavimą su

Siekti savitai kurti ir šokti pavieniui, poroje ir grupėje. Bendradarbiauti su kitais planuojant ir organizuojant šokio veiklą.	1.2. Kurti susietas judesių sekas, jungti jas į derinius pagal kūrybinį sumanymą, šokio formą ir stilių. 1.3. Atlikti pasirinktą ar numatytą funkciją šokio projekte (šokti, kurti, repetuoti, pristatyti ir t. t.).	1.2.1. Išvelgti kūrybinių idėjų įvairiuose istoriniuose šokio stiliuose, kasdienio gyvenimo aktualijose ir pan. 1.2.2. Skirti šokio formas (solo, duetas, ansamblis). 1.2.3. Nusakyti struktūrinės šokio dalis (pradžią, vystymą, pabaigą). 1.3.1. Nusakyti šokio projekto sudedamųjų dalių (choreografijos, muzikos, atlikėjų, kostiumų, scenografijos, apšvietimo) ir atlikimo vietos (scenoje, gamtoje, gatvėje) tarpusavio priklausomybę ir į ją atsižvelgti įgyvendinant šokio projektą. 1.3.2. Panaudoti IKT rengiant	kvėpavimu (siekiant išvengti traumų), taisyklingai kvėpuoti šokant ir kasdieniame gyvenime. Mokiniai analizuoja vidinį ir išorinį ritmą (šokio, muzikos, grupės judėjimo). Mokosi judėti poroje liečiantis įvairiomis kūno dalimis (rankomis, nugara, galva), perkelti savo svorį kitam (remiantis nugara, šonu), naudojant įvairius atramos taškus (remiantis abiem rankom ir koja, viena koja ir ranka). Mokytojas rodo įvairių istorinių kultūrinių epochų šokių žingsnius, jų derinius, šokius ar jų fragmentus, mokiniai turtina judesių ir šokio patirtį nagrinėdami ir šokdami siūlomus šokius. 1.2. Nuodugniau nagrinėjami ir tyrinėjami šokio kūrimo etapai (improvizavimas, judesių išbandymas, atrinkimas, plėtojimas, repetavimas) įvairiai bendradarbiaujant (pvz., šokį kuria vienas, kiti atlieka, teikia siūlymų; šokį kuria, tariasi, derina, keičia ir atlieka visi grupės nariai). Mokiniai analizuoja struktūrines šokio dalis (pradžią, vystymą, pabaigą) improvizuodami ir komponuodami šokio etiudus. Mokiniai patys kelia kūrybines idėjas, remdamiesi aktualiais jaunimui šokio stiliais ir judėjimo būdais. 1.3. Mokiniai siūlo šokio projekto idėjų, parengia kūrybinio sumanymo įgyvendinimo planą, parenka atlikimo vietą, parengia pristatymą (programėlės, plakatai, skrajutės, informacija mokyklos tinklalapyje). Mokiniai mokosi tartis, išrinkti tinkamiausią variantą. Skatinama įgyvendinant projektą naudotis šiuolaikinėmis technologijomis ir informacinėmis komunikacinėmis priemonėmis. Atlikus užduotis mokytojas organizuoja darbų aptarimą. Pagal galimybes užfiksavę projektus
---	--	--	---

		šokio projekto planą ir kai kurias sudedamąsias dalis (muziką, scenografiją, plakatus).	vaizdo laikmenose mokiniai kartu stebi ir analizuoja, vertina vieni kitų įnašą į bendrą darbą.
2. Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas			
Domėtis istoriniu šokio paveldu.	2.1. Įvardyti šokio pavyzdžius ir nurodyti bruožus, kurie nusako šokio priklausomybę istoriniam kultūriniam tarpsniui.	2.1.1. Skirti pagrindinius šokio stilius ir susieti juos su istoriniu laikotarpiu, kultūrine epocha.	2.1. Mokytojas, supažindindamas su konkrečia epocha, pateikia būdingiausių kūrinių, atskleidžiančių to meto dvasią. Mokiniai kartu su mokytoju stebi ir nagrinėja įvairių istorinių kultūrinių stilių šokius, remiasi istorijos ir geografijos žiniomis apie socialines šokio kūrinių atsiradimo aplinkybes, kitų menų įtaką.
Priimti skirtingą kito nuomonę.	2.2. Išsakyti nuomonę apie matytą šokį, remtis šokio vertinimo kriterijais, vartoti tinkamas sąvokas.	2.2.1. Pateikti pavyzdžių, kaip šokis buvo vertinamas įvairiose istorinėse kultūrinėse epochose (pvz., garbinamas antikoje, smerkiamas viduramžiais, aukštinamas baroko epochoje). 2.2.2. Sekti ir rinkti informaciją apie šokio renginius mokykloje, gyvenamojoje vietoje, naudojantis IKT, spauda ir kitais šaltiniais.	2.2. Mokiniai analizuoja istorinį kultūrinį Vakarų Europos šokio kontekstą, remiasi kitų meno dalykų, istorijos, literatūros žiniomis apie etiketą, bendravimo tradicijas ir taisykles, jų kaitą ir apraiškas šių dienų gyvenime. Mokytojas skatina mokinius naudotis įvairiais informacijos šaltiniais (spauda, internetu, televizija, radiju).
3. Šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas			
Įžvelgti šokio reikšmę kasdieniame gyvenime.	3.1. Analizuoti asmeninės šokio patirties įtaką šokio išgyvenimui, suvokimui ir raiškai.	3.1.1. Išgyventi, suvokti ir išsakyti šokio perteikiamas prasmes. 3.1.2. Įžvelgti šiandienos šokio tendencijas ir madas.	3.1. Mokiniai nagrinėja, kaip priklausymas socialinei grupei atsispindi judesio raiškos, kostiume, šokio atlikimo erdvės, manierų ypatumais. Lygina savo ir kitų patirtus įspūdžius ir nuomonę apie šokį, aiškinasi, kas turi įtakos skirtingoms žiūrovų nuomonėms (pvz., patirtis, socialinis sluoksnis, interesai, išsilavinimas ir pan.).
Siekti gerinti savo šokio veiklos rezultatus.	3.2. Analizuoti savo veiklą ir laimėjimus mokantis šokio.	3.2.1. Nusakyti mokymosi etapus (planavimas, veikimas, rezultatų apmąstymas) ir juos	3.2. Mokytojas skatina mokinius įsivertinti savo patirtį, racionaliai paskirstyti savo laiką įvairiems mokymosi etapams (planavimui,

		įgyvendinti.	veikimui, apmąstymams). Mokiniai mokosi susirasti informaciją apie vykstančius šokio renginius, numato jų lankymą ir aptarimą. Svarsto apie dalyvavimo kultūriniuose renginiuose reikšmę savo gyvenime (pvz., galima susirasti draugų, išmanyti naujausias šokio meno tendencijas ir madas, išlavinti savo skonį ir pan.).
--	--	--------------	--

10.4.2. Turinio apimtis. 7–8 klasės

10.4.2.1. Šokio raiška. Kuriant ir atliekant siūlomos įvairios šokio formos (solo, duetas, ansamblis), judesių plėtojimo kryptys – siužetinė (pvz., „Liūdna tvoros istorija“) ir nesiūžetinė (abstrakčioji) (pvz., „Rudens spalvos“). Tyrinėjami duetinio šokio (susikabinimai, pakėlimai, sukiniai poroje) ir masinio šokio (šokėjų išsidėstymas, sinchroniškumas ir asinchroniškumas, simetrija ir asimetrija) ypatumai. Aiškinamasi šokio pradžios, plėtojimo ir pabaigos modeliavimas kuriant ir analizuojant įvairias šokio formas ir judesių plėtojimo kryptis. Kadangi šio amžiaus mokiniams aktualu šiuolaikiniai šokio stiliai (gatvės šokis, breikas, hiphopas, šiuolaikinis šokis), nagrinėjamas jų ir istorinių šokio stilių ryšys, siūloma atlikti įvairių istorinių kultūrinių epochų šokius ar jų fragmentus (pvz., Renesanso – branlis, pavana, galjarda, baroko – kontradansas, menuetas, romantizmo – valsas, polka ir kt.). Skatinama mokantis šokių pažinti savo judėjimo stilių. Su mokiniais aptariami šokių stiliai, kuriuos jie žino ir kurių norėtų išmokti. Kurį nors šokio stilių išmanantys vaikai skatinami dalytis turima patirtimi, išmokyti tų šokių kitus. Aptariama, kodėl vienas ar kitas šokio stilius ar žanras yra lengviau ar sunkiau išmokstamas, nuo ko tai priklauso (pvz., nuo šokio žingsnių sudėtingumo, atlikimo manieringumo, turimos šokio patirties ir pan.).

Turinio minimumas. Pakanka išmokti bent vieną kurios nors epochos šokį ar jo fragmentą. Atliekant kūrybinę užduotį pakanka panaudoti vieną šokio formą (duetas ar ansamblis) ar judesių plėtojimo kryptį (siužetinis šokis). Pakanka išmokti bent vieną šokį ir parodyti jį klasės draugams, aptarti šokio mokymosi procesą ir rezultatus.

10.4.2.2. Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas. Išsamiau nagrinėjama Vakarų Europos šokio kultūra (pvz., Renesanso buitiniai dvarų ir valstiečių šokiai, baroko epochos baletas, nūdienos jaunimo šokiai). Aptariama šokio etika ir etiketas įvairiais istoriniais tarpsniais. Analizuojamas socialinis šokio aspektas (pvz., savęs įtvirtinimas breiko „kovomis“). Nagrinėjama žiūrovo patirties ir nuostatų įtaka šokio suvokimui (pvz., ką reikia matyti žiūrint šokį, kodėl žmonės skirtingai supranta šokį).

Turinio minimumas. Pakanka skirti praeities ir dabarties šokio pavyzdžius ir savais žodžiais juos apibūdinti.

10.4.2.3. Šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas. Siekiant sudominti mokinius šokio paveldu, istoriniais stiliais, mokomoji medžiaga pateikiama pradedant nuo šių dienų aktualių jaunimo pamėgtų šokio stilių (gatvės šokio, breiko, hiphopo, šokio pagal populiariąją muziką ir pan.). Aiškinamasi šokio kultūros mados (pvz., muzikovaizdžiai, populiariosios muzikos dainininkų šokėjų grupės ir pan.) ir akademinio šokio apraiškos (pvz., šiuolaikinis šokis, šiuolaikinis baletas ir pan.). Analizuojama šokio mokymosi prasmė ir reikšmė.

Turinio minimumas. Pakanka įvardyti savo mėgstamą šokio stilių, savais žodžiais jį apibūdinti.

10.4.3. Vertinimas. 7–8 klasės

10.4.3.1. Šiame skyrelyje pateikiami bendriausi trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jais nusakomi gebėjimai, žinios ir supratimas, kuriuos mokinyturi būti įgiję ugdymo koncentro pabaigoje. Nuostatos atskirai

nevertinamos, jų raiška atspindi visų trijų lygių pasiekimuose. Nurodomi pasiekimų lygių požymiai padės mokytojams įvertinti mokinių pasiekimus ir numatyti tolesnius mokymosi uždavinius, ugdymo proceso organizavimo kryptis.

10.4.3.2. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės

Lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Šokio raiška	Turi paskirų žinių apie istorinius kultūrinius šokio stilius, padedamas mokytojo atlieka keletą dviejų skirtingų epochų šokio žingsnių, jų derinių. Šokdamas iš dalies perteikia šokio stiliaus ypatumus. Stokoja kūrybinių idėjų, padedamas mokytojo sujungia keletą judesių į seką. Kurdamas judesių sekas iš dalies atsižvelgia į šokio formą ir stilių, laikosi šokio struktūros principų padedamas mokytojo. Atlieka vieną numatytą funkciją šokio projekte.	Turi išsamesnių žinių apie įvairius istorinius kultūrinius šokio stilius, savarankiškai atlieka keletą šokio žingsnių derinių ir (arba) skirtingų epochų šokių. Šokdamas perteikia į šokio stiliaus ypatumus. Išvelgia kūrybinių idėjų įvairiuose šokio stiliuose, kasdienio gyvenimo aktualijose. Kurdamas judesių sekas atsižvelgia į šokio formą ir stilių padedamas mokytojo, savarankiškai laikosi šokio struktūros principų. Atlieka vieną pasirinktą ir vieną numatytą funkciją šokio projekte.	Turi išsamių ir tvirtų žinių apie įvairius istorinius kultūrinius šokio stilius, savarankiškai atlieka keletą šokio žingsnių derinių ir (arba) skirtingų epochų šokių. Šokdamas perteikia šokio stiliaus ypatumus. Paiso šokio etiketo taisyklių. Išvelgia netikėtų kūrybinių idėjų įvairiuose šokio stiliuose, kasdienio gyvenimo aktualijose. Kurdamas judesių sekas savarankiškai atsižvelgia į šokio formą ir stilių, laikosi šokio struktūros principų. Atlieka keletą pasirinktų ir numatytų funkcijų šokio projekte.
Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Padedamas mokytojo atpažįsta ir įvardija vieną du skirtingų šokio stilių ar intencijų pavyzdžius. Savais žodžiais apibūdina šokį.	Iš pavyzdžių atpažįsta įvairių stilių, intencijų šokius, nurodo būdingus jų bruožus. Dažnai tinkamai vartoja šokio sąvokas.	Iš pavyzdžių atpažįsta įvairių stilių ir intencijų šokius, nurodo būdingus jų bruožus, susieja su istoriniu kultūriniu laikotarpiu. Svarsto galimas socialinio konteksto ir estetinių šokio ypatybių sąsajas. Tinkamai vartoja šokio sąvokas.
Šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	Padedamas mokytojo įvardija mėgstamą šokio stilių. Savais žodžiais jį apibūdina.	Nusako šių dienų šokio tendencijas, išvardija mėgstamus šokio stilius, paaiškina, kodėl jam šie stiliai artimi.	Apibūdina šių dienų šokio stilius, palygina juos. Vartodamas šokio sąvokas analizuoja savo mėgstamo šokio stiliaus ir savo turimos šokio patirties ryšius. Nagrinėja įvairias

			nuomones apie šių dienų šoki.
Mokėjimas mokytis	Padedamas mokytojo nusako savo šokio mokymosi sėkmę ar sunkumus. Negali pasirinkti jam labiausiai besisekančios veiklos.	Nusako savo šokio mokymosi sėkmes ir nesėkmes. Išbando ir pasirenka labiausiai besisekančią šokio veiklą, numato, kaip gerinti tos veiklos rezultatus.	Analizuoja savo šokio mokymosi veiklą. Aktyviai veikdamas besisekančioje veikloje, išbando ir kitas veiklas, numato, ką reikėtų daryti, kad sektųsi ir tos veiklos, kurios nėra jam itin artimos.

10.5. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 9–10 klasės

Ugdymo gairėse, kurios yra rekomendacinio pobūdžio, aprašoma mokinių ir mokytojo veikla, kurios laukiamas rezultatas – mokinio kompetencija, suprantama kaip nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visuma. Nuostatos suprantamos kaip mokinių nusiteikimas dalyvauti įvairiose šokio veiklose. Pagrindinio ugdymo pakopoje žinios yra suprantamos kaip šokio atlikimo, kūrimo, stebėjimo ir vertinimo procedūrų žinios, taip pat žinios, susijusios su sąvokomis, terminais, kultūros paveldo ir šiuolaikinio meno informacija. Gebėjimai – tai galios veikti pagal nuostatas, taikant įgytas žinias ir supratimą. Skyrelyje *Turinio apimtis* nurodomos ugdymo turiniui siūlomos temos, galimos idėjos, aspektai, į kuriuos rekomenduojama atsižvelgti organizuojant ugdymo procesą.

10.5.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 9–10 klasės

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Šokio raiška			
Drąsiai šokti ir priimti savo kūną tokį, koks jis yra.	1.1. Šokti perteikiant žanro, stiliaus ypatumus, siekiant estetiškos kokybės (pvz., judesių sklandumo, laisvumo, išraiškingumo).	1.1.1. Rodyti psichofizinio laisvumo ir aktyvumo pagrindus. 1.1.2. Tyrinėti ir kurti šokio elementų (judesys, erdvė, ritmas, tempas, judesio jėga, dinamika) struktūrą.	1.1. Mokytojas teikia kūrybinių užduočių judėjimo laisvumui, sklandumui, judesio stiprumui, aktyvumui ugdyti. Mokiniai mokosi kūrybingai interpretuoti pateikiamus šokius, atrasti savitą požiūrį ir atlikimo manierą. Mokytojas pokalbiais, diskusijomis skatina mokinius suvokti ir perteikti pagrindinę šokio mintį, autoriaus sumanymus, stiliaus bei žanro ypatumus.
Pasitikėti kūrybinėmis savo galiomis.	1.2. Kurti šokio struktūras atsižvelgiant į kūrybinį sumanymą, šokio žanrą ar stilių.	1.2.1. Įžvelgti kūrybinių idėjų įvairiuose šokio stiliuose, žanruose, šiuolaikinėse technologijose. 1.2.2. Taikyti įvairius solisto ir	1.2. Mokytojas skatina mokinius kurti grupėmis, ieškoti kūrybinių idėjų šokio paveldo kūriniuose ir šiuolaikinėse šokio formose. Siūloma išbandyti įvairius šokio dramaturgijos principus (kulminacija ir atoslūgis, vystymas ir kulminacija ir kt.). Mokiniai mokosi įžvelgti kūrybinių idėjų

Pasitikėti kitais ir bendradarbiauti įgyvendinant šokio veiklas.	1.3. Vienam ar su grupe inicijuoti ir (arba) organizuoti šokio projektą, planuoti ir įgyvendinti įvairius veiklos etapus.	šokėjų grupės bei šokėjų tarpusavio erdvinius ryšius. 1.2.3. Išvardyti šokio dramaturgijos principus (įžanga, vystymas, kulminacija, koda). 1.3.1. Išvardyti šokio projekto organizavimo etapus, kūrybos aptarimo ir apibendrinimo organizavimo ypatumus. Pasiskirstyti pareigomis įgyvendinant šokio projektą. 1.3.2. Naudotis IKT rengiant šokio projekto planą ir kai kuriuos etapus, skleidžiant informaciją apie projektą.	įvairiuose šokio stiliuose ir žanruose, aiškindamiesi jiems būdingą estetiką. Įgyvendindami kūrybinius sumanymus mokosi taikyti būdingas įvairių šokio stilių ir žanrų išraiškos priemonės (šokio žingsniai, komponavimo principai, atlikimo maniera ir kt.). 1.3. Mokiniai mokosi suburti grupę, parinkti ir pateikti kūrybines užduotis, tinkamai jungti judesius (pasiūlydami savo variantų, parodydami, užduodami klausimų). Mokytojas padeda mokiniams suburti kitų klasių mokinius bendram projektui, parūpinti patalpą, sukviesti žiūrovus. Skatinama įgyvendinant projektą naudotis šiuolaikinėmis technologijomis ir informacinėmis komunikacinėmis priemonėmis. Atlikę užduotis mokiniai rengia aptarimus, kviečiasi vertintojus (kitų klasių mokinius, kitų dalykų mokytojus).
2. Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas			
Gerbtį šokio tradicijas ir domėtis šiuolaikiniais šokio reiškiniais. Korektiškai ginti savo nuomonę, dalyvauti diskusijose.	2.1. Iš pavyzdžių atpažinti ir palyginti šokius pagal būdingus tam tikro meto, krašto, žanro, stiliaus šokio bruožus. 2.2. Išsakyti nuomonę apie matytą šokį remiantis šokio vertinimo kriterijais, vartoti tinkamas sąvokas.	2.1.1. Skirti stilistinę šokio įvairovę, nusakyti jos santykį su praeities šokio menu. 2.1.2. Nusakyti šiuolaikinių technologijų ir žiniasklaidos poveikį šokio menui. 2.2.1. Paisyti šokio nagrinėjimo ir vertinimo aspektų (šokio elementų panaudojimas, atlikimo technika ir būdas, vieta, estetinės ypatybės ir kt.). 2.2.2. Sekti, rinkti ir pristatyti	2.1. Mokiniai stebi šokio kūrinius, nagrinėja juos, bando atpažinti ir išvardyti bruožus, nusakančius šokio laikotarpį, kraštą, žanrą, stilių ir šokio elementų (judesys, erdvė, ritmas, tempas, judesio jėga, dinamika) raišką. Pagal galimybes mokiniai patys naudojami kūrybos procese kompiuterinėmis technologijomis ir analizuoja jų įtaką šokio raiškos priemonėms ir galimybėms bei šokio menui apskritai. 2.2. Mokytojas teikia kūrybinių rašto, žodinių interpretavimo užduočių analizuojant šokio raiškos priemones, menines vertybes, šokio keliamus išgyvenimus. Mokiniai skatinami išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę. Rengiamos grupinės diskusijos, grupių nuomonės pristatymai. Tinka rengti mokyklinės konferencijas, kurių metu mokiniai grupėmis nagrinėja aktualias šokio

		informaciją apie šokio renginius Lietuvoje ir užsienyje, naudojantis IKT, spauda ir kitais šaltiniais.	meno problemas (pvz., originalumas, kičas, masinė kultūra, pramoginiai elementai, ateities šokio formos ir pan.). Mokytojas skatina mokinius naudotis įvairiais informacijos šaltiniais (spauda, internetu, televizija, radiju).
3. Šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas			
Dalyvauti kultūriniame šokio gyvenime.	3.1. Paaiškinti, kaip šokio raiška padeda save pažinti, išreikšti, bendrauti, socialiai save įtvirtinti.	3.1.1. Suprasti fizinės ir psichinės patirties, įgytos šokant, reikšmę visapusiškai asmenybės saviugdai, šokio meno reikšmę socialiniuose santykiuose.	3.1. Mokytojas kartu su mokiniais diskutuoja, kaip šokiu perteikiamos aktualios visuotinės ir asmeninės problemos. Nagrinėjama socialinė šokio reikšmė ir aktualumas. Aiškinamasi šokant dažniausiai pasitaikančios traumos, jų prevencija, kūno apšilimo pradedant šokti ir atvėsimo baigus šokti svarba.
Ižvelgti šokio mokymosi teikiamą naudą.	3.2. Palyginti šokio ir kitų dalykų mokymosi skirtumus ir panašumus.	3.2.1. Nusakyti, kuo šokio žinios ir gebėjimai naudingi kasdieniame gyvenime (ugdantis įpročius, nuostatas, poreikius, meninę skonį).	3.2. Mokytojas skatina analizuoti šokio ir kitų dalykų mokymosi ypatumus, naudotis mokantis įgyta patirtimi kasdieniame gyvenime (pvz., kūrybingai spręsti kasdienes problemas, konfliktus, savarankiškai tobulėti ir siekti naujų žinių ir potyrių išbandant naują veiklą). Mokiniai diskutuoja tarpusavyje, kokią naudą teikia šokio veiklos patirtis (pvz., taisyklinga laikysena, koordinuotas judėjimas, laisvas išraiškingas šokis pasilinksminimų metu).

10.5.2. Turinio apimtis. 9–10 klasės

10.5.2.1. Šokio raiška. Tyrinėjami kokybiniai judesio ypatumai (dydis, kryptis, intensyvumas, trajektorija, forma, tėkmė) ir tikslai (lenkimas, sukimas, ištiesimas, atrama ir jos netekimas, pusiausvyra ir jos netekimas). Judama pagal paties kuriamą išorinį ritmą (pvz., judant dainuoti, groti; šokant kalbėti). Derinami vienodos ir nevienodos trukmės, staigūs, netikėti ir ištęsti, sulėtinti judesiai, tas pats judesys atliekamas *par terre* (ant žemės) ir *en l'air* (ore), siekiant atrasti naujus dinamikos niuansus. Taikomi įvairūs šokio kūrybos principai (pergrupavimas, atsitiktinumas, klaida, veiksmas ir atsakas, kopijavimas), šokis-pokalbis, šokis-pasakojimas, perteikiami socialiniai vaidmenys (pvz., „benamis“, „popmuzikos žvaigždė“, „tarnautojas“). Skatinant mokinius aktyviai įsitraukti į mokymosi procesą siūlomi projektiniai šokio darbai, kuriuos jie atlieka grupėmis, patys planuoja laiką ir sąnaudas siekdami įgyti naujos vadybinės patirties, žinių ir gebėjimų.

Turinio minimumas. Pakanka atlikti bent vieną šokį atsižvelgiant į to šokio ypatumus. Sklandžiai sujungti keletą judesių derinių į bent vieną dinaminę struktūrą. Pakanka pasirinkti bent vieną veiklą šokio projekte, per kurią išmokyti arba planuoti savo mokymosi procesą, arba apmąstyti savo laimėjimus.

10.5.2.2. Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas. Nagrinėjama stilistinė šokio įvairovė (pvz., tradiciniai Lietuvos regionų šokiai, sceninis lietuvių liaudies šokis, lietuviškojo baleto ištakos, šiuolaikinis šokis, P. Čaikovskio baletai, J. Štrauso valsai, ekspresionistinis vokiečių šokio teatras, samba ir brazilų karnavalai, tango, amerikiečių stepas, džiazas ir šiuolaikinis šokis, japonų Butoh šokis ir kt.). Susipažįstama su šokio užrašymo būdais ir sistemomis (pvz., pirmąsiais piešiniais senovės Egipte, Indijoje, XVIII a. Prancūzijos baleto užrašymo sistema, R. Labano judesių užrašymo sistema (XX a., Vokietija), liaudies šokio užrašymo sistema, filmavimas).

Turinio minimumas. Pakanka įvardyti bent du stilistiškai skirtingus šokius ir savais žodžiais juos apibūdinti.

10.5.2.3. Šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas. Nagrinėjami kasdienio gyvenimo, dramatiškų įvykių, socialinių problemų (bedarbių, narkomanijos) atspindžiai šokyje, humoro, satyros, ironijos, žiaurumo temos. Aiškinamasi šokio ir kitų dalykų mokymosi ypatumai, ieškoma mokymosi būdų ir strategijų sąsajų.

Turinio minimumas. Pakanka įžvelgti ir nurodyti bent vieną socialinį pateikto šokio aspektą.

10.5.3. Vertinimas. 9–10 klasės

10.5.3.1. Šiame skyrelyje pateikiami bendriausi trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jais nusakomi gebėjimai, žinios ir supratimas, kuriuos mokinys turi būti įgijęs ugdymo koncentro pabaigoje. Nuostatos atskirai nevertinamos, jų raiška atsispindi visų trijų lygių pasiekimuose. Nurodomi pasiekimų lygių požymiai padės mokytojams įvertinti mokinių pasiekimus ir numatyti tolesnius mokymosi uždavinius, ugdymo proceso organizavimo kryptis.

10.5.3.2. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 9–10 klasės

Lygiai	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Pasiekimų sritys			
Šokio raiška	Turi paskirų žinių apie šokio įvairovę. Atlieka vieną du šokius atsižvelgdamas į šokio žanro ar stiliaus ypatumus, bet nesiekia estetiškos kokybės. Stokoja kūrybinių idėjų. Padedamas mokytojo sujungia keletą judesių į struktūrinį derinį iš dalies atsižvelgdamas į šokio žanrą ir (arba) stilių. Su grupe dalyvauja organizuojant šokio projektą, įgyvendina vieną veiklos etapą.	Turi išsamesnių žinių apie šokio įvairovę, atskirus žanrus ir stilius. Šokdamas atsižvelgia į žanro, stiliaus ypatumus, siekia estetiškos kokybės. Įžvelgia kūrybinių idėjų įvairiuose šokio žanruose, stiliuose, šiuolaikinėse technologijose. Padedamas mokytojo sukuria vientisą šokio struktūrą atsižvelgdamas į šokio žanrą ir (arba) stilių. Vienas ir (arba) su grupe organizuoja šokio projektą, planuoja ir įgyvendina 2–3 veiklos etapus.	Turi išsamių ir tvirtų žinių apie šokio įvairovę, atskirus žanrus ir stilius, jų ypatumus. Šokdamas juos perteikia, pasiekia estetinę kokybę. Paiso šokio etiketo taisyklių. Įžvelgia netikėtų kūrybinių idėjų įvairiuose šokio žanruose, stiliuose, pasinaudoja šiuolaikinėmis technologijomis. Savarankiškai sukuria vientisą šokio struktūrą atsižvelgdamas į šokio žanrą ir (arba) stilių. Vienas inicijuoja ir su grupe organizuoja šokio projektą, planuoja ir įgyvendina įvairius

			veiklos etapas.
Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Padedamas mokytojo atpažįsta ir įvardija vieną du skirtingo žanro, stiliaus ar meto šokio pavyzdžius. Vartoja savus žodžius apibūdindamas šokį.	Iš pavyzdžių atpažįsta ir palygina vieną du šokius pagal būdingus tam tikro meto, krašto, žanro, stiliaus šokio bruožus. Dažniausiai vartoja tinkamas šokio sąvokas, vertinimo kriterijus.	Iš pavyzdžių atpažįsta įvairių žanrų, stilių ir meto šokius, nurodo būdingus jų bruožus, susieja su istoriniu kultūriniu laikotarpiu, geografine vieta. Tinkamai vartoja šokio sąvokas, vertinimo kriterijus.
Šokio vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	Padedamas mokytojo nurodo bent vieną socialinį pateikto šokio aspektą. Nurodo, kaip šokio raiška padeda bendrauti.	Nurodo socialinius pateikto šokio aspektus. Svarsto, kaip šokio raiška padeda išreikšti save, bendrauti.	Analizuoja socialinius pateikto šokio aspektus. Nagrinėja, kaip šokio raiška padeda save pažinti, tobulinti ir socialiai įtvirtinti.
Mokėjimas mokytis	Padedamas mokytojo nusako savo šokio mokymosi sėkmę ar sunkumus. Negali nusakyti, kaip šokio mokymosi veikla, įgyta patirtis veikia kasdienį jo gyvenimą. Mokytojo padedamas nurodo vieną šokio ir kito dalyko mokymosi skirtumą ir panašumą.	Nusako savo šokio mokymosi sėkmę ir nesėkmes. Atsakydamas į orientacinius klausimus nusako, kaip įgyta šokio mokymosi patirtis veikia kasdienį jo gyvenimą. Mokytojo padedamas palygina šokio ir kitų dalykų mokymąsi.	Analizuoja savo šokio mokymąsi. Svarsto, kaip įgyta šokio veiklos patirtis padeda įtvirtinti save socialiai, bendrauti, ugdytis meninį skonį, šokio veiklos poreikį. Svarsto, kaip jo patirties sklaida galėtų padėti mokytis kitiems. Padeda mokytis kitiems. Savarankiškai palygina šokio ir kitų dalykų mokymąsi.

VII. TEATRAS: MOKINIŲ PASIEKIMAI, TURINIO APIMTIS, VERTINIMAS

11. Teatras – meninio ugdymo dalykas³.

Teatro dalyko mokymosi pasiekimai, turinys ir pasiekimų lygių požymiai numatyti atsižvelgiant į meninio ugdymo srities bendrąsias nuostatas ir siekiant dermės su kitais meninio ugdymo dalykais ir kitomis ugdymo sritimis.

11.1. Dalyko tikslas, uždaviniai, struktūra, integravimo galimybės

11.1.1. Teatro dalyko **tikslas** – suteikiant kokybišką patirtį skatinti dvasinį mokinių brendimą, ugdyti jausmus, pažinimo išgales, padėti įgyti teatro kompetencijos pagrindus ir jais pasinaudoti klasės ir mokyklos kultūriniame gyvenime.

11.1.2. Uždaviniai. Siekiama, kad per teatro pamokas mokiniai:

- ugdytųsi pasitikėjimą, savigarbą, empatijos ir socialinius gebėjimus;
- mokytųsi kūrybingai reikšti savo mintis, jausmus, požiūrį sudėtingesnėmis teatro priemonėmis ir įvairesnėje socialinėje kultūrinėje aplinkoje;
- mokytųsi per teatrinę raišką atskleisti savo pačių ir kitų žmonių dvasinį pasaulį, bendravimo ypatybes, spręsti konfliktus, pripažinti kultūrinius skirtumus;
- mokytųsi suprasti ir vertinti įvairių žanrų ir stilių vaidinimus, jų supratimą ir vertinimą grįsti estetiniais išgyvenimais, panaudotomis raiškos priemonėmis;
- fragmentiškai susipažintų su Lietuvos, Europos, kitų pasaulio šalių teatro kultūros paveldu ir šiuolaikinėmis formomis, gerintų teatro meno svarbos savo pačių ir bendruomenės, tautos, visuomenės gyvenime pažinimą;
- apmąstytų teatrinę veiklą, kūrybos procesus, ugdytųsi mokymosi gebėjimus.

11.1.3. Struktūra. Teatro dalykas apima šias veiklos sritis:

- **teatro raiška (kūryba):** dramos siužeto vaidinimui kūrimas, sceninis apipavidalinimas, vaidyba, vaidinimų rengimas ir parodymas;
- **vaidinimų stebėjimas, interpretavimas, vertinimas:** klasės, mokyklos, savivaldybės, profesionaliojo teatro vaidinimų stebėjimas, supratimo aiškinimasis, vertinimas;

³ Dalyko pavadinimas „Teatras“, nes šis dalykas apima visus ugdymo požiūriu svarbius teatrinės raiškos būdus, taip pat ir trumpų vaidinimų (scenelių) rengimą, parodymą žiūrovams (teatrinę komunikaciją). Į dalyko turinį įtraukiama *dramą (proceso, socialinė dramą)*, kuri rekomenduojama taikyti kaip vienas svarbiausių metodų, padedančių organizuoti pamoką, teikti mokiniams draminių išgyvenimų, ugdyti jų socialinius gebėjimus, dorovines nuostatas; taip pat dramos siužetų kūrimas (komponavimas) – ši mokinių veikla svarbi tuo, kad sudaro pagrindą visai jų teatinei raiškai: sceninio apipavidalinimo, vaidybos, vaidinimų rengimo ir rodymo. Teatro programa parengta nuosekliai mokyti(s) nuo 1 iki 10 klasės. Jeigu dalyko pradedama mokyti, tarkim, penktoje ar devintoje klasėje, iš pradžių greitesniu tempu įgyvendinama 1–4 klasių, kitų žemesniųjų klasių programos dalis ir tik tada, jei pakanka laiko, pereinama prie tos programos dalies, kuri atitinka mokinių amžių.

- **teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas:** teatro ryšių su įvairių epochų, tautų kultūromis, jų tradicijomis, vertybėmis, vaidmens kuriant savo krašto, europinę ir pasaulinę kultūrą pažinimas, sąsajų su gyvenimu, profesijomis, darbine ekonomine veikla, užimtumu aiškinimasis. Ši veiklos sritis taip pat susieta su mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymu.

11.1.4. Integravimo galimybės. Įgyvendinant programą visos veiklos sritys – teatro raiška (kūryba), vaidinimų stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas bei teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas – glaudžiai tarp savęs siejamos. Iš pradžių mokiniai mokosi reikšti tam tikrą turinį ir vartoti teatro raiškos priemones, po to mokosi suprasti turinį, išskirti priemones aiškindamiesi stebėtą savo pačių ir kitų vaidinimą. Tiek per teatrinę raišką, tiek per vaidinimų interpretavimą puoselėjamos mokinių įžvalgos apie tai, kokią svarbą teatras turi jų pačių ir klasės, mokyklos, įvairių kultūrų bendruomenių, visuomenių gyvenime.

Teatro programoje numatyta veikla ir pasiekimai gali būti glaudžiai integruojami su kitų meninio ugdymo dalykų (dailės, muzikos, šokio) ir kitų ugdymo sričių, mokomųjų dalykų veikla ir siekiamais pasiekimais. Integracija galima, kai, pavyzdžiui, mokiniai mokosi:

- kalbėti, pristatyti medžiagą, skaityti pranešimą sceninėje situacijoje (priešais klasę, kitus žiūrovus);
- improvizuotai atlikti vaidmenis per gimtosios ir užsienio kalbų, dailės, muzikos, istorijos, geografijos, kitų dalykų pamokas, kurti su šių dalykų turiniu susijusius siužetus;
- naudotis skaitmeninėmis technologijomis vaidinimams įgarsinti, užrašyti, su teatru susijusiai informacijai ieškoti, apdoroti ir pateikti;
- pritaikyti dailės ir matematikos žinias ir gebėjimus kuriant scenovaizdį, kostiumus;
- pritaikyti muzikos ir fizikos žinias ir gebėjimus įgarsinant vaidinimus;
- pritaikyti muzikos žinias ir gebėjimus kvėpavimui ir balsui valdyti vaidybos metu;
- pritaikyti šokio žinias ir gebėjimus kuriant šokio kompozicijas ir atliekant jas vaidinimuose;
- pritaikyti ekonomikos žinias ir gebėjimus apskaičiuojant teatro pastatymų kaštus;
- pritaikyti kūno kultūros, šokio žinias ir gebėjimus vaidinant (raumenų atpalaidavimas, apšilimas, kūno koordinavimas).

Teatro raiška ir jos ugdymo metodai (proceso, socialinė drama, Forumo teatras ir kt.) gali būti taikomi įgyvendinant prevencines programas, mažinant mokinių patyčių apraiškų klasėje ir mokykloje, mokant mokinius spręsti konfliktus, ugdant adaptyvų jų elgesį, apskritai gyvenimo įgūdžius.

11.2. Mokinių gebėjimų raida. Šio skyrelio lentelėje trumpai aprašoma, kokius visų veiklos sričių gebėjimus mokiniai turėtų būti išsiugdę ugdymo koncentrų (5–6, 7–8 ir 9–10 klasių) pabaigoje. Tai leidžia mokytojui „pamatyti“ laukiamų gebėjimų raidą per visą pagrindinio ugdymo laikotarpį ir į jį atsižvelgiant planuoti mokymą ir mokymąsi.

Veiklos sritys	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
1. Teatro raiška	Sudaryti siužeto epizodų sekas, vaizduojančias personažų konfliktą ir jo sprendimą. Sceninio apipavidalinimo detalėmis perteikti konflikto eigą. Vaidinant siekti atskleisti personažo	Sudaryti siužeto epizodų sekas, vaizduojančias personažų santykių raidą. Pritaikyti praeities ir dabarties kultūrinius įvaizdžius. Vaidinant siekti atskleisti svarbiausią personažo tikslą, kartais naudoti	Sukurti scenarijų, vaizduojantį, kaip žmonių poelgiai keičia jų pačių ir kitų žmonių gyvenimą. Pritaikyti praeities ir dabarties kultūrinius įvaizdžius kuriant scenines metaforas. Vaidinant siekti

	tikslą, naudotis sąlygiškesnėmis raiškos priemonėmis. Bendradarbiaujant grupėse parengti ir parodyti trumpas su kitais dalykais integruotas vaidybinės situacijas.	metaforines priemones. Bendradarbiaujant grupėse parengti ir parodyti klasėje teatralizuotą kultūrinį renginį.	atskleisti svarbiausią personažo tikslą, naudoti metaforines priemones apibendrintam paveikslui kurti. Bendradarbiaujant grupėse parengti ir parodyti mokykloje teatro renginį, integruojant šiuolaikines menines formas.
2. Vaidinimų stebėjimas, interpretavimas, vertinimas	Nusakyti vaidinimo temą, mintį, ją pagrįsti personažų konfliktu, atomazga. Apibūdinti personažus, atsižvelgiant į panaudotų raiškos priemonių sąlygiškumą.	Nusakyti ir pagrįsti temą, savą vaidinimo supratimą ir vertinimą, atsižvelgiant į siužetą, scenines metaforas, teatrinės raiškos dinamiką.	Nusakyti ir pagrįsti žanrą, temą, problemą, režisieriaus požiūrį, vertinti jo aktualumą ir raiškos priemones.
3. Teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	Apibūdinti, kaip teatro vaidinimai atspindi įvairių kultūrų idėjas, raiškos priemones. Apibūdinti, kuo skiriasi ir kuo panašus teatro ir kitų dalykų mokymasis. Išsikelti mokymosi uždavinius, su jais susieti mokymosi būdus.	Apibūdinti žiūrovų dalyvavimą įvairiose teatro kultūrose, palyginti žiūrovų elgesį teatre ir kituose kultūriniuose, sporto renginiuose. Apibūdinti teatro dalyko mokymosi reikšmę asmeniniam tobulėjimui. Planuoti trumpalaikių užduočių atlikimą, priemones, laukiamus rezultatus.	Nusakyti teigiamą dramos spektaklių įtaką ugdant ir keičiant visuomenės vertybes. Apibūdinti Lietuvos teatro laimėjimus Europoje ir pasaulyje. Nurodyti teatro dalyko mokymosi reikšmę tolesnio mokymosi, karjeros galimybėms. Numatyti ilgalaikių užduočių atlikimo eigą, priemones, laukiamus rezultatus.

11.3. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 5–6 klasės

Skyriuje aprašomi reikalavimai 5–6 klasių mokinių pasiekimams, ugdymo gairėms, turinio apimčiai, nurodomi bendriausi trijų pasiekimų lygių požymiai. Mokinių gebėjimų, žinių ir supratimo bei ugdymo gairių numeravimo pirmasis skaitmuo rodo veiklos srities numerį (pvz., 1 – Teatro raiška). Nuostatos nenumerojamos, nes jos gali būti ugdomos ne vienoje veiklos srityje.

11.3.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 5–6 klasės

Numatomi kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimai yra orientuoti į kompetenciją: nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visumą. Nuostatos – tai mokinių santykis su tam tikra veikla, kurios gebėjimai ugdomi. Gebėjimai suprantami kaip išugdytos galios veikti, taikyti žinias ir supratimą. Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir suprasti, kad galėtų parodyti gebėjimus. Ugdymo gairėmis atkreipiamas dėmesys į aktyvaus mokymo ir mokymosi metodus, mokytojo ir mokinių sąveikos ypatumus. Jos yra rekomendacinio pobūdžio.

Mokinių pasiekimai					Ugdymo gairės
Nuostatos		Gebėjimai		Žinios ir supratimas	
1. Teatro raiška					
Nebijoti konfliktus,	vaizduoti siekti	1.1. Sukurti siužeto	keletą situacijų,	1.1.1. Išskirti 3–4 siužeto situacijas, atskleidžiančias konflikto vystymąsi.	1.1. Mokytojas, taikydamas dramos metodą, padeda mokiniams išsiaiškinti, kokių konfliktų įvyksta jų

išmokti rasti jų sprendimus.	vaizduojančių, kaip užsimezga, rutuliojasi ir išsprendžia konfliktas (pvz., vienas veikėjas atskleidė kito veikėjo paslaptį, šis ketina atkeršyti, anas atsiprašo). Remtis patirtimi, šaltiniais (pasakomis, filmais ir kt.).	1.1.2. Apibūdinti personažų bruožus, elgesį, kalbą, remiantis jų prototipais gyvenime. 1.1.3. Nurodyti, kokios yra kiekvienos situacijos aplinkybės, kaip jas personažai vertina, ko siekia, kokiomis priemonėmis. 1.1.4. Paaiškinti, kokią mintį norėta perteikti sukurta situacija.	pačių gyvenime, ko kiekvienas siekia, ką išgyvena, kaip juos išsprendžia ar palieka neišspręstus. Paskui parenkama literatūros kūriniuose, filmuose, paveiksluose vaizduojamų konfliktinių situacijų. Mokiniai aiškinasi konfliktų raidą, įvairius jų sprendimo būdus. Kartu analizuoja situacijų aplinkybes, personažų siekius, vertinimus, jų raiškos priemones (kalbą, veiksmus). Vėliau mokiniai patys kuria konfliktą atskleidžiančias situacijų sekas, mokosi jas jungti, perteikti mintį.
Ieškoti būdų konfliktui perteikti sceninio apipavidalinimo priemonėmis.	1.2. Vaizdinėmis ar garsinėmis detalėmis, mizanscenomis išreikšti konfliktinius personažų santykius. Vaizduoti juos kompiuteriu kuriamais piešiniais, piešinius išspausdinti.	1.2.1. Nusakyti, kokios dekoracijų ar kostiumo detalės, garsiniai fragmentai tikėtų atskirose konflikto raidą vaizduojančiose situacijose, savo pasirinkimą pagrįsti. 1.2.2. Nusakyti, kokia vieta (scenos priekyje, pakraštyje, centre, tarp žiūrovų) tikėtų personažams veikti, savo pasirinkimą pagrįsti.	1.2. Mokytojas, taikydamas dramos metodą, kartu su mokiniais analizuoja, kokiomis vaizdinėmis, garsinėmis priemonėmis išreiškiami konfliktiniai santykiai (knygų iliustracijose, dailės kūriniuose, kituose šaltiniuose). Paskui mokiniai ieško savų raiškos priemonių siužetams, kuriuos sukūrė patys ar draugai. Atlikdami užduotis mokiniai įtvirtina informacinių komunikacinių priemonių taikymo gebėjimus.
Būti drąsiam, išbandyti ir mokytis naudoti naujas, sąlygiškesnes priemones.	1.3. Vaidinant siekti atskleisti personažo tikslą, naudoti sąlygiškesnes raiškos priemones. Pagrįstai kaitalioti tempą. Bendrauti su partneriu.	1.3.1. Nusakyti, kokio tikslo ir kokiomis priemonėmis siekė, vaidindamas personažą. 1.3.2. Nusakyti, kokį personažą vaidinant ir kokiose situacijose tikėtų naudoti sąlygiškesnes priemones (būdinga plastika arba pantomimos elementai, sceninės muštynės, bendravimas su toli esančiais ar nesančiais personažais). 1.3.3. Pateikti pavyzdį, kada ir kaip scenoje gali keistis tempas. 1.3.4. Nurodyti bendravimo su partneriu teigiamus aspektus ir trūkumus.	1.3. Mokiniai įtvirtina laisvumo, orientavimosi, sceninio veikimo, bendravimo su partneriu įgūdžius, atranda naujų tempo kaitos, pauzių, balso tono naudojimo galimybių. Mokytojas pademonstruoja ir sukuria situacijų sąlygiškesnėms vaidybos raiškos priemonėms mokytis. „Karštos kėdės“, „forumo teatro“ metodais mokiniai mokosi išmoktas priemones tikslingai panaudoti savo ir kitų sukurtuose siužetuose. Mokiniai vertina savo pačių ir draugų vaidybą, tempą, bendravimą pagal sutartus kriterijus (aprangą, laikyseną, kalbėjimo aiškumą, garsumą ir kt.).
Stengtis siekti kūrybinio darbo tikslo.	1.4. Bendradarbiaujant grupėse parengti ir parodyti su kitais dalykais integruotų vaidybinių situacijų	1.4.1. Nusakyti situacijos turinį ir raiškos priemones. 1.4.2. Paaiškinti, kokios kitų dalykų žinios ir gebėjimai reikalingi norint perteikti vaidybinių situaciją.	1.4. Mokytojas pateikia su kitais dalykais integruotų vaidybinių situacijų pavyzdžių, mokiniai skatinami juos perkurti ar sukurti savų variantų. Organizuojama idėjų „mugė“. Vėliau mokiniai pasirenka turinį iš kitų dalykų pamokų ir savarankiškai sumano pagal jį

	(pvz., „Pamoka viduramžiais“, „Dailininkas ir gyvieji paveikslai“).	1.4.3. Paaiškinti, kokią mintį siekta perteikti sukurta situacija.	vaidybinių situacijų. Daug dėmesio skiriama perteikiamai minčiai aiškintis (pvz., kad pamokos viduramžiais vyko griežtoje atmosferoje).
2. Vaidinimų stebėjimas, interpretavimas, vertinimas			
Noriai dalytis nuomone, stengtis ją pagrįsti. Pripažinti ir gerbti kito nuomonę.	2.1. Nusakyti vaidinimo temą ir pagrindinę mintį, pagrįsti ją konfliktu, atomazga. Apibūdinti personažų charakterius.	2.1.1. Pagrįsti nusakomą vaidinimo temą, pagrindinę mintį turiniu (kokie personažai vaizduojami, kokie jų santykiai, koks kyla konfliktas, kaip jis išsprendžiamas). 2.1.2. Pagrįsti personažų charakterio apibūdinimus naudojamomis kalbėjimo (intonavimo), judėjimo priemonėmis, kostiumais, muzika.	2.1. Mokytojas organizuoja diskusijas, taiko kolektyvinį rašymą (pvz., laiško, atsiliepimo), padėdamas mokiniams išsiaiškinti vaidinimo temą, pagrindinę mintį, susieti ją su konfliktu, atomazga. Užduodamas klausimų, organizuodamas mįslių konkursus atkreipia mokinių dėmesį į aktorių judesio, balso, daiktų, kostiumų, kitų priemonių ypatybes.
3. Teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas			
Siekti geriau pažinti gimtąją ir kitas kultūras, jas gerbti.	3.1. Apibūdinti, kaip teatro vaidinimai atspindi kultūrinę epochą, kurioje jie kuriami.	3.1.1. Nurodyti Lietuvos, Europos, kitų pasaulio šalių praeities ir dabarties teatro (pvz., lietuvių Klotimo teatro, senovės graikų teatro, japonų No teatro) keliamas aktualias idėjas, vaidinimų organizavimo ypatumus.	3.1. Mokytojas nuolat teikia mokiniams trumpų kūrybinių užduočių, kurias atliekant reikia gilintis į istorinę ir šių dienų vaizdinę, rašytinę teatro medžiagą (pvz., „keliauti per epochas“). Tai, ką atrado ar suprato, mokiniai užrašo kompiuteriu ir deda į Teatro aplanką, pristato klasei. Surinkta medžiaga pasinaudojama teatrinėje raiškoje.
Stengtis suprasti teatro dalyko mokymosi savitumą. Pripažinti iškylančius mokymosi sunkumus, stengtis juos įveikti.	4.1. Apibūdinti, kuo skiriasi ir kuo panašus teatro ir kitų dalykų mokymasis. Išsikelti mokymosi tikslus, kurių sieks per artimiausias teatro pamokas. Su jais susieti mokymosi būdus.	4.1.1 Nurodyti svarbiausius teatro ir kitų dalykų mokymosi skirtumus (ne toks svarbus vadovėlis, žinios perimamos stebint, praktiškai veikiant) ir panašumus (gabumus ir kūrybingumą reikia ugdytis įgyjant žinių, išmokstant naudotis priemonėmis, ir kt.). 4.1.2. Nusakyti, kas sekasi, kas – nelabai ir atsižvelgiant į tai formuluoti, ką artimiausiu metu reikėtų išmokyti. 4.1.3. Išvardyti mokymosi būdus (pvz., atidus stebėjimas, mokymasis iš mokytojo parodymo, bendradarbiavimas, naudojimas internetu naršyklėmis, elektroniniu paštu ir kt.).	4.1. Pateikdamas atvirųjų klausimų, trumpų tekstų su klausimais, paveikslėliais mokytojas skatina mokinius savarankiškai rasti mokymo ir mokymosi būdų skirtumus ir panašumus, daryti apibendrinimus. Mokiniai skatinami suprasti, ko išmoko, pasiekė, ir tuo džiaugtis; tai, kas nesiseka, užsirašyti, apmąstyti, išsikelti kaip artimiausius mokymosi tikslus. Apmąstyti mokymąsi ir kelti jo tikslus padeda individualūs Teatro aplankai. Ugdant mokėjimą mokytis remiamasi informacinių komunikacinių technologijų taikymo gebėjimais.

11.3.2. Turinio apimtis. 5–6 klasės

11. 3. 2. 1. Teatro raiška. Kurdami dramos siužetus, mokiniai vaizduoja jiems aktualias ir iš gyvenimo, liaudies bei literatūrinių pasakų, kitų kūrinių gerai pažįstamas konfliktines situacijas, nesiekdami aprėpti socialinio kultūrinio konteksto detalių. Siužetuose turėtų būti vaizduojami ne daugiau kaip 2–3 veikėjai. Mokiniai, atlikdami jau žinomas ir naujas, sudėtingesnes kūrybines vaidybos užduotis, įtvirtina laisvumo, orientavimosi, bendravimo, improvizavimo, kalbos padargų, kvėpavimo ir balso valdymo, veikimo įvairiu tempu gebėjimus. Išsamiai išnagrinėja 3–4 mizanscenų, sąlygiškesnių raiškos priemonių naudojimo, su kitais dalykais integruotų vaidybinių situacijų pavyzdžius, pagal juos sukuria savo variantų. Mokinių pasirodymų žiūrovai – vaikai, žemesnių klasių mokiniai, bendraamžiai. Pasirodymai rengiami klasėse. Atskirų vaidybinių situacijų trukmė – ne ilgesnė kaip 3 min.

11.3.2.2. Stebėjimas, interpretavimas, vertinimas. Mokiniai stebi, interpretuoja ir vertina įvairių žanrų teatro vaidinimus: lėlių, dramos, muzikinius, operos, baleto ir kt. Per metus mokiniai turėtų pamatyti bent 2–3 teatro vaidinimus. Interpretuojant vaidinimus daugiausia dėmesio kreipama į vaizduojamą konfliktą, atomazgą, bandoma apibūdinti veikėjų charakterius, išskirti itin ryškias, sąlygiškas raiškos priemones.

11.3. 2.3. Teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenimu pažinimas. Mokiniai pasirinktinai analizuoja 2–3 Lietuvos ir Europos arba kitų pasaulio šalių praeities ir dabarties teatro (senovės graikų, viduramžių, japonų No teatro, *Commedia dell'arte*, Jėzuitų teatro, Klojimo teatro, buitinio psichologinio teatro, šiuolaikinio Lietuvos teatro (Keistuolių, vaikų ir jaunimo teatro studijų) pavyzdžius.

11.3.3. Vertinimas. 5–6 klasės

11.3.3.1. Šiame skyrelyje pateikiami bendriausi trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jais nusakomi gebėjimai, žinios ir supratimas, kuriuos mokinytis turi būti įgijęs koncentro pabaigoje. Patenkinamas lygis atitinka 4–5 balus, pagrindinis – 6–8 balus, aukštesnysis – 9–10 balų. Nuostatos atskirai nevertinamos, jų raiška atsispindi visų trijų lygių pasiekimuose. Nurodomi pasiekimų lygių požymiai turėtų padėti priimti sprendimus apie mokinių pasiekimus ir padarytą pažangą.

11.3.3.2. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės

Lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
---	--------------	-------------	--------------

1. Teatro raiška	Yra įgijęs paskirų žinių, kurias parodo praktiškai, atlikdamas užduotis su mokytojo pagalba. Pasiūlo, kokį pavaizduoti konfliktą, kaip sceninio apipavidalinimo detale atskleisti temą. Vaidindamas grupėje stengiasi atskleisti personažo tikslą. Prisideda prie su kitais mokomaisiais dalykais integruotų vaidybinių situacijų parengimo.	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai ir nusako žodžiais. Padedamas mokytojo ir savarankiškai sudaro nuoseklias konfliktą vaizduojančių situacijų sekas, sumano mizanscenas, sceninio apipavidalinimo detales, tinkamas išreikšti temą. Vaidindamas grupėje ir pavieniui siekia atskleisti personažo tikslą, panaudoja 2–3 sąlygiškesnes priemones. Bendradarbiaudamas grupėse parengia ir parodo su kitais dalykais integruotų vaidybinių situacijų pavyzdžių.	Yra įgijęs tvirtų žinių, kurias parodo praktiškai ir gali smulkiai paaiškinti, pritaikyti naujose situacijose. Savarankiškai kelia siužeto idėjas, sudaro konfliktą vaizduojančių situacijų sekas. Teikia originalių ir tinkamų mizanscenų ar sceninio apipavidalinimo sumanymų. Vaidindamas nuolat siekia atskleisti personažo tikslą, įtaigiai naudoja sąlygiškesnes raiškos priemones. Gali vadovauti grupei, rengiant ir parodant su kitais dalykais integruotas vaidybines situacijas.
2. Vaidinimų stebėjimas, interpretavimas, vertinimas	Padedamas mokytojo nusako vaidinimo temą, perteikiamą mintį. Apibūdina personažą ir susieja su panaudota sąlygiška raiškos priemone.	Padedamas mokytojo ir savarankiškai nusako temą, išsamiai aptaria perteikiamą mintį, pagrindžia ją personažų konfliktu, atomazga. Apibūdina pagrindinių personažų charakterius ir susieja su 2–3 panaudotomis sąlygiškomis raiškos priemonėmis.	Savarankiškai nusako temą, interpretuoja vaidinimo perteikiamą mintį, pagrindžia ją personažų konfliktu, atomazga. Išsamiai apibūdina veikėjų charakterius ir pagrindžia 3–4 panaudotomis sąlygiškomis raiškos priemonėmis.
3. Teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	Padedamas mokytojo keliais sakiniiais nusako tam tikros kultūros teatro keliamas idėjas.	Apibūdina dviejų kultūrų teatro keliamas idėjas ir vaidinimų organizavimo ypatumus. Dažnai tinkamai vartoja sąvokas.	Išsamiai apibūdina dviejų ar trijų kultūrų teatro keliamas idėjas ir vaidinimų organizavimo ypatumus. Tinkamai vartoja sąvokas.
4. Mokėjimas mokytis	Padedamas mokytojo nurodo 1–2 mokymosi būdus, išsikelia mokymosi uždavinį.	Padedamas mokytojo ir savarankiškai nurodo 2–3 mokymosi būdus, nusako, kokių rezultatų pasiekė, išsikelia mokymosi uždavinius.	Savarankiškai nurodo 3–4 mokymosi būdus, paaiškina, kokių rezultatų pasiekė, nuolat kelia mokymosi uždavinius.

11.4. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 7–8 klasės

Skyriuje aprašomi reikalavimai 7–8 klasių mokinių pasiekimams, ugdymo gairėms, turinio apimčiai, nurodomi bendriausi trijų pasiekimų lygių požymiai. Mokinių gebėjimų, žinių ir supratimo bei ugdymo gairių numeravimo pirmasis skaitmuo rodo veiklos srities numerį (pvz., 1 – Teatro raiška). Nuostatos nenumerojamos, nes jos gali būti ugdomos ne vienoje veiklos srityje.

11.4.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 7–8 klasės

Numatomi kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimai yra orientuoti į kompetenciją: nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visumą. Nuostatos – tai mokinių santykis su tam tikra veikla, kurios gebėjimai ugdomi. Gebėjimai suprantami kaip išugdytos galios veikti, taikyti žinias ir supratimą.

Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir suprasti, kad galėtų parodyti gebėjimus. Ugdymo gairėmis atkreipiamas dėmesys į aktyvaus mokymo ir mokymosi metodus, mokytojo ir mokinių sąveikos ypatumus. Jos yra rekomendacinio pobūdžio.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Teatro raiška			
Siekti suprasti, kaip ir kodėl keičiasi žmonių santykiai.	1.1. Remiantis literatūros kūriniu, vaizduote, patirtimi sudaryti siužeto epizodų sekas, vaizduojančias personažų santykių raidą (pvz., nuo priešiško iki draugystės; nuo neapykantos iki meilės).	1.1.1. Pasirinktame literatūros kūrinyje išskirti 3–4 situacijas, atskleidžiančias personažų santykių raidą. 1.1.2. Apibūdinti personažų bruožus, elgesį, kalbą remiantis jų prototipais gyvenime. 1.1.3. Nurodyti, kokios yra kiekvienos situacijos aplinkybės, kaip jas personažai vertina, ko siekia, kokiomis priemonėmis, kaip rutuliojasi personažų santykiai. 1.1.4. Paaikškinti savo santykį su vaizduojamu personažu (kaip su rimtu, dramatišku, komišku ar kitoku). Nurodyti, kokios naudojamos priemonės (poelgiai, žodžiai) šį santykį atskleidžia.	1.1. Mokytojas pasiūlo mokiniams išplėtoti dramatinę situaciją (sukurti personažus, modeliuoti jų santykių raidą ir kt.). Taikydami „karštos kėdės“, „forumo teatro“, „sustingusių vaizdų“ ir kitus metodus mokosi atpažinti personažų prototipus gyvenime (taip mokiniai surenka raiškai įtikinamos medžiagos ir kartu išmoksta ją laisviau valdyti). Vėliau panašių situacijų atranda literatūros kūriniuose, išplėtoja jas (arba priešingai, pirma kūrinyje atranda situacijas, vėliau ieško panašių į jas gyvenime, – tai priklauso nuo individualių mokinių savybių). Mokiniai daugeliu atvejų nesąmoningai išreiškia savo santykį su vaizduojamu personažu, todėl labai svarbu šį santykį, kartu ir jo raiškos priemones, įsisąmoninti (dėl to užduodama papildomų klausimų, piešiama, taikomi kiti metodai).
Siekti pažinti ir kūrybingai panaudoti savo ir kitų šalių teatro kultūrinį paveldą.	1.2. Pritaikyti scenoje praeities ar dabarties teatrų kultūrinius įvaizdžius.	1.2.1. Pristatyti (koliažu, „scenos dėžėje“, daugialypės terpės pateiktimi) būdingiausias pasirinkto Lietuvos, Europos ar kitų pasaulio šalių teatro sceninės raiškos priemones. 1.2.2. Nusakyti, kokios praeities ir dabarties teatro dekoracijų ar kostiumų detalės (pvz., etnografinės Klotimo teatro detalės), garsiniai fragmentai tikėtų perteikti sukurto siužeto aplinką.	1.2. Mokytojas nusako įvairių kultūrų teatro scenovaizdžio, kostiumo raidą, sudomindamas mokinius. Vėliau mokiniai bendradarbiaudami grupėse atlieka ilgalaikius projektus, gilina į pasirinktas kultūras, sukuria koliažą, albumus, pieštinius eskizus ar „scenos dėžę“, juos pristato. Paskui prisiima režisieriaus, scenos dailininko vaidmenį ir bendradarbiauja ieškodami, kokios detalės geriausiai tikėtų išreikšti jų sukurtų dramos siužetų aplinką.
Rodyti drąsą ir pasitikėjimą reiškiant savo personažo poziciją.	1.3. Vaidinant siekti atskleisti svarbiausią personažo tikslą (pvz., teisingumo pergalę), kartais panaudoti savo	1.3.1. Nusakyti, kokio svarbiausio tikslo ir kokiomis priemonėmis siekė vaidindamas personažą. 1.3.2. Nusakyti metaforines raiškos priemones, kurios tikėtų išreikšti tam tikrų	1.3. Mokytojas, atlikdamas vaidmenį, demonstruodamas spektaklį, filmų įrašus, padeda mokiniams suprasti, kas yra svarbiausias personažo tikslas, kaip jis susijęs su kūriniu siekiama perteikti prasme, personažo charakteriu, ir kaip šį tikslą

	atrastas metaforines raiškos priemonės. Kaitalioti tempą, bandyti perteikti vaidmens ritmą. Bendrauti su partneriu.	personažų mintis, jausmus (pvz., susidūrimą su kliūtimis rodo šokinėjimas per virvutę). 1.3.3. Pateikiant pavyzdį paaiškinti vaidmens ritmą. 1.3.4. Nurodyti bendravimo su partneriu teigiamus aspektus ir trūkumus.	įgyvendinti padeda kiti, paprastesni poelgiai (siekdamas teisingumo, personažas atsiprašo arba sutaiko kitus). Analizuojant vaidmenis, padedama suprasti ritmą, jo sąsajas su personažo bruožais, sceninių vertinimų intensyvumu. Nagrinėjant vaidinimų įrašus aiškinamasi, kaip personažų mintys, požiūriai išreiškiami metaforinėmis priemonėmis. Vėliau sumano savo metaforinių raiškos priemonių.
Siekti parengti svarbų, įdomų renginį.	1.4. Bendradarbiaujant grupėse parengti ir parodyti klasėje teatralizuotą kultūrinį renginį (pvz., „10 minučių prieš Vasario 16-ąją“).	1.4.1. Nusakyti, kokią kultūriniu požiūriu svarbią mintį siekia perteikti renginiu. 1.4.2. Apibūdinti panaudotas kitų dalykų, platesnes kultūrinės žinias ir gebėjimus. 1.4.3. Nurodyti renginio organizavimo veiklas (pvz., temos pasirinkimas, medžiagos surinkimas ir kt.).	1.4. Mokytojas pateikia teatralizuoto kultūrinio renginio programos pavyzdį ir kartu su mokiniais jį išanalizuoja, taip pat aptaria jam parengti ir įgyvendinti reikalingus etapus, sutaria, kokių etapų bus laikomasi klasėje. Mokiniai mokosi vertinti įvairius renginius kultūrinės svarbos, įdomumo požiūriu. Vėliau mokiniai patys sudaro programų, jas aptaria ir tobulina atsižvelgdami į pastabas, pasiūlymus, apklaudami būsimus žiūrovus, išsiaiškindami jų nuomonę.
2. Vaidinimų stebėjimas, interpretavimas, vertinimas			
Stengtis geriau suprasti vaidinimą, aiškintis įvairias nuomones ir požiūrius.	2.1. Nusakyti ir pagrįsti vaidinimo temą, savą vaidinimo supratimą ir vertinimą, atsižvelgiant į siužetą, scenines metaforas, teatrinės raiškos dinamiką.	2.1.1. Nurodyti, kaip vaidinimo tema, supratimas ir vertinimas susijęs su siužeto raida, sceninėmis metaforomis. 2.1.2. Pateikti teatrinės raiškos dinamikos pavyzdžių (garsu – tylu, šviesu – tamsu, judėjimas – rimbis).	2.1. Mokantis geriau suprasti vaidinimo temą, perteikiamą mintį daugiausiai dėmesio skiriama sceninių metaforų, sukuriamų scenovaizdžiu, plastika, triukšmais ir kt., aiškinimuisi. Keletą kartų peržiūrint įrašus, mokiniams padedama pastebėti teatrinės raiškos dinamiką. Norint geriau ją suvokti gali būti taikomas schemų piešimo metodas.
3. Teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas			
Teigiamai vertinti teatro žiūrovų poreikių įvairovę. Neigiamai vertinti negatyvų žiūrovų elgesį.	3.1. Apibūdinti, kaip įvairių kultūrų teatro repertuaras atitinka žiūrovų poreikius, palyginti žiūrovų elgesį teatro ir kituose kultūriniuose, sporto renginiuose.	3.1.1. Nurodyti Lietuvos, Europos, kitų pasaulio šalių praeities ir dabarties teatro (lietuvių Klotimo teatro, senovės graikų teatro, Keistuolių teatro) repertuaro ir lankomumo ypatumus (žiūrovų aktyvumas, amžius ir kt.). 3.1.2. Apibūdinti, kaip žiūrovų elgesys priklauso nuo vaidinimo žanro, renginio pobūdžio (opera, pramoginis renginys, krepšinio rungtynės ir kt.), žiūrovų amžiaus.	3.1. Mokiniai apsilanko teatruose (jų internetinėse svetainėse), studijuoja informacijos šaltinius, siekdami išsiaiškinti įvairių kultūrų teatro repertuaro ir žiūrovų lankomumo ypatumus. Medžiagos pagrindu diskutuoja apie šių dienų žiūrovų lankymosi teatre problemas. Remdamiesi stebėjimais, žiniasklaidos pranešimais aptaria žiūrovų elgesį teatro vaidinimuose, sporto, švenčių, pramogų renginiuose, jo skirtumus. Mokiniai parengia koliažų, informacinių stendų, suvaidina įvairių žiūrovų elgesio situacijų, taip parodydami

		Nurodyti negatyvų žiūrovų elgesį (muštynės ir kt.).	žinias, gebėjimus ir savo požiūrį.
Prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi, stengtis kontroliuoti mokymosi procesą.	4.1. Apibūdinti teatro dalyko mokymosi reikšmę asmeniniam tobulėjimui. Rinktis užduotis atsižvelgiant į mokymosi tikslus. Planuoti užduočių atlikimą.	4.1.1. Nurodyti, kaip teatriniai gebėjimai (raumenų atpalaidavimas stebimoje situacijoje ir kt.) gali būti pritaikomi naujoje situacijoje – mokykloje ar už mokyklos ribų. 4.1.2. Nurodyti, kokiais mokymosi tikslais pasirinko užduotį. 4.1.3. Nurodyti, kokiais etapais, per kokį laiką ir kokias priemones naudodami atliks užduotis, kokio rezultato sieks.	4.1. Mokytojas paaiškina, kaip teatro žinios ir gebėjimai gali būti pritaikyti naujose situacijose, padeda suvokti platesnę teatro dalyko mokymosi reikšmę, didina mokymosi motyvaciją. Mokiniai skatinami rinktis kūrybines užduotis, savo pasirinkimą pagrįsti išbandymo, tobulėjimo tikslais. Mokytojas padeda pagal pavyzdį suplanuoti trumpalaikes (vieno dviejų mėnesių) užduotis, priemones, aiškiai įsivaizduoti laukiamą rezultatą, suprasti vertinimo kriterijus.

11.4.2. Turinio apimtis. 7–8 klasės

11.4.2.1. Teatro raiška. Kurdami dramos siužetus, mokiniai remiasi jiems aktualiomis, iš gyvenimo, žiniasklaidos pranešimų gerai pažįstamomis situacijomis, lietuvių ir kitų šalių autorių literatūros kūrinių. Pasirinktinai nagrinėjamos 2–3 Lietuvos, Europos ar kitų pasaulio šalių ar laikotarpių teatro (senovės graikų, viduramžių, *Commedia dell'arte*, Jėzuitų teatro, Klojimo teatro, realizmo, absurdo, žiaurumo, metaforinio teatro) scenovaizdžio, kostiumo, vaidybos raiškos priemonės. Surengiami ne ilgesni kaip 10 minučių teatralizuoti renginiai klasėje.

Turinio minimumas. Pasirinktinai nagrinėjamos vienos šalies ar laikotarpio teatro sceninės raiškos priemonės.

11.4.2.2. Vaidinimų stebėjimas, interpretavimas, vertinimas. Mokiniai stebi įvairių žanrų mokyklų, savivaldybių ir profesionalių teatrų vaidinimus ar jų įrašus. Rekomenduojama per metus pažiūrėti ne mažiau kaip 2–3 profesionaliojo teatro vaidinimus. Stengiamasi sudaryti galimybę pamatyti pastatymus, kuriuose vartojama šiuolaikinė, metaforinių priemonių gausa pasižyminti teatro kalba.

11.4.2.3. Teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas. Mokiniai analizuoja 2–3 šalių ar laikotarpių (praeities, dabarties) teatro repertuarą ir žiūrovų lankomumą. Aptaria žiūrovų elgesio ypatumus, nagrinėdami 2–3 pasirinktus teatro spektaklius, kitus kultūrinius renginius, sporto varžybas.

11.4.3. Vertinimas. 7–8 klasės

11.4.3.1. Šiame skyrelyje pateikiami bendriausi trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jais nusakomi gebėjimai, žinios ir supratimas, kuriuos mokinyss turi būti įgijęs koncentro pabaigoje. Patenkinamas lygis atitinka 4–5 balus, pagrindinis – 6–8 balus, aukštesnysis – 9–10 balų. Nuostatos atskirai nevertinamos, jų raiška atsispindi visų trijų lygių pasiekimuose. Nurodomi pasiekimų lygių požymiai turėtų padėti priimti sprendimus apie mokinių pasiekimus ir padarytą pažangą.

11.4.3.2. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės

Lygiai Pasiiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
1. Teatro raiška	Yra įgijęs paskirų žinių, kurias parodo praktiškai, atlikdamas užduotis su mokytojo pagalba. Naudodamasis pavyzdžiu sukuria siužetą, pritaiko sceninius kultūrinius įvaizdžius. Vaidindamas grupėje stengiasi reikiamai atskleisti svarbiausią personažo tikslą. Prisideda prie teatralizuoto renginio organizavimo.	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai ir nusako žodžiais. Padedamas mokytojo ir savarankiškai sukuria siužetą, išryškina santykių raidą, pritaiko 2–3 sceninius kultūrinius įvaizdžius, atsižvelgdamas į norimą perteikti aplinką. Vaidindamas stengiasi atskleisti svarbiausią personažo tikslą, kartais naudoja metaforines priemones. Aktyviai dalyvauja organizuojant teatralizuotą renginį.	Yra įgijęs tvirtų žinių, kurias parodo praktiškai ir gali smulkiai paaiškinti, pritaikyti naujose situacijose. Savarankiškai sukuria siužetą, aiškiai perteikia santykių raidą, pritaiko 2–3 sceninius kultūrinius įvaizdžius, atsižvelgdamas į norimą perteikti aplinką. Vaidindamas aiškiai atskleidžia svarbiausią personažo tikslą, naudoja metaforines priemones. Gali vadovauti organizuojant teatralizuotą renginį.
2. Vaidinimų stebėjimas, interpretavimas, vertinimas	Padedamas mokytojo nusako vaidinimo temą, keliais žodžiais – savą jo supratimą, nurodo vieną sceninę metaforą.	Padedamas mokytojo ir savarankiškai nusako ir 1–2 požymiais pagrindžia vaidinimo temą, savą jo supratimą ir vertinimą. Nurodo 3–4 sceninių metaforų panaudojimo atvejus, 1–2 dinamikos momentus.	Savarankiškai nusako ir 2–3 požymiais pagrindžia vaidinimo temą, savą jo supratimą ir vertinimą. Nurodo 3–4 sceninių metaforų panaudojimo atvejus, 3–4 dinamikos momentus.
3. Teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	Padedamas mokytojo keliomis frazėmis nusako pasirinktos šalies ar laikotarpio teatro repertuaro ir žiūrovų lankomumo ypatumus.	Padedamas mokytojo ir savarankiškai apibūdina 2–3 šalių ar laikotarpių teatro repertuaro ir žiūrovų lankomumo ypatumus, žiūrovų elgesio priklausomumą nuo amžiaus, teatro vaidinimo, renginio žanro.	Savarankiškai ir išsamiai apibūdina 2–3 šalių ar laikotarpių teatro repertuaro ir žiūrovų lankomumo ypatumus, žiūrovų elgesio priklausomumą nuo amžiaus, teatro vaidinimo, renginio žanro.
4. Mokėjimas mokytis	Keliomis frazėmis nusako teatro dalyko mokymosi reikšmę asmeniniam tobulėjimui.	Padedamas mokytojo ir savarankiškai apibūdina teatro dalyko mokymosi reikšmę asmeniniam tobulėjimui, numato užduočių atlikimo laiką, priemones, laukiamus rezultatus.	Savarankiškai ir išsamiai apibūdina teatro dalyko mokymosi reikšmę asmeniniam tobulėjimui, numato užduočių atlikimo laiką, priemones, laukiamus rezultatus.

11.5. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 9–10 klasės

Skyriuje aprašomi reikalavimai 9–10 klasių mokinių pasiekimams, ugdymo gairėms, turinio apimčiai, nurodomi bendriausi trijų pasiekimų lygių požymiai. Mokinių gebėjimų, žinių ir supratimo bei ugdymo gairių numeravimo pirmasis skaitmuo rodo veiklos srities numerį (pvz., 1 – Teatro raiška). Nuostatos nenumerojamos, nes jos gali būti ugdomos ne vienoje veiklos srityje.

11. 5.1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 9–10 klasės

Numatomi kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimai yra orientuoti į kompetenciją: nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visumą. Nuostatos – tai mokinių santykis su tam tikra veikla, kurios gebėjimai ugdomi. Gebėjimai suprantami kaip išugdytos galios veikti, taikyti žinias ir supratimą. Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir suprasti, kad galėtų parodyti gebėjimus. Ugdymo gairėmis atkreipiamas dėmesys į aktyvaus mokymo ir mokymosi metodus, mokytojo ir mokinių sąveikos ypatumus. Jos yra rekomendacinio pobūdžio.

Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
1. Teatro raiška			
Būti atsakingam už savo ir kitų žmonių gyvenimą.	1.1. Bendradarbiaujant su grupės nariais sukurti scenarijų, vaizduojantį, kaip lemtingi žmonių poelgiai (emigracija, narkotikų vartojimas, skyrybos, išdavystė, savižudybė) pakeičia jų pačių ir kitų žmonių gyvenimą.	1.1.1. Pasirinktame literatūros kūrinyje išskirti 4–5 situacijas, atskleidžiančias personažų gyvenimo posūkius. 1.1.2. Apibūdinti personažų bruožus, elgesį, kalbą, remiantis jų prototipais gyvenime. 1.1.3. Nurodyti, kokios yra kiekvienos situacijos aplinkybės, kaip jas personažai vertina, ko siekia, kokiomis priemonėmis, kas įvyksta kiekvieno personažo gyvenime. 1.1.4. Paašškinti, kokią dorovinę problemą vaizduoja siužetas, įvertinti jos aktualumą, vertinimus pagrįsti.	1.1. Mokytojas, aptardamas žiniasklaidos pranešimus, publicistiką, skatina mokinius nagrinėti, kokių lemtingų padarinių kai kurie poelgiai gali turėti jų pačių ir kitų žmonių gyvenime. Mokiniai, naudodamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, aprašo (proza arba dramos forma) personažus, jų gyvenimo aplinkybes, siekius, įvykių raidą. Vėliau skaido aprašymą į situacijas, parašo scenarijaus (dramos) projektus. Jų tinkamumą tikrina skaitydami, vaidindami, koreguoja pagal pastabas, sutartus kriterijus. Vienas iš svarbiausių kriterijų – dorovinio turinio aktualumas, jis turi padėti jaunuoliams ugdytis atsakomybės sau, savo šeimai jausmą.
Pripažinti kiekvienos kultūros vertingumą.	1.2. Pritaikyti praeities ir dabarties kultūrinius įvaizdžius kuriant scenines metaforas.	1.2.1. Nurodyti šiuolaikiniuose dramos spektakliuose kaip scenines metaforas naudojamus įvairių kultūrų įvaizdžius (pvz., Salės personažas, „Karvelėlio“ melodija „Madagaskaro“ spektaklyje). Naudotis interneto naršyklėmis, išplėstine paieška. 1.2.2. Nusakyti, kokias įvairių kultūrų detales, garsinius fragmentus tikėtų panaudoti kaip scenines metaforas kuriamuose scenarijuose.	1.2. Mokiniai, atlikdami ilgalaikius projektus, analizuoja šiuolaikiniuose dramos spektakliuose naudojamas scenines metaforas, jų sąsajas su įvairių šalių, tautų, socialinių grupių kultūrų įvaizdžiais, ieško idėjų savai kūrybai. Vėliau kuria sceninio apipavidalinimo projektus savo pačių, draugų scenarijams, panaudodami kultūrinius įvaizdžius kaip metaforas. Šie projektai gali būti įgyvendinami klasėje, rengiant mokyklos renginius arba likti užfiksuoti kompiuteryje.
Siekti sukurti apibendrintą personažo paveikslą.	1.3. Vaidinant siekti atskleisti svarbiausią personažo tikslą, naudoti metaforines raiškos priemones apibendrintam	1.3.1. Nusakyti, kokio svarbiausio tikslo ir kokiomis priemonėmis siekė vaidindamas personažą. 1.3.2. Pateikiant pavyzdį paašškinti, kaip metaforinės raiškos priemonės padeda	1.3. Mokytojas, keletą kartų parodydamas tuos pačius fragmentus, skatina mokinius pastebėti aktorių naudojamas metaforines balso, judesio priemones, iš jų suvokti aktoriaus santykį su kuriu paveikslu, apibendrintus paveikslą bruožus. Vėliau mokiniai

	paveikslui kurti.	sukurti apibendrintą personažo paveikslą. 1.3.3. Pateikiant pavyzdį paaiškinti, kaip vaidmeniu perteikiamas aktoriaus santykis su kuriu personažu.	bando išsiaiškinti savo pačių santykį su personažu, jį išryškinti siekdami svarbiausio personažo tikslo, naudodami savitas metaforines priemones.
Veiksmingai dirbti įvairiose grupėse, siekti pritaikyti teatrinius gebėjimus mokyklos mastu.	1.4. Bendradarbiaujant grupėse parengti ir parodyti teatro renginį mokykloje, panaudojant šiuolaikines menines formas (akciją, performansą, kitas), atsižvelgti į žiūrovų interesus.	1.4.1. Nusakyti, kokiems žiūrovams skiria renginį, kokias priemones naudoja, kad atitiktų jų interesus, kokią svarbią mintį siekia perteikti. 1.4.2. Apibūdinti panaudotas kitų dalykų, platesnes kultūrinės žinias ir gebėjimus. 1.4.3. Apskaičiuoti renginiui reikalingas išlaidas ir paaiškinti skaičiavimo metodiką.	1.4. Mokytojas aptaria su mokiniais renginio organizavimo etapus (pvz., idėjos iškėlimas, komandos subūrimas ir kt.). Mokiniai atlieka ilgalaikius renginio projektus. Juos atlikdami išsiaiškina (apklausos būdu), koks turinys ir kokios raiškos priemonės labiausiai atitiktų žiūrovų interesus. Projekto eigą, įvairių žinių rinkimą ir panaudojimą fiksuoja Teatro aplanke.
2. Stebėjimas, interpretavimas, vertinimas			
Stengtis suprasti vaidinimą pastebint, atrandant naujas raiškos priemones.	2.1. Nusakyti ir pagrįsti vaidinimo žanrą, temą, problemą, režisieriaus požiūrį, vertinti jo aktualumą ir raiškos priemones.	2.1.1. Pagrįsti vaidinimo žanrą, temą, supratimą ir vertinimą aktorių naudojamomis raiškos priemonėmis. 2.1.2. Paaiškinti, kokiomis nežodinėmis metaforinėmis priemonėmis režisierius išreiškia savo požiūrį į vaizduojamą dorovinę (būties) problemą. Bandyti vertinti jos aktualumą asmeniniu, bendruomeniniu, visuomeniniu požiūriu.	2.1. Mokiniai keletą kartų stebi ir interpretuoja tuos pačius vaidinimus. Mokytojas, remdamasis kritine medžiaga ir taikydamas komentavimo, klausinėjimo ir kitus metodus, padeda suvokti, kokiomis priemonėmis (scenų išdėstymu, personažų interpretacijomis, papildomomis sceninėmis metaforomis) režisierius išreiškia savo požiūrį. Mokiniai skatinami aptarti režisieriaus požiūrį, lyginti jį su savo pačių, numanomais bendruomenės, visuomenės požiūriais.
3. Teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas			
Pripažinti teatro reikšmę. Didžiuotis lietuvių teatro laimėjimais Europoje ir pasaulyje.	3.1. Vertinti teigiamą dramos spektaklių įtaką kultūrinėms visuomenės vertybėms. Apibūdinti Lietuvos profesionaliojo ir mėgėjų teatro laimėjimus Europoje ir pasaulyje.	3.1.1. Pateikiant pavyzdžių paaiškinti, kaip dramos teatras sustiprino kultūrinės bendruomenės, visuomenės vertybes (Klojimo teatras, Žydų teatras Vilniuje, XX a. lietuvių teatras okupacijos sąlygomis). 3.1.2. Pateikti labiausiai pripažintų Lietuvos profesionaliojo ir mėgėjų teatro vaidinimų pavyzdžių, nurodyti jų ypatumus.	3.1. Mokytojas pateikia svarbiausią informaciją apie dramos teatro vaidmenį ugdant kalbos, tautos išlikimo, laisvės ir kitas svarbias vertybes. Vėliau mokiniai studijuoja šaltinius, renka įdomią, aktualią medžiagą, ją pristato. Daugiau dėmesio skiriama būdingoms vaidinimų ypatybėms (režisieriaus požiūrio aktualumui, ryšiam sąlygiškumui, metaforiškumui ir kt.), nulėmusioms pripažinimą.
Branginti įgytą teatro dalyko mokymosi patirtį, siekti ją plėtoti,	4.1. Apibūdinti teatro dalyko mokymosi reikšmę tolesniam mokymuisi, karjeros galimybėms.	4.1.1. Nurodyti mokymo programas, darbo vietas, kuriose reikalinga arba pageidautina asmens teatrinė, sceninė patirtis. 4.1.2. Nurodyti, kokiais etapais, per kokį	4.1. Mokiniai, vadovaujami mokytojo, pateikia informaciją apie teatrinės sceninės patirties reikšmę galimybėms mokytis toliau, sėkmingai pasirinkti darbą, karjerą. Mokiniai skatinami taikyti

pritaikyti.	Planuoti ilgalaikes užduotis, numatyti jų atlikimo priemones, laukiamus rezultatus.	laiką ir kokiais priemonėmis naudodami atliks ilgalaikes užduotis. Remiantis sutartais kriterijais nurodyti, kokio rezultato sieks. 4.1.3. Nurodyti, kokiais mokymosi tikslais pasirinko užduotį. Nusakyti, kas sekėsi, ką reikėtų taisyti.	„žemėlapiu“, dienoraščio rašymo, kitus metodus planuojant savo mokymąsi ir užduočių atlikimą, trumpai, bet aiškiai pagrįsti užduočių pasirinkimą, kad mokymasis būtų sąmoningas. Teatro aplankė mokiniai įvertina rezultatų sėkmingumą, nurodo trūkumus.
-------------	---	--	--

11.5.2. Turinio apimtis. 9–10 klasės

11.5.2.1. Teatro raiška. Kurdami dramos siužetus, mokiniai remiasi lietuvių ir kitų šalių autorių proza, dramaturgija, žiniasklaidos pranešimais, interneto lankytojų nuomonėmis. Pasirinktinai nagrinėjamos 2–3 Lietuvos, Europos ar kitų pasaulio šalių ar laikotarpių teatro (senovės graikų, viduramžių, *Commedia dell'arte*, Jėzuitų teatro, Klojimo teatro, realizmo, absurdo, žiaurumo, metaforinio teatro) sceninės raiškos priemonės, kurios nebuvo nagrinėtos 7–8 klasėse. Mokinių parengtų mokyklinių renginių trukmė – ne ilgesnė nei 15–20 minučių. Renginiai gali vykti mokyklos, bendruomenės kultūros įstaigų salėse.

Turinio minimumas. Pasirinktinai nagrinėjamos vienos, tos, kuri nebuvo nagrinėta 7–8 klasėse, kultūros teatro sceninės raiškos priemonės.

11.5.2.2. Vaidinimų stebėjimas, interpretavimas, vertinimas. Mokiniai stebi įvairių žanrų mokyklų, savivaldybių ir profesionaliųjų teatrų vaidinimus ar jų įrašus. Rekomenduojama per metus pažiūrėti ne mažiau kaip 2–3 profesionaliojo teatro spektaklius. Stengiamasi sudaryti galimybę pamatyti (gali būti įrašyti) spektaklius, kuriuose vartojama šiuolaikinė, metaforinių priemonių gausa pasižyminti teatro kalba, aiškiai išreikštas režisieriaus požiūris.

11.5.2.3. Teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas. Mokiniai nagrinėja 3–4 pripažintus atvejus, kai teatro spektakliai turėjo didelę įtaką ugdant ar keičiant visuomenės vertybes (Klojimo teatras, Žydų geto teatras, XX a. pabaigos lietuvių teatras). Analizuoja 3–4 profesionaliojo teatro ir mėgėjų trupių (E. Nekrošiaus, O. Koršunovo, R. Tumino, L. Adomaitienės ir kt.) laimėjimus Europoje ir pasaulyje.

11.5.3. Vertinimas. 9–10 klasės

11.5.3.1. Šiame skyrelyje pateikiami bendriausi trijų lygių – patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo – kiekvienos veiklos srities mokinių pasiekimų aprašai. Jais nusakomi gebėjimai, žinios ir supratimas, kuriuos mokinis turi būti įgijęs koncentro pabaigoje. Patenkinamas lygis atitinka 4–5 balus, pagrindinis – 6–8 balus, aukštesnysis – 9–10 balų. Nuostatos atskirai nevertinamos, jų raiška atsispindi visų trijų lygių pasiekimuose. Nurodomi pasiekimų lygių požymiai turėtų padėti priimti sprendimus apie mokinių pasiekimus ir padarytą pažangą.

11.5.3.2. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 9–10 klasės

Lygiai Pasiekimų sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
1. Teatro raiška	Yra įgijęs paskirų žinių, kurias parodo praktiškai, atlikdamas užduotis su mokytojo pagalba. Mokytojo padedamas kelia idėjas, kokią problemą galėtų išreikšti scenarijus. Pagal pavyzdį panaudoja kultūrinį įvaizdį, kurdamas metaforas. Vaidindamas bando naudoti metaforines priemones. Prisideda prie mokyklinio renginio organizavimo.	Yra įgijęs pagrindinių žinių, kurias parodo praktiškai ir nusako žodžiais. Mokytojo padedamas ir savarankiškai sukuria scenarijų, išreiškiantį aktualią problemą. Panaudoja 2–3 kultūrinius įvaizdžius, kurdamas metaforas. Vaidindamas naudoja metaforines priemones. Aktyviai atlieka mokyklinio renginio organizavimo veiklą.	Yra įgijęs tvirtų žinių, kurias parodo praktiškai ir gali smulkiai paaiškinti, pritaikyti naujose situacijose. Savarankiškai sukuria originalų scenarijų, išreiškiantį aktualią problemą. Kūrybingai panaudoja 2–3 kultūrinius įvaizdžius, kurdamas metaforas. Vaidindamas naudoja metaforines priemones, pasiekdamas vaidmens apibendrintumo. Gali vadovauti organizuojant mokyklinį renginį.
2. Stebėjimas, interpretavimas, vertinimas	Padedamas mokytojo keliomis frazėmis nusako vaidinimo temą, problemą.	Padedamas mokytojo ir savarankiškai apibūdina ir 2–3 požymiais pagrindžia vaidinimo žanrą, temą, problemą, režisieriaus požiūrį, vertina problemos aktualumą.	Savarankiškai apibūdina ir 3–4 požymiais pagrindžia vaidinimo žanrą, temą, problemą, režisieriaus požiūrį, vertina problemos aktualumą.
3. Teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimas	Padedamas mokytojo keliomis frazėmis nusako atvejį, kai teatras padėjo ugdyti bendruomenės vertybes. Nurodo faktą apie Lietuvos teatro laimėjimus užsienyje.	Padedamas mokytojo ir savarankiškai apibūdina 2–3 atvejus, kai teatras padėjo ugdyti bendruomenės, visuomenės vertybes. Remdamasis 3–4 faktais apibūdina Lietuvos profesionaliojo ir mėgėjų teatro laimėjimus Europoje, pasaulyje.	Savarankiškai ir išsamiai apibūdina 2–3 atvejus, kai teatras padėjo ugdyti bendruomenės, visuomenės vertybes. Remdamasis faktais išsamiai apibūdina Lietuvos profesionaliojo ir mėgėjų teatro laimėjimus Europoje, pasaulyje.
4. Mokėjimas mokytis	Padedamas mokytojo keliomis frazėmis nusako teatro dalyko mokymosi reikšmę darbui. Pagal pavyzdį susiplanuoja ilgalaikių užduočių atlikimą.	Padedamas mokytojo ir savarankiškai apibūdina teatro dalyko mokymosi reikšmę tolesniam mokymuisi, karjeros galimybėms, darbui. Susiplanuoja ilgalaikių užduočių atlikimą, numato laukiamus rezultatus.	Savarankiškai ir išsamiai apibūdina teatro dalyko mokymosi reikšmę tolesniam mokymuisi, karjeros galimybėms, darbui. Susiplanuoja ilgalaikių užduočių atlikimą, numato laukiamus rezultatus, nurodo sėkmę ir taisytinus aspektus.

ŠIUOLAIKINIAI MENAI: MOKINIŲ PASIEKIMAI, TURINIO APIMTIS, VERTINIMAS

12. Šiuolaikiniai menai – pasirenkamasis meninio ugdymo dalykas 9–10 klasėms.

Šiuolaikinių menų dalyko mokymosi pasiekimai, turinio apimtis ir pasiekimų lygių požymiai numatyti atsižvelgiant į meninio ugdymo srities nuostatas ir siekiant dermės su kitais meninio ugdymo dalykais ir kitomis ugdymo sritimis. Programa skiriama 9–10 klasių mokiniams, besidomintiems menais, mėgstantiems aktyvią praktinę veiklą ir netradicines mokymosi formas. Pasirinkę šiuolaikinių menų dalyką mokiniai įgis svarbiausių žinių ir praktinių įgūdžių, reikalingų meniniam komunikavimui, ugdysis kūrybinį mąstymą, asmenines savybes ir bendruosius gebėjimus, reikalingus įvairiose gyvenimo srityse. Programoje numatomi mokymosi pasiekimai, turinys ir vertinimo kriterijai parengti atsižvelgiant į meninio ugdymo srities nuostatas ir siekia dermės su kitais meninio ugdymo dalykais bei kitomis ugdymo sritimis. Šiuolaikinių menų programa 2007–2008 m. m. išbandyta projekte „Mokymosi krypties pasirinkimo galimybių didinimas 14–19 metų mokiniams“ (projekte ši programa buvo vadinama Integruoto meninio ugdymo programa).

12.1. Dalyko tikslas, uždaviniai, struktūra ir integravimo galimybės

12.1.1. Tikslas – siekiama, kad mokiniai plėtotų savo kūrybines galias, ugdytųsi gebėjimą reikštis ir komunikuoti įvairių menų raiškos priemonėmis, dalyvaudami integralioje meninėje veikloje puoselėtų individualumą, kūrybinėje veikloje patirtais teigiamais išgyvenimais stiprintų mokymosi motyvaciją ir socialinės atsakomybės jausmą.

12.1.2. Uždaviniai

Įgyvendinant dalyko tikslą mokiniai:

- atranda savo meninės prigimties ypatumus, ugdosi meninius interesus, individualumą;
- patiria meninių išgyvenimų ir plėtoja bendruosius gebėjimus, išreiškdami sumanymus, mintis ir jausmus meno priemonėmis;
- naudojami kūrybinės raiškos gebėjimais ir žiniomis kasdieniame gyvenime ar rinkdamiesi profesiją;
- kūryba reaguodami į aktualius įvykius mokosi suprasti socialinį meno reikšmingumą.

12.1.3. Struktūra

Šiuolaikinių menų dalyką sudaro trys veiklos sritys:

- **meninė raiška** – šiuolaikiniais kūrybos principais grindžiama mokinių kūrybinė (taip pat atlikėjo) veikla, orientuota į individualią saviraišką ir aplinkos įvykių simbolizavimą meno priemonėmis;
- **meno stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas** – XX a. antros pusės ir XXI a. kūrinių idėjos, koncepcijos, raiškos būdai kaip mokinių kūrybos įkvėpimo šaltinis; stebint, interpretuojant ir vertinant meno kūrinius ieškoma šiuolaikinės ir praeities meninės raiškos sąsajų – taip mokiniai susipažįsta su kultūriniu paveldu, įsitraukia į kultūros tradicijas;
- **menų mokymosi patirties ir saviraidos apmąstymas** – siekiama, kad mokiniai pastebėtų, apmąstytų ir pasirinkta forma reikštų nuomonę apie meninės veiklos poveikį savo individualių savybių raidai, išsiaiškintų mokymosi sėkmę ir sunkumus, numatytų tobulinimosi būdus.

12.1.4. Integravimo galimybės

Pagal poreikius šiuolaikinių menų dalykas gali būti integruojamas su kitų ugdymo sričių dalykais:

- šiuolaikinėms meno formoms būdingas integralumas – nyksta ribos tarp įvairių meno šakų, šiuolaikiniai kūrybos principai yra demokratiški ir prieinami, todėl labai tinka kūrybiniams mokinių gebėjimams ugdyti. Teigiami meniniai išgyvenimai, patirti aktyvioje kūrybos veikloje, stiprina mokinių mokymosi motyvaciją, skatina plėtoti meninio pažinimo patirtį, siekti geresnių mokymosi rezultatų ir aktyviau dalyvauti kultūriniame gyvenime;
- kūrybinių darbų pagrindas gali būti ekologinės, socialinės, darniojo vystymosi ar kitos aktualios temos; susipažįstama su tautos, Europos ir pasaulio istorija, įvairių asmenų ir socialinių grupių vertybinėmis nuostatomis, požiūriais;
- įgyvendinant kūrybinius sumanymus naudojamosi skaitmeninėmis technologijomis;
- interpretuojant meno kūrinius remiamasi istorijos, geografijos, literatūros, etikos, religijos ir kitų kultūros sričių žiniomis.

12.2. Mokinių gebėjimų raida

Mokiniai, pasirinkę šiuolaikinius menus, plėtoja ankstesniais mokymosi metais sukaupą meninę patirtį. Šio dalyko ugdymo procesas organizuojamas remiantis integracijos principu. Integracijos pagrindu pasirinkti visoms meno šakoms būdingi meninio aktyvumo aspektai: meninė raiška ir meno kūrinių suvokimas, interpretavimas ir vertinimas. Šioje programoje išryškinama menų mokymosi patirties, rezultatų ir saviraidos apmąstymo, kuris gali padėti mokiniams geriau suprasti asmeninio tobulėjimo perspektyvas, svarba.

12.3. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės, turinio apimtis, vertinimas. 9–10 klasės

Šiame skyriuje aprašomi nurodytam ugdymo koncentrai numatyti mokinių pasiekimai, jų ugdymo gairės, turinio apimtis ir pasiekimų lygių požymiai.

12.3. 1. Mokinių pasiekimai ir ugdymo gairės. 9–10 klasės

Šiame skyrelyje atskleidžiama meninė mokinių kompetencija, susidedanti iš ugdytinų kiekvienos veiklos srities nuostatų, gebėjimų ir įsisąmonintų šiame ugdymo koncentre žinių. Ugdymo gairės yra rekomendacinio pobūdžio. Čia siūlomi naujausi ir praktikoje jau taikomi būdai, padedantys mokiniams pasiekti iškeltus tikslus.

1. Meninė raiška			
Mokinių pasiekimai			Ugdymo gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
Ugdytis pasitikėjimą savimi: savo jėgomis, gebėjimais ir galimybėmis, kūrybingumu.	1.1. Iš aktualių socialinių įvykių, asmeninės patirties ir išgyvenimų, meno kūrinių semtis idėjų savo kūrybai. 1.2. Numatyti galimų idėjų įgyvendinimo ir interpretavimo priemonių, raiškos būdų, procesų,	1.1.1. Nusakyti idėjos šaltinį ir sumanymą. 1.1.2. Apibūdinti iškeltos idėjos reikšmingumą kitiems ir sau. 1.2.1. Nusakyti kūrybinio proceso etapus, paaiškinti jų eilės tvarką.	Stebėdami, diskutuodami, analizuodami aktualius socialinius įvykius, kitų autorių kūrybą, remdamiesi savo patirtimi ir išgyvenimais mokiniai randa idėjų, aktualių temų savo kūrybai. Mokiniai skatinami fiksuoti atradimus, padarytus stebint aplinką ir jos objektus (eskizuoja, fotografuoja, įrašo garsinę medžiagą, naudojami internetu ar kt.). Radus idėją, temą numatoma: būsimo darbo atlikimo priemonės, vaizdavimo būdai, darbo pobūdis (individualus
Meninio komunikavimo			

metu ugdytis pagarbą ir toleranciją kartu kuriantiems mokiniams. Suprasti, kad kiekvienas žmogus yra vertingas individualumu ir jo raiška.	atlikimo technikų ir medžiagų kūrinio metmenims užfiksuoti. 1.3. Įgyvendinti kūrybinius sumanymus naudojantis įvairiomis (tradicinėmis ir netradicinėmis) meninės raiškos priemonėmis, būdais, atlikimo technikomis ir medžiagomis. 1.4. Stebėti, koreguoti ir tobulinti pirminį sumanymą. 1.5. Pasirinkti ir atlikti polinkius ir galimybes atitinkantį vaidmenį. Pristatyti savo kūrybos rezultatus.	1.3.1. Skirti pagrindines raiškos priemones, medžiagas, būdus ir technikas. 1.4.1. Parinkti tinkamiausias ir paveikiausias raiškos priemones. 1.4.2. Apibūdinti galutiniam kūriniiui būtinus dramaturginius sprendimus, struktūrinius elementus, raiškos priemones. 1.5.1. Apibūdinti savo meninius polinkius ir poreikius. 1.5.2. Numatyti kūriniiui pristatyti tinkamą erdvę, pristatymo formą. 1.5.3. Aptarti ir paaiškinti vertinimo kriterijus.	ar grupinis darbas), darbo pristatymo pobūdis. Skatinama šalia tradicinių atrasti ir naudotis netradicinėmis meninės raiškos priemonėmis, būdais, atlikimo technikomis (įvairūs koliažai, asambliažai, frotazai) ir medžiagomis. Mokytojas siūlo darbo metodiką diferencijuodamas mokinius pagal pageidavimus, pasirengimo lygį, mokymosi stilių. Mokinys, kūrybos procese stebėdamas ir analizuodamas savo darbą, kontroliuoja jį, atrenka tinkamas raiškos priemones. Mokytojas pataria, jei mokinys į jį kreipiasi, tačiau neriboja jo sumanymų. Mokiniai skatinami vertinti savo gebėjimus ir interesus, teirautis ir klasės draugų nuomonės, kad atrastų geriausiai besisekančią ir įdomiausią meninės veiklos sritį. Mokiniai skatinami pagal tą sritį pasirinkti vaidmenį (pvz., dekoracijų gamyba, muzikinio apipavidalinimo parinkimas, šokių grupė ir pan.) organizuojamame trumpalaikiame ar ilgalaikiame projekte. Išsiaiškinamos kūrinio eksponavimo, elgesio scenoje taisyklės ir kt. Mokomasi trumpai ir aiškiai nusakyti kūrybinį sumanymą, darbo procesą ir kt. Darbų pristatymus mokiniai stebi turėdami konkrečias mokytojo parengtas ir klasėje aptartas kritines užduotis. Išklausomi autorių atsakymai (nuolat organizuojamos diskusijos).
2. Meno stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas			
Mokinių pasiekimai			Ugdymo proceso gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
Pagarbiai, tolerantiškai,	2.1. Palyginti kelis įvairių laikotarpių ir skirtingos	2.1.1. Apibūdinti esminius meno šakų ypatumus,	Analizuoti pasirenkama ne tik tradiciškai interpretuojamų, bet ir šiuolaikinėmis priemonėmis sukurtų kūrinių. Taip pat

argumentuotai vertinti meno kūrinius, savo ir draugų kūrybą. Suprasti, kad yra įvairių meno kūrinio vertės kriterijų, kurie nebūtinai sutampa su asmeniniais interesais, meniniu skoniu.	stilistikos kūrinius ir apibūdinti jų raiškos priemonių panašumus ir skirtumus. 2.2. Išsakyti savo įspūdžius ir nuomonę, vertinti kūrinius pagal sutartus kriterijus. Parašyti atsiliepimą apie pasirinktą kūrinį arba kūrinio analizę. 2.3. Naudotis meno kūriniais kaip savo kūrybos įkvėpimo šaltiniu.	bendrumus ir skirtumus. 2.1.2. Žinoti pagrindinius ryškiausių stilistinių krypčių raiškos elementus. 2.2.1. Paaiškinti, kas konkrečiame kūrinyje sukėlė didžiausią įspūdį. 2.2.2. Skirti žanrus, išmanyti, paaiškinti ir vartoti pagrindines meno kalbos sąvokas. 2.3.1. Pritaikyti analizuojamo kūrinio atlikimo techniką ir kitus raiškos elementus savo kūrybai.	parenkama šiuolaikinių kūrinių, kuriuose cituojami ar kitaip naudojami praeities menininkų darbai. Analizuodami profesionalių kūrėjų ar draugų darbus mokiniai mokosi geranoriškai ir pagarbiai išsakyti savo nuomonę, kritiką, įspūdžius, remtis sutartais kriterijais ir vartoti tinkamą žodyną. Mokytojas padeda pasirinkti kriterijus įspūdžiams ir nuomonei išsakyti. Mokiniai, remdamiesi mokytojo pateikta arba savo surinkta medžiaga, nupasakoja arba aprašo kūrinio sukūrimo idėją, atlikimo niuansus, stilių ir pan. Sudominus mokinius pateikiamas ir cituoto kūrinio originalas (reprodukcija, garso ar vaizdo įrašas), taip mokiniai supažindinami ir su praeities meno kūriniais. Originalas ir perkurtas jo variantas lyginami tarpusavyje, aptariama, ar naujajame kūrinyje išlieka laikotarpio, stiliaus ypatybių, jei jos keičiasi, tai kaip, kokias kūrybines idėjas būtų galima panaudoti meninėje raiškoje.
3. Menų mokymosi patirties ir saviraidos apmąstymas			
Mokinių pasiekimai			Ugdymo proceso gairės
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas	
Įžvelgti kūrybinėje veikloje tobulinimosi galimybių, būti atviriems naujai patirčiai.	3.1. Apmąstyti, įvertinti ir nusakyti meninės veiklos įtaką asmeniniam tobulėjimui. 3.2. Numatyti ir apibūdinti saviraidos siekius; naudojantis grįžtamąja informacija išskirti tikslą numatytam laikotarpiui.	3.1.1. Nusakyti išsikeltų tikslų įgyvendinimo etapus. 3.1.2. Apibūdinti savo savijautą įvairios meninės veiklos metu. 3.2.1. Apibūdinti savo laimėjimus įvairiais meninės veiklos etapais.	Mokiniai skatinami nuolat stebėti ir fiksuoti savo veiklą, pojūčius ir nuotaikas. Mokytojas parengia mokiniams savistabos lapus, kuriuose keliama klausimai (susieti su konkrečiomis veiklomis) apie mokinio savijautą per pamokas. Dalis pamokos laiko skiriama mokinių savijautai, emocinėms būsenoms aptarti, tikslams ir tinkamiausioms veiklos formoms numatyti. Mokiniai skatinami numatyti ir kelti savo veiklos tikslus nedideliems laiko tarpams, kiekvienai pamokai ar užduočiai. Mokytojas stebi, kad mokiniai pasiektų užsibrėžtus tikslus ir pabaigtų darbą.

12.3.2. Turinio apimtis. 9–10 klasės

Ugdymo turinys grindžiamas mokinių interesus atitinkančių socialinių kultūrinių meno aktualijų, šiuolaikinių meno formų tyrinėjimu. Siūloma:

- tyrinėti savo išvaizdą, balsą, kūno judesius, laikyseną;
- tyrinėti vaizdinę, garsinę, judesių aplinką;
- aptarti aktualius socialinius ir kultūrinius įvykius;
- tyrinėti populiarinio meno ir kompiuterinių technologijų poveikį meninei kūrybai;
- analizuoti asmeninius potyrius, išgyvenimus, charakterio ypatybes, išbandyti ir aptarti jų raiškos meno priemonėmis galimybes.

12.3.2.1. Meninė raiška

Mokiniai kuria meno objektus pagal savo gebėjimus (dailės, muzikos, šokio ar teatro). Siekiama, kad kūrinuose būtų būdingų meninės kalbos apraiškų (pradžią, plėtotę ir pabaigą, kompoziciniai elementai ir pan.). Mokiniai turėtų išbandyti įvairius žanrus, kūrybai pasirinkę idėją (temą) iš siūlomos mokomosios problematikos.

Kūryba grindžiama šiuolaikiniais komponavimo ir vaizdavimo būdais bei principais:

- *dailė* – realistinis, sąlygiškasis ir abstraktusis vaizdavimo būdai, naudojamos žemės meno, kūno meno, optinės dailės, dizaino, veiksmo tapybos, minimalizmo, populiarinio meno ir kitų vizualinių menų raiškos priemonės;
- *muzika* – serijinis ir aleatorinis komponavimo būdai, taip pat kūrimas naudojantis modelinėmis kompiuterių programomis;
- *šokis* – modernusis, laisvasis ir kitoks šokis;
- *teatras* – improvizacinės teatro formos (forumo, veiksmo ir kt. teatras).

12.3.2.2. Meno stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas

Mokiniai supažindinami su pagrindinių XX a. antros pusės stilistinių krypčių atstovais ir jų kūryba. Modernizmas: dailėje (*žemės menas, kūno menas, optinė dailė, veiksmo tapyba, minimalizmas, populiarusis menas* ir kt.), muzikoje (serializmas, aleatorika, sonorizmas, minimalizmas ir kt.). Postmodernizmas: dailėje ir muzikoje (konceptualusis menas, *fluxus*). Šių krypčių kūriniai. Populiariojo meno kryptys ir socialinės grupės, kurioms būdingos atitinkamos kultūrinės apraiškos: hipiai, rokeriai, pankai, reperiai ir kt. Plastiniai menai: forumo teatras, socialinė drama, improvizacijos teatras, laisvasis šokis ir kt. Mokiniams turėtų būti pateikiama šiuolaikinių kūrinių, kuriuose naudojami praeities kūrinių išraiškos elementai, taip pat tos praeities epochos kūrinių. Taip vertėtų mokinius sudominti meniniu paveldu.

12.3.3. Vertinimas. 9–10 klasės

12.3.3.1. Šiame skyrelyje pateikiamas apibendrintas mokinių pasiekimų aprašas. Iš jo matyti, kaip muzikinė mokinių kompetencija (nuostatų, gebėjimų ir žinių visuma) reiškiasi trimis skirtingais lygiais: patenkinamu, pagrindiniu ir aukštesniu. Aukštesnio lygio aprašas apima ir žemesnių lygių pasiekimus. Šio skyrelio medžiaga padės mokytojui įvertinti mokinių pasiekimus ugdymo koncentro pabaigoje ir numatyti tolesnius mokymosi uždavinius skirtingo pasirengimo mokiniams. Pateikiamu ir pagal savo darbo ypatumus bei įvaldytą turinį pakoreguotu aprašu galima vadovautis ir nustatant tarpinius pasiekimus.

12.3.3.2. Mokinių pasiekimų lygių požymiai. 9–10 klasės

Lygiai Veiklos sritys	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Meninė raiška	Iškelia kūrybinę idėją. Padedamas pasirenka idėjos įgyvendinimo priemonės, būdą, procesą. Padedamas grupės pristato savo kūrybinę meninę raišką mokyklos (miesto, šalies, užsienio, interneto) bendruomenei.	Iškelia kūrybinių idėjų, apibūdina sumanymą. Nusako galimas idėjos įgyvendinimo ir interpretavimo priemonės, būdus, procesus, analizuoja juos ir išsirenka tinkamus. Kurdamas, atlikdamas kūrinius naudoja įvairias (tradicines ir netradicines) meninės raiškos priemones. Vienas ar su grupe pristato savo kūrybinę meninę raišką mokyklos (miesto, šalies, užsienio, interneto) bendruomenei.	Savarankiškai ieško, siūlo idėjų savo, kitų kūrybai ir jas apibūdina. Apgalvojęs pasirenka idėjos įgyvendinimo ir interpretavimo priemonės, būdus, procesus. Planuoja veiklos etapus, padeda grupei. Kurdamas derina tradicines ir netradicines, autorines meninės raiškos priemones. Vienas pristato savo kūrybinę meninę raišką mokyklos (miesto, šalies, užsienio, interneto) bendruomenei. Puikiai atlieka pasirinktą funkciją meniniame projekte, jo metu prisiima ir daugiau įsipareigojimų.
Meno stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Skiria patinkantį meno stilių. Išsako savo įspūdžius ir nuomonę remdamasis subjektyviais kriterijais ir vartodamas paprastą meninės kalbos žodyną.	Išsako savo įspūdžius ir nuomonę, vertindamas kūrinius remiasi sutartais kriterijais. Parašo atsiliepimą apie pasirinktą kūrinį arba kūrinio analizę. Pritaiko analizuojamo kūrinio atlikimo techniką ir kitus raiškos elementus savo kūrybai. Išsako savo įspūdžius ir nuomonę remdamasis sutartais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną.	Remiasi pasirinktais kriterijais vertindamas kūrinius, pats juos kuria. Pritaiko kūryboje analizuojamų kūrinių raiškos elementus, sumaniai derina įvairias technikas. Vartodamas platų meninės kalbos žodyną, remdamasis įvairiais vertinimo kriterijais išsako savo įspūdžius ir nuomonę.
Menų mokymosi patirties ir saviraidos apmąstymas	Apibūdina savo savijautą įvairios meninės veiklos metu ir pasiektus laimėjimus. Išklauso draugų ir mokytojo pastabas.	Pasako nuomonę apie meninės veiklos įtaką savo tobulėjimui. Apibūdina savo savijautą įvairios meninės veiklos metu ir pasiektus laimėjimus. Numato ir apibūdina saviraidos siekius, naudojasi grįžtamąja informacija ir iškelia tikslą numatytam laikotarpiui.	Išsamiai apibūdina meninės veiklos įtaką savo tobulėjimui. Apibūdina savo savijautą įvairios meninės veiklos metu ir pasiektus laimėjimus. Numato ir apibūdina saviraidos siekius, naudojasi grįžtamąja informacija ir iškelia tikslą numatytam laikotarpiui. Pats noriai teikia grįžtamąją informaciją, padeda numatyti mokymosi tikslus ir būdus kitiems.

12.3.3.3. Nuostatos

Atsižvelgiant į įvairios meninio ugdymo veiklos turinį, mokiniai skatinami atkreipti dėmesį į svarbias visuotines vertybes, ugdomos vertybinės jų nuostatos. Mokiniai skatinami kontroliuoti savo ugdymąsi, jausti atsakomybę už mokymosi kokybę ir rezultatus. Nuostatų ugdymas – nepertraukiamas procesas, svarbu kiekvieną pamoką rasti laiko ir atkreipti mokinių dėmesį į svarbius vertybinius aspektus.